

FRAMTIDSUTOPIER

Noveller och kreativt skrivande

Red: Camilla Brudin Borg och Märta Elf

UT
ST

PIAN
RIES

© Utopian stories: Camilla Brudin Borg och Alasdair Skelton,
samt författaren till respektive text

Titel: Framtidsutopier: Noveller och kreativt skrivande

Redaktion: Camilla Brudin Borg och Märta Elf

Formgivning av inlaga, omslag och illustrationer: Dan Borg

Tryck: tryckning.nu | tryckabok.se | h:ström - Text & Kultur AB, Umeå, 2023
ISBN: 978-91-527-7729-9

*Bara i tystnad finns ordet,
Bara i mörkret finns ljus,
Bara i döendet liv:
Som en ljusglimt är hökens
Flykt mot tomma rymden.*

– Ursula K. Le Guin, *Trollkarlen från övärlden*

INNEHÅLL

UTOPIER SOM KREATIV METOD

Framtidsutopier	
Camilla Brudin Borg och Alasdair Skelton	13
Skriv egna utopier – tips och idéer	
Märta Elf och Camilla Brudin Borg	21

DET GODA LIVET

Grön himmel	
Katarina Wohlfart	37
Återhämtning	
Helena Isberg Malmgård	45
Framtiden finns!	
Emma Jansson	52
Gryningsflanören	
Henrik Hermansson	59
Omvälningen	
Marcus Palmstierna	65

FRAMTID UNDER UPPBYGGNAD

Att minnas snö	
Agnes Frändén	73
Klimatparadoxen	
Camilla Delory	77
Brisen	
Kerstin Ekholm	84
Generation F	
Hanan Sabah Ryberg	89

DÄR HOPPET VÄXER

Övergången	
Sophie Happy Hagman	99
Fragment av liv	
Agneta Lind	106

Berätta en saga Momma	
Matilda Glatz.	111
Nybyggarna	
KG Johansson	114
Frösamlerskan	
Jessica Truedsson	121

TEKNIKENS NYA VÄRLDAR

~~Du är bra!~~ Bättre kan du!	
Markus Åberg	129
Inga problem	
Awa Daias	136
Andromeda	
Oskar Källner.	144
2062 – Efter revolutionerna	
Lina Myte Pascal	152
Eleutheria	
Beatrice Haglund.	159

KLIMATFORSKARENS UTOPI

Jag är 82	
Alasdair Skelton	169
Efterord	173

FORTSÄTT RESAN

Projektet Utopian stories	177
Läs vidare...	180
Referenser	184

Tack!

Ett stort och varmt tack till alla elever och författare och alla ni andra som deltagit genom att skicka in era fantastiska framtidsvisioner och utopier till projektet *Utopian stories*. Detta material med berättelser kommer att bli underlag för viktig forskning om fantasins och kreativitetens betydelse för omställning mot en hållbar framtid där vi lever inom planetens ramar.

Vi vill också tacka *Nobel Prize Museum* för ett mycket givande samarbete. Tack även till Svenska Akademien, Kulturarvsakademien, Anna Ahrenbergs fond för vetenskapliga ändamål, Helge Ax:son Jonsons stiftelse samt Bolincentret för klimatforskning för det ekonomiska stöd som gjort projektet och arbetet med antologin möjligt.

Olika medier och kunskapsplattformar som Svensk Live, Jonseredsseminariet, Hanaholmens kulturcenter för Sverige och Finland och Vetenskap & Allmänhet har bjudit in och låtit oss berätta om hotet mot vår planet och om projektet med utopierna. Utbildningsradion, Nobel Week Dialogue, Sveriges Radios Kropp & Själ och Livelabbet på Vetenskapsfestivalen i Göteborg har spelat in och sänt föreläsningar och samtal vilka finns att hitta på platser som UR och SVT Play och Youtube (sök på "Future of Life" och "utopier"). Dessa aktörer har på olika sätt hjälpt oss att skapa kreativa möten mellan *Utopian stories* och allmänhet, forskare och elever.

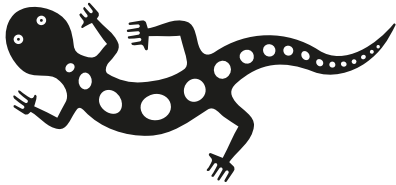
Tack även till Märta Elf som har varit vår kompetenta redaktör

i arbetet med antologin och Dan Borg för grafisk form, sättning och illustrationer.

Slutligen: ett extra stort tack SO-lärare Camilla Bredberg med klasserna från Blackebergs gymnasium som har gett oss ovärderlig feedback på hur det har fungerat att använda utopimetoden i undervisning och tack till skolans modiga elever som varit lysande när vi tillsammans presenterade *Utopian stories* på *Nobel Prize Museum* och under Nobelveckan i Stockholm, 2022.

Camilla Brudin Borg och Alasdair Skelton, augusti 2023

UTOPIER SOM
KREATIV METOD

Vad är en utopi? Några förslag:

En metod, snarare än ett mål.

– Ruth Levitas, *Utopia as Method*

*En berättelse om hur det skulle vara att få uppleva
det goda samhället.*

– Krishan Kumar, *Utopianism*

*Utopins mest grundläggande funktion är att utveckla
nya, alternativa perspektiv.*

– Paul Ricoeur, *Lectures on Ideology and Utopia*

Framtidsutopier

Camilla Brudin Borg och Alasdair Skelton

Utopin

Framtiden kan kännas mörk. Vi står just nu inför många svåra utmaningar: klimatförändringarna och en stigande oro i världen. Det tycks inte luta åt det bättre. Men vi kan förstås inte helt säkert veta hur det kommer att bli. Många forskare är överens om att det som görs och tänks idag påverkar vad som händer imorgon. Därför är det viktigt att vi alla är med och samtalar om vilken framtid vi verkligen vill ha. Vad kan bli en bra lösning för så många som möjligt? Vilken framtid vill vi ge vidare till kommande generationer?

Ett sätt att utforska vad vi vill och tänker om framtiden är att skapa berättelser och med deras hjälp pröva hur det skulle kunna bli. I berättelsens form går det att laborera med idéer om vad ett gott liv i framtiden kan vara – såväl för oss som för djuren och hela planeten.

Filmens och litteraturens berättelser öppnar också för spekulation och vision. Utopi, dystopi, Sci-Fi och Cli-Fi är alla fiktiva genrer som berättar om olika slags möjliga framtider. Oro och problematisering styr logiken bakom den dystopiska berättelsen. Med mörka penseldrag målas fram hur djupt mänskliga behov hotas, såsom i George Orwells *1984* (1948) eller i Susanne

Collins ungdomsdystopi *Hungerspelen* (2008).

Utopin däremot försöker föreställa sig hur det skulle kunna vara på ett annat, bättre sätt. Thomas More skrev 1516 *Utopia*, vilken räknas som den första litterära utopin. Titeln är sammanfatt av grekiskans *ú* – som betyder inget, och *topia* som betyder plats. Världen utopin berättar om finns därför ”ingenstans”.

En utopi är alltså, så som vi förstår begreppet och genren i detta sammanhang, en spekulativ fiktionsberättelse. Den behöver inte vara realistisk. Utopin berättar i stället om en fiktiv värld där det kan ingå fantastiska element såsom talande kaniner och innovativ miljövänlig teknik som (ännu) inte finns. Utopin kan därför inte utan vidare läsas som ett realistiskt samhällsförslag. Ändå är den ett viktigt uttryck för önskningsar, kreativitet och visionär fantasi. Med utopins hjälp kan vi tillsammans utforska och skapa olika idéer och känslor om framtiden.

Ruth Levitas har skrivit flera böcker om utopin (1990; 2013) och har på ett övertygande sätt visat att genren har en såväl kreativ som en kritisk sida. På samma sätt som dystopin är den litterära utopin kritisk mot tendenser i samtiden. Men när dystopin utforskar möjliga problematiska konsekvenser av en samtida företeelser (såsom baksidorna med AI eller övergrepp i totalitära samhällen) levererar utopin sin kritik som ett kreativt motförslag. Den som läser en framtidsutopi ser genast att något är annorlunda jämfört med samtiden och det är poängen. Läsaren får se ”problemet” eller ”saken” från en annan synvinkel när den utopiska berättelsen laborerar med alternativa möjligheter. Genom att använda fantasin och skriva utopiska framtidsberättelser går det att både granska sådant som kanske inte längre

fungerar och samtidigt ge nyskapande förslag på andra sätt att tänka.

Vi befinner oss idag i en tid då den industriella utvecklingen har påverkat jordens geologiska och ekologiska system på ett sådant sätt att forskare har föreslagit att vi inträtt i en helt ny tid. Den kallas *antropocen* – människans tidsålder. Människans destruktiva livsstil har rubbat klimatsystemen. Just nu befinner vi oss i det sjätte massutdöendet. Om det inte ska bli ännu värre går det inte att fortsätta som hittills. Den viktiga frågan blir då: vilken värld vill vi ha istället? Hur kan vi skapa ett gott liv för alla, även för djur och ekosystem inom planetens ramar.

Dagens utopier kan därför inte endast adressera frågan om hur våra mänskliga samhällen ska organiseras på bästa sätt. Det behövs också fler idéer om hur vi kan skapa mer omtänksamma sätt att relatera till de övriga invånarna och till planeten som helhet.

Utmaningen är alltså att skapa berättelser där människan inte längre är världens självklara centrum utan samlever med de andra livsformerna och är aktsam om jordens resurser.

Nya utopier

Dystopin har gjort undergången till populär och spännande underhållning. Men idag kan man också märka ett växande intresse för utopin. I James Camerons *Avatar*-filmer står kampen mellan den kolonialt industriella- och den ekologiska livsstilen. Den utopiska berättelsens potential i olika nytänkande och aktivistiska sammanhang har också blivit mer synlig med spännande nya antologier som *Ecopunk!* (2017) som innehåller

”spekulativa berättelser från radikala framtider” och *Solarpunk* (2018) med sina ”fantasi-berättelser från en hållbar värld”. Utopigenrens möjligheter tycks alltså ännu inte vara fullt utforskade. Detta skapar möjligheter i en tid då vi behöver tänka nytt kring relationen mellan människa och natur och hitta en fossilfri livsstil som inte överskrider jordens resurser.

För att ytterligare stimulera nya författare att utveckla utopigenren ordnade vi som står bakom projektet *Utopian stories* en tävling tillsammans med tidskriften *SkriVA* (2022:5). Vinnare i tävlingen var Markus Åbergs bidrag *Du är bra! Bättre kan du!*. I novellen lever de framtida människorna på tåg. De är i ständig rörelse och de samlar inte på sig fler ägodelar än de kan bära. Samtidigt får stora delar av planeten återförvildas och återhämta sig. Vi uppfattar det som att det är en konsumistisk livsstil som står i centrum för novellens ”främmandegöring” och kritik. Motförslaget sätter fingret på ett problem. Berättelsen sätter även läsarens fantasi i rörelse.

I denna antologi presenterar vi ett urval av alla de kreativa och visionära berättelser vi mottog. De handlar om hopp och om nya sätt att organisera det goda livet, ofta i mindre format och ofta mitt i en process mot alternativa sätt att tänka och leva. Många tittar tillbaka på en svår tid och berättar om hur de löste krisen genom att lämna en destruktiv livsstil bakom sig. En del blickar ut mot rymden, andra söker i det lokala efter sätt att skapa hälsosamma, rättvisa och hållbara liv tillsammans med djur och natur – självklart inom planetens ramar.

Utopier som kreativa redskap

Det vi inte förmår tänka kan vi inte heller skapa. Eller? Kreativt utopiskrivande kan i vilket fall ses som ett verktyg för att släppa loss fantasin och tänka i okonventionella banor. I utopin blir vi upptäcktsresande, i berättelsens form kan vi uppleva andra sätt att tänka och känna. Det är i glappet mellan vår värld och den fantastiska som kreativa lösningar kan födas.

Därför kan man betrakta utopin som ett kreativt rum där utopiförfattaren kan kliva in och undersöka olika saker från vår egen värld: sådant som tas för givet, och annat vi vill förändra. I det utopiska rummet är (nästan) allt tillåtet men eftersom ett kriterium för utopin är att den ska vara bra för alla utesluts förstås en rad destruktiva lösningar.

Det som känns omöjligt att rucka på här och nu, kan i utopin framstå som förbart och möjligt att ge en ny riktning. Det fiktiva utopiska experimentets funktion är därför att sätta andra lösningar i spel och därigenom inspirera. Utopin kan då bli ett redskap för att navigera mot en bättre framtid.

Utopierna i denna antologi uppvisar en rik variation av teman och framtidsvisioner. Ofta innehåller de världar som är ofärdiga och prövande till sin karaktär. Därmed motsäger de föreställningen att utopin presenterar en helt färdig, orealistiskt perfekt och oföränderlig samhällslösning.

Att beskylla utopin för att vara en ouppnåelig, kanske till och med en farlig idyll, är att avfärda såväl utopins samtidskritik som dess innovationskraft. Fantasins viktiga funktion för mänskligheten blir med ett sådant argument förpassad till skamvrån. Den

politiska kritiken förlöjligas och den fantastiska uppfinningsrikedom som vi också är kapabla till går om intet. Vi behöver göra upp med detta argument för att frigöra kraft att tänka nytt och för att förändra.

Med utopins hjälp går det att föreställa sig hur det skulle kännas att leva i en annan värld. I berättelsen går det att tänka sig förbi ”det troliga” och de normer som gäller idag. Dagens utmaningar kräver såklart fakta och forskning men också visioner och kreativitet. Framför allt kan vi tillsammans aktivt leta efter andra sätt att samleva med planeten som bryter mot de värderingar som visat sig, i allra högsta grad, vara ohållbara för oss alla. Genom att arbeta med kreativt utopiskrivande går det att utmana dagens stora dystopiska berättelser och vara med och forma framtiden.

Att skriva utopier

Det är inte bara kreativt utan också lärorikt och stärkande att skriva utopier. Den som själv skriver utopier behöver kunna föreställa sig många olika parallella framtidsscenario. Förmågan att se flera olika möjligheter är faktiskt grundläggande för all planering och en viktig del i konfliktlösning där vi behöver kunna se många perspektiv. Att överhuvudtaget kunna föreställa sig flera framtida möjligheter, även positiva, är grunden för att kunna känna hopp. Utopiskrivande övar förmågan att lösa problem, tänka i nya banor och att använda fantasin. Och det är framför allt roligt. Kreativt utopiskrivande passar alla åldrar och det går att skapa utopier såväl individuellt som i grupp. Att fritt fantisera om goda framtider visar sig alltså egentligen vara en mycket viktig, för att inte säga livsnödvändig verksamhet.

För att utmana föreställningen om människan som tillvarons självklara centrum har vi i denna antologi utgått från den enkla regeln att utopierna ska berätta om en framtid som är bra för både människor och planet. Det utesluter förstås egoistiska, ojämlika visioner eller lösningar som innebär förtryck och lidande för människor och djur. Men därefter är det bara fantasin som sätter gränserna.

Utopier i skolan

Kreativt skrivande av utopier kan användas för att skapa motivation och en känsla av hopp hos elever som växer upp i en turbulent tid. Men det kan vara svårt att föreställa sig det goda livet i framtiden när det mest finns dystopier att läsa och att se på film. Antologin är därför framtagen för att också fungera i undervisningen som exempel på *hur* en utopi kan skrivas.

Vi tänker att utopiskrivande går att integrera på alla nivåer i skolans undervisning eftersom svårighetsgraden kan anpassas. I lågstadiet kan eleverna rita och skriva. Undervisning om klimat och faktainhämtning om samtiden går utmärkt att kombinera med litteraturläsning och kreativt skrivande. Abstrakta siffror och tung information kan med litteraturens hjälp inordnas i större sammanhang. Därför kan samundervisning mellan historia, NO, SO och svenska ge eleverna ett djupare perspektiv på vad det innebär att vara människa och möta svårigheter. Men undervisningen bör också innehålla övningar i hur det går att skapa lösningar. Att exempelvis läsa äldre utopier såsom Charlotte Perkins Gilmans klassiska utopi *Kvinnoland* (1917), som skrevs under kampen för kvinnlig rösträtt, kan ge insikt i hur

kritik men också alternativa idéer, kunde gestaltas i en kreativ utopi. Därefter kan eleverna skriva om alternativa framtider för att själva utforska olika idéer om det goda livet.

Aaron Rosa och hans forskningsteam (2018) har visat att när människor får berätta om sina visioner om hållbara framtider kommer det ofta fram idéer om hur de själva kan medverka i omställningen. Vi tänker att klimatångest och känslor av hopplöshet kan vändas till en önskan att vara delaktig i att forma vår gemensamma framtid om elever i alla åldrar får arbeta med egna framtidsvisioner. Det är därför viktigt att de ges utrymme att formulera sina tankar om framtiden.

Om antologin

Vi har delat in antologin i fyra delar: ”Det goda livet”, ”Framtid under uppbyggnad”, ”Där hoppet växer” och ”Teknikens nya världar”. Syftet är inte att definiera utopins möjligheter eller begränsa urvalet utan bara att hjälpa läsaren orientera sig. Indelningen kunde gjorts på många andra sätt.

Vi hoppas att antologin tillsammans med bokens skrivtips och kreativa övningar i nästa kapitel ska inspirera fler – lärare, elever och allmänhet – att själva börjar utforska utopigenrens möjligheter.

Skriv egna utopier – tips och idéer

Märta Elf och Camilla Brudin Borg

När man pratar om kreativt skrivande så brukar man mena skönlitterärt skrivande, även om det kan vara nog så kreativt att skriva faktatexter. En del som håller på med kreativt skrivande drömmer om att bli författare, men man måste inte göra det. Precis som det går att klottra i marginalen på sitt matteblock utan att kalla sig konstnär och det går att spela piano utan att drömma om att bli konsertpianist, går det utmärkt att skriva för sin egen skull. Man kan skriva för att det är roligt – oavsett om det är i marginalen på ett skrivblock eller i ett dokument på datorn.

Handböcker och kurser i kreativt skrivande brukar innehålla lika delar övningar för att hjälpa dig att släppa fram din skapande kraft och tips för att bli bättre på att skriva. Vi har försökt att ha samma blandning mellan att locka till fri kreativitet och ge handfasta tips också här. Skrivande liksom pianospelande och teckning är en fråga om träning. Det är roligt att känna att det man gör blir bra och att man utvecklas.

Att skriva en *Utopian stories*-novell är ett kreativt skrivprojekt där du kan fantisera fritt. Det kan också inspirera dig som skriver att sortera dina tankar. Vad vill jag egentligen ha ut av livet? Vad vill jag ha för framtid om jag får välja?

Utöver att det i vanliga fall kan vara klurigt att hitta på en

berättelse, är det kanske en extra utmaning att skriva utopier. Förutom att hitta på en historia och skriva snygga formuleringar, ska man också konstruera en värld som ännu inte finns: En utopi som skildrar det goda livet i framtiden.

Därför har vi lagt extra krut på att konstruera skrivövningar som kan hjälpa den som skriver att tänka utanför lådan och uppmuntrar till att fantisera stort och nytt utan att fastna i vad som är realistiskt eller inte.

Vi har lutat oss både mot Camillas erfarenhet av att arbeta med *Utopian stories*-projektet i klassrummet och mot Märtas erfarenhet som lärare i kreativt skrivande och hoppas att skrivövningarna skall ge dig mycket nöje och inspiration.

Kortare uppvärmningsövningar

När man skall skriva kan det vara svårt att gå från noll till hundra. Precis som en muskel kan kreativiteten må bra av att värmas upp innan man skall prestera. Därför föreslår vi att du börjar med några kortare skrivövningar innan du ger dig på en längre skrivövning eller att skriva din novell.

Flödesskrivning:

Flödesskrivning är en klassisk skrivövning som många författare har som favorit. Den är bra för att komma in i en skrivrytm och för att undvika att tänka för mycket på varje enskilt ord eller varje mening när man skriver.

Så här gör du:

- Ställ en klocka på 5, 7 eller 10 minuter och skriv oavbrutet tills klockan ringer, utan att sudda eller stanna för att tänka efter.
- Skriv vad som helst, vad som än dyker upp i huvudet medan du håller på.
- Om du kör fast: upprepa sista ordet du skrev om och om igen tills du kommer loss, eller skriv helt enkelt: ”oj, nu vet jag inte vad jag skall skriva, huvudet är alldeles tomt ...”

Associationsövning:

När man gör en associationsövning kan man använda vilka ord som helst, det viktiga är att man övar på att tänka vitt och brett. Därför finns det heller inte någonting som är rätt eller fel när man associerar. Får ordet ”eld” dig att tänka på hönor på grund av det som hände i mormors hönshus när du var liten så är det så det är. Det är den typen av egna erfarenheter och spännande associationer som kommer att göra det du skriver unikt.

- Ställ en klocka på 3 minuter och associera fritt kring ett ord. Skriv ner saker, känslor eller platser du förknippar med ordet. När klockan ringer kan du gå vidare till ett nytt ord och ställa klockan på 3 minuter igen.

Om du skall associera kring ordet ”eld” kanske du skriver:

- Öppen spis, grilla marshmallows, entusiasm, en värme som känns mjuk och torr och sticker i ansiktet, mysigt ...

Prova att fylla på med positiva associationer kring orden nedan:

- Skog
- Solceller
- Odling
- Omtanke
- Trivsel

Skapa med metaforer

Liknelser och metaforer är en viktig del av en berättelse. De hjälper oss att se saker på ett nytt sätt eller kanske märkligt nog att förstå saker bättre än om de är beskrivna rakt upp och ned. Vi kan darra som asplöv (liknelse) eller gå på moln (metafor). Här skall du öva dig i att tänka kreativt genom att para ihop två saker till oväntade, nya metaforer. När du väl har din lista på nya metaforer kanske någon av dem inspirerar dig att skriva vidare. Du kan också para ihop några av dina metaforer till en dikt.

- Ställ en klocka på 10 eller 15 minuter och para ihop så många nya liknelser och metaforer du kan med hjälp av formeln X är som Y.

Para gärna ihop saker du gillar eller som gör dig glad. Det får bli hur oväntat som helst. Det skulle kunna bli saker i stil med:

Staden är en levande varelse, framtiden är en arbetsrelation, kärlek är som rinnande vatten, hopp är ett pärlband av stjärnor.

Längre skrivövningar

Har du mer tid och vill öva dig på att skriva så kan du prova någon av de längre övningarna här nedanför. Det är ofta roligt och givande att läsa upp eller byta texter med en eller flera kompisar och jämföra hur man har löst och tolkat uppgiften. Då kan ni också passa på att lyfta fram smarta formuleringar och roliga idéer som ni tyckte om i de andras texter. Detta brukar kallas för textrespons och det är ofta en viktig del av en författares arbetsprocess. Kom ihåg att det handlar om positiv respons. Konstruktiv kritik kan vara väldigt hjälpsamt också – men oftast först när författaren har arbetat igenom sin text och själv ber om sådan feedback.

Skrivövningarna har angivna tidsbegränsningar. Dessa kan du självfallet strunta i om du har roligt och vill skriva vidare. Men tidsbegränsningar kan vara bra för att komma igång. Har du bara tjugo minuter på dig blir det lättare att dyka in och skriva på utan att ställa alltför höga krav på att texten skall bli perfekt.

Berättelsestart

Om man inte precis har drabbats av en blixtnöje av inspiration kan det vara svårt att börja skriva bara sådär. Texten skulle kunna handla om precis vad som helst – var börjar man ens?

Man brukar säga att kreativitet mår bra av begränsningar.

Får man en ram eller en utgångspunkt så finns det någonting för hjärnan att börja arbeta med. Här är en idé till hur berättelsen börjar, men hur det sedan går är helt upp till dig.

Börja så här:

- Ställ en klocka på 10 eller 15 minuter.
- Skriv en berättelse som börjar med att någon tar cykeln för att köpa blommor.

Inlevelseövning

Både att skriva och att läsa är att leva sig in i hur någon annan har det. Man känner med huvudkaraktären när den sörjer någon som gått bort och man blir nervös och generad när den gör bort sig. Oftast är huvudkaraktären i en berättelse en levande varelse, som en människa eller ibland ett djur, men i denna övning vill vi utmana dig att skriva en berättelse med en mer udda huvudkaraktär.

- Ställ en klocka på 10 eller 15 minuter. Skriv en berättelse där du besjalar en del av naturen som vi brukar tänka på som tyst. Låt den berätta om sin vardag. Det kan exempelvis vara ett träd på skolgården, en buske i regnskogen eller en sten i öknen.

Fundera på saker som:

- Hur ser den världen?
- Vad känner och upplever den?
- Vad tänker den på som viktigt?

Bygg en ny värld

Utopier behöver inte vara realistiska utan skildrar en värld som är annorlunda från den vi är vana vid. Men hur skall man tänka nytt eller hitta på saker som inte finns? Den här övningen utgår ifrån saker som finns men sedan provar vi att skruva till dem. Här kan man med fördel arbeta ihop med en eller två personer när man brainstormar. Då kan det vara både lättare och roligare att tänka på oväntade idéer.

Börja med att sitta i max 10 minuter och gör en samtidsspaning. Välj ut en sak eller en vana, vad som helst som finns idag, gärna något vanligt eller något som skulle kunna förbättras. Gör sedan en lista på hur saken eller vanan fungerar. Vad uppfattas som normalt här och nu?

Om du exempelvis skall bygga en ny värld från kläder kanske du listar saker som: Kläder följer modet, de är oftast av tyg, vi har kläder på oss och är de smutsiga tvättar vi dem. Andra saker man skulle kunna undersöka kan vara saker som:

- En arbetsplats eller skolan
- Mat
- Resor
- Pengar

Skriv gärna upp fler än 20 olika sätt som beskriver hur saken eller vanan fungerar på din lista.

Vänd sedan dessa föreställningar upp och ner. Tänkt dig att något motsatt, annorlunda eller bättre gäller.

Då skulle din nya lista kunna se ut såhär:

- Kläder har inget med mode att göra.
- Kläder är gjorda av levande växter.
- De svävar runt oss och behöver inte tvättas men måste matas regelbundet.

Nu kommer det intressanta. Ställ en klocka på 20 minuter och skriv en berättelse där din vardagliga sak eller vana fungerar som i din nya (upp och ner) lista. I vårt klädexempel blir det en värld där det är fullkomligt normalt att kläder är svävande växter som måste matas och skötas om. Hur ser denna utopiska värld ut? Hur fungerar det? Varför har vi börjat leva i symbios med våra kläder som om de vore husdjur?

Skapa en framtid som är bra för alla

Nu är det dags för dig att sätta tänderna i din egen utopiska framtidsvision. Det går utmärkt att kasta sig in och skriva direkt om du redan har en idé som känns kul att berätta om. Annars följer här lite tips på hur du kan skriva en bra och kul utopi – oavsett hur du tänker dig att framtiden skall se ut. Glöm heller inte att prova några av uppvärmningsövningarna i förra delen.

Idén

Novelluppgiften har två viktiga komponenter: du skall skriva om en framtid som är bra för dig och för planeten. I samhällsdebatten och i klassrummet, på internet och i böcker har du alldeles säkert fått en bra bild av vad planeten skulle behöva för förändringar för att må bättre. Men det är inte säkert att du har funderat på vad som är viktigt för dig.

Därför kan det vara bra att börja med att ta några minuter och svara på frågorna nedan för att försöka ringa in vad som är ett gott liv och en bra framtid för just dig.

- Vad är det viktigaste i ditt liv?
- Vad gör dig glad?
- Hur vet du att du är lycklig?
- Vad kan du inte leva utan?
- Vad njuter du av att göra?
- Hur mycket är tillräckligt?

Det finns mycket som skulle kunna bli bättre i världen vi lever i och det kan vara frestande (och skrämmande) att känna att man behöver ha med allt som man vill skall fungera bättre i samma text. Det kan leda till att man blir helt paralyserad. Du kan (såklart) inte ha svar på alla frågor. Därför kan det bli lättare att skriva novellen om man börjar med att välja en sak som blivit bättre och väva sin berättelse kring det.

Fundera på var dina och planetens intressen överlappar. Gillar

du att odla? (Eller gillar du tanken på att odla?) Då kanske du vill fokusera din utopi kring närodlad mat? Gillar du att cykla? Då kanske du vill skriva om en annorlunda framtid där cykeln är det viktigaste transportmedlet? Gillar du att idrotta, spela musik eller läsa? Då kanske du vill skapa din utopi som ett samhälle där det finns mer tid till kultur och rekreation?

Möjligheterna är oändliga. Även om två personer skriver om samma tema (berättelsens ämne) så kommer de förmodligen ha helt olika tankar kring exakt hur lösningen skall se ut.

Karaktären

Vilken huvudkaraktär du väljer formar mycket av vad läsaren får se av din utopiska värld. När du har hittat temat för din utopinovell kan du ställa dig frågan hur du bäst visar upp din lösning. Om vi utgår från de tidigare exemplen kanske en odlingsfokuserad novell fungerar bäst om den handlar om någon som är i färd med att plocka grönsaker, en novell som vill visa upp världens bästa cykelbanor blir lättare att skriva om den handlar om någon som är ute och cyklar istället för någon som sitter hemma och löser korsord.

Händelsen

Det går förstås att skriva en berättelse där huvudkaraktären sitter alldeles still på en stol, men det leder ofta till att man skriver sida upp och sida ner med karaktärens tankar. Det är inte nödvändigtvis fel, men oftast blir det intressantare om man berättar genom att låta huvudkaraktären interagera med världen och med andra människor och djur. Då får läsaren se och uppleva

utopivärlden tillsammans med huvudkaraktären istället för att huvudkaraktären talar om för läsaren hur saker fungerar.

Det behöver inte vara en stor händelse för att det skall vara givande och roligt att skriva. (Och att läsa!) Det går minst lika bra att fundera på hur vardagen skulle kunna se ut för någon som lever i din utopiska framtid. Hitta på en händelse eller ge din karaktär ett uppdrag som passar ihop med temat för din utopi och njut av att leva dig in i din tänkta framtid. Det går att tänka på det som en dagdröm där du konstruerar en trevlig stämning och en bra värld för dina karaktärer.

Konflikten

Alla spännande berättelser drivs framåt av en konflikt. Huvudkaraktären vill ha, eller blir av med någonting, och måste kämpa för att få det tillbaka. Men hinder kommer kanske i vägen.

Skriver vi en berättelse om någon som går ner till butiken för att köpa morötter och sen går hem igen så blir det inte så spännande. Men om vi skriver samma berättelse och låter morötterna vara slut i affären blir det mer intressant: hur skall karaktären göra nu? Hur långt är det till nästa affär? Kommer karaktären hinna innan den stänger? Kanske låter vi till och med morötterna vara den viktigaste ingrediensen i maträtten som huvudkaraktären tänkte laga för att imponera på sin nya förälskelse. Konflikten gör genast berättelsen både mer intressant och spännande.

Det svåraste med att skriva en riktigt intressant utopi är kanske att utopin är ett scenario där det mesta skall fungera bra, medan en dystopi är lättare. En dystopi är en värld som fullkomligt kryllar av problem för huvudkaraktären att råka ut för, men

den lyxen har man inte när man skriver utopi ... eller?

Det finns tack och lov vissa problem som är allmänmänniska och som har överlevt som möjliga konflikter i berättelser sen människan började skriva, och som troligtvis kommer klara sig en bra bit in i framtiden.

De flesta av oss blir någon gång olyckligt (eller lyckligt!) kära, vi går runt och hoppas att människor vi tycker om är stolta över oss och tycker att vi gör bra saker. Vi tycker ibland olika om saker som känns viktiga i stunden men kanske egentligen inte gör någon större skillnad. (Ska soffan stå mot högra eller vänstra väggen?) Vi missförstår då och då varandra när vi pratar och ibland är vi tvungna att välja mellan två viktiga saker – eller personer. Det kan vara om ens bästa kompis behöver hjälp med någonting men det skulle innebära att man inte kan följa med och hälsa på mormor och morfar.

Din berättelse behöver inte innehålla ett problem. Det viktiga är att du funderar över din utopiska värld, men det är ofta lättare att hitta på vad som skall hända härnäst om man har ett problem som huvudkaraktären behöver lösa. Det kan ha med huvudtemat att göra: den odlade karaktären kanske behöver få in grödorna innan regnet kommer och den cyklade karaktären kanske får kedjehopp eller punktering. Problemet kan också ha med någonting annat att göra, som exempelvis kärlek, vänner eller familj.

Till sist

När du väl har en utgångspunkt för din berättelse behöver du inte beskriva exakt hur det fungerar i din utopi. Tvärtom kan det vara trevligt att låta världen växa fram allteftersom karaktären kommer i kontakt med nya saker: karaktären i cykelberättelsen kanske ska cykla och handla eller hämta mat i den lokala stadsodlingen. Karaktären i odlingsberättelsen kanske bara behöver plocka grönsaker i fyra timmar innan arbetsdagen är slut och den kan sticka och spela fotboll med sina kompisar eller mysa med en bok.

Det allra viktigaste är att du har roligt när du skriver och funderar, så snurra inte in dig i tekniska detaljer. Det är lätt att börja ifrågasätta sin egen logik och huruvida någonting verkligen är rimligt eller logiskt. Man kan frestas att börja förklara hur en stor samhällsförändring gick till (både för sig själv och läsaren) eller varför det exempelvis kunde gå så fort. Om man inför ny och spännande teknik i sin värld kan man känna sig tvungen att förklara exakt vad den kan och inte kan göra och vilken påverkan den har på människors liv även utanför berättelsen man försöker berätta.

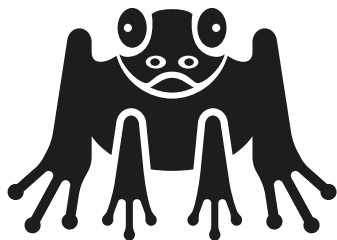
Oftast blir det dock både roligare att läsa och lättare att skriva om man lämnar de mer ingående förklaringarna därhän och litar på att läsaren accepterar förutsättningarna som råder i berättelsen.

Tänk dig i största möjliga mån att din utopiska värld upplevs lika självklar som vår värld gör för både dig, läsaren och karaktärerna. Till vardags funderar vi inte särskilt mycket på vilka

politiska beslut som togs under 1980-talet och hur de influerar världen vi lever i nu. Förmodligen kommer människor i framtiden att tänka lika lite på oss – de är fullt upptagna med att leva sina egna liv ihop med djuren, naturen och planeten.

Vi hoppas att du kommer att få roligt med utopiskrivandet!

DET GODA LIVET

*En karta som inte inkluderar Utopia är inte ens värd
att kasta en blick på, eftersom den utlämnar det enda
land där mänskligheten alltid lägger till.*

– Oscar Wild, ”The Soul of Man under Socialism”

Grön himmel

Katarina Wohlfart

Ett djupt andetag. Om tre minuter ska jag träffa Funi nere vid nejden. Små vita maskar flimrar framför ögonen, paniken gurglar i svalget. Jag kommer äntligen få se skogen som mamma och pappa inte sett sedan de var barn.

”Varför Grænn, vill du till skogen, när allt finns här uppe? Vi byggde Vicinia för att man inte ska behöva marken längre. Vi byggde Linan för att man ska ha nära till allt! Vi byggde...”

Mina föräldrars ord får mig att koka inombords. Jag vill vara väldigt tydlig på ett par punkter.

För det första: allt dina föräldrar säger för att hindra dig från att drömma är bullshit.

Vid det här laget slutade jag att lyssna. Jag vet att de byggde Vicinia, linbanestaden, för att min generation skulle få det bättre. Men jag är trött på den förbaskade höjden, på att leva i en glasbox sjuhundrafemtiosex meter över havet, i intet. Jag älskar grönska och jag vill se skogen!

”Utan vår tillåtelse tar du dig inte ner och ut genom porten”, säger pappa.

Linan är enda vägen ner till skogen. Men Funi finns och hon

vill visa mig skogen. Min familj känner inte till Funi och vad hon kan göra. Det värker av ett skönt begär i bröstet när jag tänker på henne.

Linbanesamhället Vicinia lever efter devisen ”närhet till allt och alla”. Alla fyrahundratusen invånare, självförsörjande. Ni hör ju hur jag låter, som en reklamaffisch! Och jag är trött på det. Det hade man kanske inte räknat med när man byggde bort livet från jordytan och lämnade skogen att återta sin makt över marken. Hur trött man blir på den eviga vinden.

För det andra: Allt dina föräldrar säger om allt de gjort och skapat är bullshit. De var precis som du när de var yngre. De gjorde precis det du gör. De ställde till med allt. Och nu får du sota för det. Nu försöker de hindra dig från att drömma, för att deras dåliga samvete gnager.

Mina bräkenhybrider växer så det knakar trots mitt slokande humör. Jag öppnar luckan till Piggys krypin, lyfter upp henne och kliar henne på nosen. Mini-igelkotten Piggy är det enda husdjur min familj har. Min lillasyster Imla tjatade till sig henne från Vilda, en granne som föder upp dem som sällskap i nejden.

Min familjs hus, en liten glasbox med solceller på taket, ligger på nejden Vicinia 3. Ett litet vattenhjul med fuktnät tar tillvara på regn och omvandlar det till energi, ger dricksvatten och vattnar växterna på samma gång. Det finns också en vindsnurra, som laddar ett batteri dagar när det inte är soligt. Alla invånare i Vicinia bor såhär, åtminstone de jag känner. Det var såhär de

bestämde att vi skulle bo, då när det stormade som mest. Nu har stormarna lugnat sig, men värmen består. Och tristessen.

Jag tänker på de fina orden från min lärare i självhushåll. Stolt som en tupp kom jag hem till min familj med guldstjärna i kanten för mitt projekt om bräkenhybrider att klä vagnarna på Linan med.

”Grön himmel, det ska ditt företag heta”, sa Imla och samma dag startade jag mitt hybridväxtföretag.

Imla tar med sina klasskamrater längs Linan. Säger att tack vare mina gröna växter är luften så bra på Linan att man klarar matteprovet utan problem efter en studiedag i en grön himlavagn. Mamma skrattar när hon hör hur fyndig Imla låter.

”Mamma, luften är till och med bättre än på atollen i nejden”, säger hon och strålar. ”Ta med dina gamlingar på en åktur så får du se.”

Grannen Vilda var den första som köpte mina bräkenhybrider för att klä in sin kioskvagn med. Det var då jag träffade Funi. Hon jobbar på Linan. Det var kärlek vid första ögonkastet, precis som pappa berättat om natten när han träffade mamma och vit snö singlar ner över dem.

Jag har aldrig sett snö.

Nu! Tiden är knapp, jag behöver lämna huset, snart kommer pappa och Imla tillbaka.

Vägen till vagnen som går från vårt hus till nejden i Vicinia 3, snirklar sig genom min hybridväxtplantering. På nejden finns allt man behöver, skolan där Imla går och jag gick och omsorg om de äldre, där mamma arbetar och tar om hand om mormor samtidigt. Och här finns Vildas kiosk med lite av varje. Att ha närhet

till allt ska man glädjas över, säger de.

Men betyder det att vi inte får drömma?

Vid huvudatollen, navet, på Vicinia 8 där Funi bor, binds staden samman. Där kan man handla de mer ovanliga grödorna och hit kommer tången från Bråviken. På navet har jag aldrig varit utan min familj. Mitt linbanearmband tillåter mig inte att ta mig utanför Vicinia 3 utan anledning. Och jag tycks aldrig ha någon anledning.

I navet börjar Linan till skogen. Ett särskilt pass krävs och Funi känner någon som kan ordna det. Längtan ut i skogen, att se djuren, trumfar min rädsla att bli påkommen. Från vagnen ser jag Funi prata med en annan linbaneskötare. Hon skrattar hjärtligt åt något Funi säger. Ett styng av svartsjuka löper genom kroppen och lämnar en stickande känsla i kinderna. Jag har inte vågat fråga Funi vad hon känner. Jag vet inte varför jag är så feg. Pappa säger att ”modet kommer när det väl gäller”, men det rådet gäller nog inte mig.

En sval bris blåser i Funis hår och smeker min kind på samma gång.

Vicinia är byggd över en gammal svensk stad vid Bråviken jag aldrig minns namnet på. I skogen finns det byggnader kvar, som sticker upp som toppar. Några av mina klasskamrater besökte ruinerna en gång och kom hem med spännande berättelser om saker de funnit. Jag vågade aldrig berätta för mamma och pappa, de skulle inte se det med blida ögon, men jag berättade för Imla.

”Hur tror du att det var att leva på den tiden?” undrade Imla.

”Mer ansträngande”, svarade jag. ”Men med mer frihet att göra det man vill. De kunde resa runt, se andra städer.”

”Men varför ville de det?” sa Imla och jag funderade länge på vad jag skulle svara. Kanske var det bättre att inte tända en glöd i Imla efter något hon aldrig skulle få uppleva.

Att drömma är besvärligt.

Men så fortsatte hon prata och jag förstod att hon ändå hade funderat, precis som jag:

”Mamma och pappa säger att de som bodde i den världen, höll på att förstöra den. Att vi lever mer i samklang med naturen nu.”

”Samsklang med naturen?” svarade jag. ”Vet du ens vad det betyder?”

Efteråt fick jag dåligt samvete. Varför är jag så ifrågasättande?

”Hej Grænn!”

Funi kommer släntrande rakt in i min famn. Kramen mellan oss är varm, andedräkten lakritssöt.

”Jag har ordnat med passeringen”, säger hon och håller upp sitt armband mot mitt och för över nyckeln. Funi tar min hand och flätar sina fingrar runt mina. En rodnad klättrar upp mot öronen; jag vågar knappt titta henne i ögonen. I ögonvrån ser jag Imla och pappa på väg mot huset. Hjärtat hoppar över ett slag när Imla formar mitt namn med sina läppar och pekar. Pappas grå blick träffar min när dörrarna på Linan stängs bakom mig och Funi.

Pappa såg mig.

Men det gör inget nu. Pappa hinner inte stoppa mig. Mamma hinner inte komma med fler bortförklaringar.

”Grænn, vi är inte vana vid skogen. Vi vet inte längre hur man lever där. Då blir det farligt.”

Jag är så trött på anledningar, trött på allt bra mina föräldrar

gjort och deras föräldrar innan det. Jag vill bara ha ett äventyr, är det för mycket begärt?

”Är du okej?” säger Funi som om hon har hört mitt inre tjafs. Är jag det?

Vagnen skakar till, sätter fart. Från nejden finns en snabblina ner till navet vid Vicinia 8. Det suger tag i magen, rasslar i linan ovan. Det är en njutning att åka den stora Linan men farten ackompanjerat med Funis hand vänder magen upp och ned. Är det såhär det känns att vara kär? Jag börjar nynna, undviker hennes blick.

”Hmm mmm.

Friheten. Är inte längre mitt val.

Vinden. Påminner mig om mitt kval.

Längtan. Längtan. Bort min vind.

Försvinn. Snälla lämna mig ensam kvar i himlens sal.”

”Vad är det för sång?”

”Det är en sång mormor brukade sjunga för mig. Jag kan bara första versen.”

Genom rutan i vagnen ser jag Vilda vinka från kiosken när Linan far genom luften i en hård sväng. Att åka linbana är som att åka slänggunga, sa mamma en gång. Imla frågade direkt vad en slänggunga var och mamma kollade på oss med en oklar blick. Slänggungor finns inte längre. Varken jag eller Imla skulle få se en. Det var inte enda gången mamma försä sig. En gång hörde jag henne säga till pappa när hon inte trodde någon lyssnade:

”Jag önskar att Vicinia kunde bli en snövit gräddbakelse igen,

som natten när du och jag träffades.”

Det är inte bara jag som drömmer om något som inte längre är.

Hytten vi åker med är inredd som ett jordklot. På väggen finns en karta som visar hur jorden ser ut. Jorden består av mycket vatten nu. När städer svämmade över kom man sig för att bygga på höjden.

Linan gör en kraftig inbromsning och vi är framme vid huvudatollen i Vicinia 8. Det myllrar av folk. Jag andas in häftigt som att jag är rädd att syret ska ta slut.

”Ovant, eller hur?”

Funi tittar upp i mina ögon, lutar sig in och kysser mig utan förvarning. Jag är helt oförberedd och vet inte om jag kysser henne tillbaka. Hinner tänka att det är det här jag vill, men att det inte var så här jag tänkt det skulle ske. Men när Funi kastar sitt huvud bakåt i ett kaskadskratt efteråt kan jag inte känna annat än lycka och ett fånigt leende sipprar ut över mitt ansikte.

På Linan mot bottenplatån passerar vi glashus med gröna hängande trädgårdar och linbanor som korsar varandra. Jag kan inte sluta undra vad som finns på de andra nejderna. Mamma och pappa säger att det är exakt som hos oss. Men Funi är inte exakt som oss. Det är ett mirakel att jag och Funi träffades i detta virrvarr.

”Titta”, säger Funi och pekar mot en gul byggnad som sticker upp bland allt det gröna.

”Mamma säger att dom kallar det strykjärnet”, säger jag. ”Det lilla torget bredvid heter Skvallertorget.”

Utanför porten vid bottenplatån tar en rak lindallé vid. Vid

dess slut breder skogen ut sig. Grenarna på träden slingrar sig runt byggnaderna. Så tät!

”Titta, det går en guldschakal över torget.”

Mätte mitt pass fungera. Mamma och pappa kommer aldrig att låta mig få en chans till.

För det tredje: Ur drömmar skapas världen har jag hört någon säga. Så här är jag nu, söker inspiration i skogen för jag är skogssugen. Så vad säger du? Ska vi skrika ett vårskrick? Det gör vi.

Då kرافsar det i fickan. Åh nej, Piggy! Jag försöker lugna henne med en godisbit så att inte vakterna ser fickan röra sig. Inget får stoppa mig nu. Inget. Jag håller upp mitt armband och hör ett klick. Porten till skogen glider upp. Funis ögon glittrar i solen.

Återhämtning

Helena Isberg Malmgård

Ida vaknade av klockradion: ”...räknas som en signalart och forskarna menar att det därför är mycket glädjande att den upptäckts i Saharas grönområden, i synnerhet som den tidigare varit starkt utrotningshotad i länderna norr om Medelhavet. Detta visar att solpanelsparkerna gör nytta på flera vis, kommenterar ekolog Erik Al och...” Hon tryckte av nyhetssändningen och klev upp ur sängen.

Nyheten om Sahara fick henne att drömma om en semesterresa söderut. Hon funderade på vad tåg och segelfärja dit skulle kosta medan hon fixade havregrynsgröt med björnbär till frukost. Att jobba inom vården hade sina fördelar, som de korta arbetsdagarna och de många semesterdagarna – även om lönen gärna fick bli högre. Sannolikt var det en dyr resa som skulle ta lång tid, men tänk att få se nästan hela Europa på vägen! Ida fantiserade om de återförvildade europeiska skogarna som tågen färdades genom.

Hennes goda humör fick henne att klä sig i den snygga viskosklänningen hon hittat på loppis förra veckan, innan hon gick ut till sin cykel. Hon låste upp och log mot sin granne Khalid som just parkerade sin fullastade lådcykel.

”De har extrapris på röda linser” sa han och gjorde en gest mot en stor säck i cykellådan.

”Tack för tipset! Jag älskar linser!”

”Nu värmen är äntligen slut för året” konstaterade Khalid.

”Tack och lov!” Ida nickade.

Himlen var hög och klarblå nu när hettan som fick till och med luften att gulna, hade avtagit. En kollektivtaxi med tre passagerare körde ljudlöst förbi dem.

Ida valde vägen förbi radhusområdet till jobbet. Solcellerna på taken glittrade bakom de lummiga odlingarna. Det syntes på grönskan att årets torrperiod var över. Ida brukade föreställa sig att det var hennes grönsaker och potatis under spaljeerna med klängande björnbär och blånande vindruvor. Hon njöt av hur kroppen huttrade till i den plötsliga svalkan när hon trampade förbi regnvattenreservoaren. Bakom den breddade våtmarken som renade avloppen ut sig. Det var en härlig oktoberdag. Luften var lagom varm och frisk, med en ton av jord. Hon såg en häger stå på ett ben och spana ner i vattnet. Bortom sjön låg skogen, ostörd sedan många år. Ida brukade ibland cykla dit och gå in i den förtrollade svala grönskan. För länge sedan hade skogen varit en anlagd park och en del träd var flera hundra år gamla, vilket varit gynnsamt för naturens förmåga att spränga asfaltvägarna och återta marken.

Ida njöt av fartvinden och saktade in cykeln först när hon kom fram till det lilla gruppboendet för demenssjuka. Hur länge till skulle sådana behövas? Antalet insjuknade minskade stadigt och den medicinska forskningen gjorde stora framsteg.

Hon klev in i det tomma personalrummet. Det var snart lunchdags, så hennes tre kollegor var nog redan ute och förberedde inför måltiden. Hon drog på sig arbetsrocken i linne och drog med

handen över det naturligt fuktavvisande tyget innan hon knäppte den. Hon skulle servera, så hon behövde ta reda på vad som bjöds idag.

Den skarpa lukten av orena tygblöjor slog emot henne när hon öppnade dörren. Diego passerade med tvättvagnen utanför. Ida hälsade glatt och skyndade in i matsalen för att läsa på matsedeln, innan hon hjälpte till att placera de sex boende vid deras platser. Hon gick in i rollen som hovmästarinna och bjöd Anders armen.

”Tack, här var snyggt! Har ni bra mat?” undrade den stiliga äldre mannen som Ida föreställde sig varit en riktig hjärtekrossare i yngre dagar.

”Vi gör vårt bästa, min herre” svarade hon med ett leende medan hon drog ut stolen för honom.

”Kan jag få titta på menyn?”

”Idag bjuder vi på bugbeef med kokt potatis och vitlökssmör eller pasta med en smakrik pesto gjord av hasselnöt, spenat och basilika, allt från restaurangens egna odlingar.”

”Det låter fantastiskt, ryggbiff var länge sen jag åt...” svarade Anders drömmande. Ida nickade och log. Hon gick vidare till Anette, deras äldsta boende med grumlig blick och höknacke som vittnade om hennes mångåriga arbete framför datorskärmen.

”Välkommen Anette, jag hoppas du mår bra?” hälsade hon.

”Tack, idag är en bra dag” svarade Anette. ”Har du något gott att bjuda på?”

”Idag är det biff med potatis och vitlökssmör alternativt pasta med pesto” svarade Ida.

”Hm, vad finns att dricka till?”

”Vi har lingondricka och vanligt vatten, vad får det lov att vara?”

”Inget vin?” undrade den gamla kvinnan med en okynnig glimt i ögonvrån.

”Inget vin” bekräftade Ida. Att Anette såg vin som en måltidsdryck påminde om att hon var från en annan tid.

”Nå, då tar jag nog pastan med vatten till, tack” bestämde Anette. Ida nickade och fortsatte vidare medan hon funderade på hur dement Anette egentligen var. Hon höll på att snubbla över Botvid, deras AI-kollega som skötte om städningen.

”Oj, förlåt mig” sa Botvid genast.

”Nej det var jag som inte såg mig för” svarade Ida. Hon önskade att AI-bottarna gjordes i normal längd, i stället för barnstorlek, men det krävde förstås onödigt mycket material.

”Det gör inget!” svarade Botvid med glad röst och fortsatte rengöra golvet.

Ida matade Elin, som inte längre kunde koordinera hand till munrörelsen. Hennes kollega Maria matade Aaron. De fick potatismos med extra smör och pesto till, då det var lättast att svälja. Maten hölls isär så att det skulle se aptitligt ut fast det var pureat. Elin verkade uppskatta smakerna och åt med god aptit.

”Hur var maten Anders?” frågade Ida när hon dukade undan hans tallrik. Hon noterade att han hade ätit upp varenda smula av den näringsberäknade portionen.

”Tack, biffen var delikat! Fast och fin, men nästa gång vill jag ha den lätt blodig” svarade han och Ida rös ofrivilligt till. Som vegan var hon tacksam över att de inte hade råd att servera kokött på boendet. Hon ryckte obestämt på axlarna och körde ut

diskvagnen till Adam i köket.

Hannah hade dåsat till efter maten och lutade kraftigt i sin stol, så Ida hjälpte henne in på rummet.

Hon slätade till linnelakanet som var standard på boendet eftersom det minskade risken för liggsår, innan hon stöttade den tunna kroppen att lägga sig ned på sidan.

”Tack lilla vän” mumlade Hannah. ”Vad har vi för dag idag?”

”Idag är det onsdag” svarade Ida, hurtigt som om det skulle avhjälpa den skörhet som förebådar döden.

”Vilket datum är det?”

”Den 15 oktober.”

”Nej, driv inte med mig” bad Hannah sorgset.

”Det gör jag inte Hannah.”

”Men det är ju sommar...” mumlade den gamla kvinnan som nu höll på att glida in i sömnen igen.

Hon sov mycket numera. Innan hettan kom hade hon fortfarande varit pigg om än förvirrad, men hon hade drabbats hårt av värmen i år och höll på att tyna bort.

Ida strök över den skrynkliga kinden, en ung hand mot Hannahs vissna hy.

”Vila nu” viskade hon.

Efter maten ville Anette gå ut och röka en av dagens cigaretter, så Ida följde med henne ut på altanen som skuggades av de höga körsbärsträden. Bakom de vackra stammarna syntes den välskötta odlingen anlagd i formen av en gammal klosterträdgård. Den stadiga träpergolarna var täckt av kraftiga klätterväxter som gav odlingarna en skyddande skugga under de hetaste månaderna.

Många av de gamla uppskattade att vistas i trädgården, känna dofterna, smaka på grödorna och rensa lite ogräs. De stora regnvattenkärnen, som användes till soldriven bevattning av odlingarna, gjorde luften behaglig även under varma dagar.

Anette drog ett bloss på sin cigarett och suckade nöjt.

”Vad skulle du tycka om du blev förbjuden att röka?” frågade Ida nyfiket. Cigaretterna var en av Anettes få kvarvarande njutningar.

”Då skulle jag ta mitt pick och pack och flytta härifrån” svarade Anette frankt. ”Jag är trött på detta jävla förmyndarsamhälle där man inte får göra någonting. Inte röka när man går på krogen, inte röka på busshållplatsen. Ska man nu inte få röka i sitt eget hem en gång!”

”Men det är ju farligt att röka och även passiv rökning...”

”Håll inte på och föreläs för mig lilla fröken, du vet inte vad du pratar om!” klippte Anette av. Hon drog ett djupt bloss på cigaretten och blåste röken rakt i ansiktet på Ida, som började hosta.

Anette drog försmädligt på munnen. Ida tog några steg åt sidan och tog ett djupt andetag. Hon är dement och vet inte vad hon gör, påminde hon sig. Hon sa inget mer till Anette, vilket fick henne att känna sig usel. Det var en del av jobbet att ta ovet och Ida brukade vara bra på det.

I korridoren tillbaka till Anettes rum mötte de Ali som gick fram och tillbaka med långsamma steg. Hans Parkinson fick honom att skälva likt ett asplöv. Han log försiktigt mot dem.

”Hur är det idag, Ali?”

”Tack, jag knallar och går” svarade Ali, som alltid.

Uttrycket hade fastnat hos honom och passade väl med hans

ständiga vandrande. Han tappade alltmer av sitt svenska språk, vilket oroade Ida. Smärtan i att vilja förmedla något, men inte nå fram, hade hon sett alltför många gånger.

Ida cyklade snabbt hem efter jobbet, eftersom hon ville skörda lite i den gemensamma gårdsodlingen innan mörkret föll. Hon stannade till vid björnbärssnåren, repade av lite timjan och plockade upp några potatisar. Innan hon gick upp i lägenheten hällde hon några kannor vatten på de slokande pumpaplantorna vars stora blad var rynkiga likt Hannahs hand. Ida log vemodigt.

När hon gick in låg gården redan dold i oktobermörkret. Hon lagade sig en välsmakande potatis- och löksoppa. Planen för kvällen hade varit att gå på syjuntan och kanske få hjälp att byta dragkedjan i sin favorittröja, men Ida skickade ett mess om att hon var för trött. Hon kröp i stället belåtet upp i soffhörnet med sin bok och lite varm vinbärssaft.

Framtiden finns!

Emma Jansson

Jag kom till byn med skyttelbussen en sen eftermiddag i februari. Liksom alla som vill flytta men inte vet vart hade jag lämnat en öppen ansökan till bostadsförmedlingen. En tid senare kom en inbjudan: ett rum på vandrarhem i en by jag aldrig hört talas om. Kanske inte det liv jag föreställt mig, men det var en nystart.

Jag tog tåget en tidig morgon och anlände samma eftermiddag till ett litet samhälle. En snäll tant visade mig hur jag skulle boka bussen för att åka vidare. Efter en sen lunch surrade min telefon och jag klev ut just som den illröda minibussen gled upp vid trottoaren,

Medan jag lastade på mina väskor hann den blonda kvinnan bakom ratten berätta att hon hette Alice, att hon meddelat vandrarhemmet att jag var på väg och att hon älskade skidåkning och pannkakor. Jag undrade hur hon kunde veta vem jag var och kände mig lättad när fler personer klev på så att hon fick någon annan att prata med.

Resan tog tid. Vi körde runt på alla möjliga småvägar och Alice verkade känna varenda människa, men tydligen var det bara jag som blev otålig. De andra passagerarna läste, stickade, småpratade eller slumrade till och ingen verkade någonsin titta på klockan.

Ett blåaktigt mörker hade sänkt sig när bussen stannade utanför en liten affär. Alice langade vant ut mina väskor till en vändande man, ropade "Lycka till!", drog igen dörren och for vidare.

Jag stod kvar vid väggkanten och gjorde mitt bästa för att se oberörd ut. Snöröken virvlade upp och fastnade i ögonfransarna och jag kände hur den okände mannen iakttog mig från sidan.

"Björn" sade han och pekade på sig själv med tumvanten. Jag nickade till svar och började samla ihop mina väskor.

Björn var ungefär i min längd, i övrigt var det omöjligt att säga någonting om hans utseende eftersom han var klädd i en gräsligt ful, gigantisk overall, mössa, halsduk och vantar som dolde allt utom ögonen. En lite småtjock pensionär som tyckte det var spännande med besökare från storstan, tänkte jag och bestämde mig för att vara artig men lite avvisande. Annars skulle han säkert komma rännande stup i kvarten och vilja prata fotboll.

Farbrorn lyfte upp mina väskor och började gå längs med vägen. Under tiden nickade han åt olika håll och hojtade till mig som pulsade efter:

"Där ligger kyrkan och skolan. I församlingshemmet finns ett kafé, och en vårdmottagning som har öppet på tisdagar. Däråt ligger bygdegården. Det där är gamla förskolan som nu är post, bank, bibliotek och apotek – de turas om att ha öppet. Den nya förskolan ligger bredvid äldreboendet."

Han stannade och rättade till halsduken som åkt på sned. "Det är jättebra, de delar gård och hjälper till att läsa sagor och sånt. Min morfar bor där och han har blivit mycket piggare sedan ungarna kom, nu kan man knappt tro att han behöver bo där!" Björn skrattade och jag stirrade förbluffat på honom.

Morfar? Han måste ju i så fall vara 150 år minst. Raskt fortsatte han ”Vi får se till att komma hem, mamma skulle börja med maten!” och satte av längs vägen med förvånansvärd snabbhet. Jag pallrade mig efter så gott jag kunde medan jag förundrades över byns vitala gamlingar.

Det var härligt att komma in i värmen. Jeansen var stela av köld och det var kanske tur för tröttheten fick nästan knäna att vika sig.

Björn krängde av sig overallen och generat insåg jag att det inte alls var en gammal gubbe inuti, utan en rätt snygg kille i min egen ålder med kort rödblont hår. Jag drog fingrarna genom mitt eget smålockiga rufs och försökte se åtminstone lite världsvan ut, men det var svårt när kroppen darrade av köld och allt jag ägde låg utspritt på hallgolvet. Efter en snabb dusch och torra kläder kändes det i alla fall lite bättre och jag följde ljudet av röster till köket där en lång, rödlockig kvinna stod vid spisen.

”Vad roligt, välkommen! Jag är Christina”, sade hon och räckte fram handen.

Jag tog den medan Björn langade fram den ena grytan efter den andra. Jag konstaterade att de båda hade samma glada ögon. Medan vi åt berättade de för mig om byn. Eller, det var mest Christina som pratade, Björn var upptagen med att lassa in enorma mängder mat. Jag fick veta att de flesta jobbade i närheten. Byn drev många olika slags företag med grund i naturvård, hållbar småskalighet och drogfrihet. I bygdegården ordnades ofta aktiviteter och varje månad hölls byråd. Fyra gånger om året hade kommunen öppna samtal, och på hösten

turades grannbyarna om att ordna marknadsvecka där det också hölls stormöten kring frågor som byarna behövde lösa gemensamt.

Björn tog en sällsynt paus i ätandet och berättade ivrigt om allt som såldes på matmarknaden och jag försökte låta bli att fnissa. För resor fanns skyttelbussen och en bilpool vid bygdegården, för varutransporter två gemensamma skåpbilar.

”En brukar jag köra”, sköt Björn in mellan två tuggor. Alla hus hade solceller och batterier och mitt i byn fanns en energihub som ingick i nätverk med grannbyarna. ”Vi har nästan aldrig strömavbrott här längre”, sade Björn och bredde en ny smörgås. Jag förundrades över hur mycket han kunde äta.

Själv var jag proppmätt och tackade Christina för maten. Hon log och berättade att de odlade mycket grönsaker själva.

”Rotfrukter och kål odlar hela byn tillsammans. Det var lite knepigt de första åren men nu har vi lärt oss och det sköter praktiskt taget sig självt”, sade hon, men det såg inte ut som att hon menade det helt och hållet.

Som alla bofasta i byn betalade jag ingen hyra utan bidrog med arbetstimmar. I bygdegården fanns en lista där alla fick skriva upp sådant som behövde göras och sedan fördelades uppgifterna. Jag skottade snö, eldade biokol, bytte glödlampor, matade höns och lagade stängsel. Björn och jag åkte varje vecka runt med varor och jag lärde mig snart var folk bodde. Vi lyssnade på musik, pratade och skojade. Björn berättade om stugan han höll på att bygga åt sig själv och jag berättade om stan och flytten och lite om mina drömmar, sådant jag aldrig pratat med någon om förut. På återbruket jobbade jag flera veckor och lärde mig

måla om bord och laga radioapparater och till och med att sy (litegrann). Två hela nätter satt jag och byggde om hemsidan där alla återbruk lade ut sina saker till försäljning. Transporterna samordnades, men det mesta såldes förstås lokalt. På försommaren ordnades en arbetshelg då hela byn hjälptes åt att byta tak på en lada. Till och med gamlingarna från äldreboendet kom dit och satt i trädgården och berättade historier, lekte tittut med barnen och skalade potatis. Det lagades mat i jättekastuller (till Björns stora förtjusning) och på kvällen var det fest. Vi dansade och lekte och sedan promenerade vi hem i natten som var nästan lika ljus som dagen.

Med sommaren kom turisterna och vandrarhemmet fylldes med folk. Björn fick fullt upp och jag hjälpte till att städa och servera frukost. Det blev mer att göra både i återbruket och affären men det fanns ändå tid över när arbetsdagen var slut. Jag träffade vänner, badade och åkte på sightseeing med Alice i skyttelbussen. Björn snickrade på sin stuga och vi var ofta många som hjälpte till. På återbruket hade jag fått tag på en hel skåpsinredning till köket och i hemlighet hade jag slipat och målat luckorna i hans favoritfärg.

Jag hade aldrig sett Björn så glad och när vi hade satt in alltihop var han nästan tårögd och så högtidlig att hela gänget brast i gapskratt.

Tiden gick så fort. Det kändes snart som om jag aldrig bott någon annanstans. Men det fanns ett problem. Jag kunde knappast bo på vandrarhemmet i all evighet, men vart skulle jag ta vägen? Det fanns inget annat ledigt i byn. Jag bad Alice hålla utkik och en dag fram mot hösten berättade hon om en ledig

lägenhet i en grannby.

Jag trodde att Christina och Björn skulle bli glada över nyheten, men Christina såg fundersam ut och Björn stirrade ner i tallriken och verkade för en gångs skull varken glad eller hungrig. Jag bestämde mig i alla fall för att titta på lägenheten under höstmarknaden ett par veckor senare.

Så blev det marknadsvecka. Alla tillgängliga fordon gick i skytteltrafik och vi fick lift med en granne som körde häst och vagn. Det var obekvämt och gick inte så fort men vi hade hemskt roligt. Trots att det var tidig förmiddag när vi kom fram var byn full av folk. Överallt såldes saker, människor pratade och ropade, grillar osade och barn sprang. Trots att jag kommer från stan kändes det som att jag aldrig sett så många människor på en gång. Jag blev plötsligt blyg.

”Ingen kommer bita dig”, flinade Björn och lade armen om mig. Jag boxade till honom och glömde att jag känt mig bortkommen, men Björn höll kvar sin arm och det kändes på något sätt självklart att gå sådär nära intill honom.

Efter lunch drog jag med mig Björn för att leta upp lägenheten som låg på en mindre gata. Det var rätt skönt att komma bort lite.

Huset såg trevligt ut, men jag blev ändå stående och tvekade i grinden. Den här gången fick jag ingen hjälp av Björn. Han trampade bara oroligt omkring. Jag skulle precis ta mod till mig när han plötsligt tog min hand och drog iväg med mig tillbaka till marknaden. Jag följde förvirrad efter.

Han släppte mig inte förrän vi kom till ett kafé där vi köpte varsin glass. Sedan satt vi intill varandra på en liten stenmur och

tittade på människorna som vimlade omkring. Björn var ovanligt tyst. Jag kände värmen från hans ben mot mitt och av någon anledning blev det inget mer sagt om den där lägenheten.

Hela veckan deltog vi i olika möten, åt massor av mat, dansade och kastade pil. Den sista kvällen var vi båda trötta och stod lite för oss själva. Grillarna glödde än och ovanför sken månen.

Björn verkade nervös. Han trampade och harklade sig. Utan att titta på mig pratade han på om sin stuga, men han verkade okoncentrerad och mitt i en mening var det som att orden plötsligt tog slut. Björn stod tyst en liten stund och så vände han sig och tittade plötsligt rakt på mig.

”Jag hoppades att du skulle vilja bo där med mig”, sa han, så snabbt att jag först inte förstod orden.

Jag stirrade på honom medan hjärnan verkade ha fått totalt motorstopp.

Björn stod tyst ett par sekunder och tittade sedan besviket ner. Han började backa undan från mig. Utan att tänka någonting alls tog jag ett steg fram och slog armarna om hans hals. Han ryggade förvånat bakåt men så kände jag hur hans axlar långsamt sänktes. Först då insåg jag hur spänd hans kropp varit. Hans snälla ögon värmdde mina när han försiktigt lade armarna om mig.

Gryningsflanören

Henrik Hermansson

Noah smuttade på champagnen medan han tittade ut över folkhavet i salongen på Café Royal. Männerna var som alltid klädda i svarta bonjourer, höga svarta hattar, vita skjortor med stärkt krage och gick med 3-printade promenadkäppar. Kvinnorna bar hatt, handskar och mörkröda och gröna aftonklänningar med hög hals och turnyr. Sorlet från festglada människor blandat med orkestermusik steg upp mot taket. Den giftfria och luktfria tobaksröken ringlade upp mot ljuskronorna i taket. Noah tog fram sitt smarta fickur med guldkedja ur fickan – klockan var redan sju denna junigryning år 2050.

Festen skulle fortsätta många timmar till, kanske med en kort paus mitt på dagen. Sedan skulle nya besökare strömma till framåt eftermiddagen i jakt på nattliga äventyr. Även om det var gryning skulle någon artist snart framträda och kanske skulle några dansare och dansöser bjuda på en show. Inom kort skulle den redan höga ljudnivån i lokalen stiga ytterligare.

För de som inte tyckte om den höga ljudnivån fanns det flera tysta rum. I några av dessa bodde katter, hundar, grisar, hästar och kor, som Noah ibland brukade hälsa på och kela med. Människorna besökte dem alltid en åt gången, men aldrig när djuren sov eller åt.

Noah hade druckit absint från 1890-talet i baren tidigare på kvällen. Nu funderade han på vad han skulle göra härnäst – kanske ytterligare ett glas champagne eller något att äta. Han började bli hungrig efter en lång festnatt. Café Royal var hans favoritställe och salongen serverade vegansk gourmetmiddag alla timmar på dygnet. Men han var sugen på någonting annat denna gryning, kanske en vegansk falukorvsmacka med bryggkaffe på arbetarkaféet med 1950-talsinredning några kvarter bort. Eller kanske en gryningsmiddag med artificiell kasslergratäng med ananas på 1980-talsrestaurangen. Eller kanske skulle han ta en solenergidriven flygtaxi hem i soluppgången. Han bestämde sig till slut för att flanera längs gatorna utan någon plan och låta slumpen styra. Visserligen kunde han via sitt smarta fickur få fram all information han ville om närbelägna platser, restauranger, aktiviteter och evenemang, men han valde ändå att flanera planlöst.

Han gick nerför trappan och ut på gatan. Utanför promenaderade sällskapen fram och tillbaka längs boulevarden, klädda i kavajer och klänningar, pratande i sina mobiltelefoner. De flesta var förmodligen på väg hem. Någon fimpade en cigarett på gatan och inom några sekunder upplöstes den och försvann. Någonstans hörde han en häst gnägga och någon ko råma. Alla husen i kvarteret var byggda i 1890-talsstil med torn, tinnar och ornament – som en rad med spökslott. Noah passerade flera dygnet-runtöppna antikvariat, auktionskammare och antikaffärer med möbler och böcker från 1890-talet. Han lyfte på hatten åt några förbipasserande och vek av på en tvärgata.

Några kvarter senare vandrade han in i en lummig, vild skog.

Solen hade redan börjat stiga över trädtopparna. Det var knäpptyst. Förr i tiden hade man anlagt parker, men nu var staden full av skogar. Alla flanörer som passerade mellan träden var tysta och nickade kort åt varandra som hälsning. Ett älskande par, klädda i återvunna jeans och regnjackor, satt på en parkbänk, blundade och log. De hade stängt av sina mobiltelefoner och lagt dem ifrån sig. Någonstans porlade en bäck.

Noah drog några djupa andetag och kände doften av orörd natur – doften av någonting ursprungligt. Granarna stod i ojämna rader och klungor och blommorna växte vilt på små ängar. En ekorre hoppade över stigen där Noah gick. Bina hade vaknat till liv efter natten och surrade omkring honom.

När Noah hade vilat en halvtimme på en stubbe, gick han ut ur skogen, vidare till nästa kvarter och möttes av en cyklist med cykelhjälm och regnkläder. Han rättade till sin bonjour, hälsade och flanerade vidare. Han befann sig i ett radhusområde, med nytvättade, nyvaxade flygbilar, barncyklar och diverse leksaker på uppfarterna. Husen var spikraka och rektangulära, utan ornament eller andra dekorationer. Alla husen hade samma färg på väggarna, en svag äggvit nyans. Några hus bar andra färger på gavlar eller tak, men ingen färg utmärkte sig eller stack i ögonen. Det hördes svaga hundskall inifrån flera hus. Gatorna var alltid rensopade i detta kvarter, dygnet runt, och gräsmattorna var alltid nyklippta – inte ett enda grässtrå var för långt. Alla fönster verkade vara nyputsade och inga gardiner hängde snett någonstans. Noah nickade åt en medelålderns man i grön vindjacka och keps som var i färd med att tvätta sin bil.

”Har du haft en trevlig kväll?” frågade mannen.

”Ja, tack, det har jag.”

”Får man bjuda på en kopp kaffe?”

”Tackar som frågar, men jag ska hem och sova.”

”Ha en fin dag.”

”Tack detsamma.”

Noah promenerade vidare och passerade flera restauranger och kaféer som serverade extra näringsrik frukost, lunch och middag mellan klockan åtta och tjugo. Han tittade i skyltfönstren på cykelverkstäder och butiker med nyproducerade, vita och furufärgade möbler utan någon utmärkande tidsepok eller stil.

Efter ytterligare tio minuter möttes han av stora, halvt förfallna, tegelhus som en gång varit fabriker eller lager. Tegelhusen hade lämnats kvar trots att de inte längre fyllde någon funktion. Några byggnader var dekorerade med väggmålningar, men färgen hade bleknat och motiven hade spruckit med åren. Gatorna längre fram var kantade av små, flyttbara hus som byggdes på varandra i alla möjliga konstellationer. Alla hus hade olika färger och flera var dekorerade med konstverk. För de som ville bo så billigt som möjligt och lägga pengarna på annat, var dessa kvarter ett slags fristad. Och många valde att bo i kvarteren inte bara för att det var billigt, utan för att de vill ha tillfälliga, improviserade hem, som dessutom bytte skepnad och utseende nästan varje dag.

”Får man bjuda på någonting att dricka?” frågade en konstnär som var i färd med att måla en vägg.

”Tack, jag ska hem och sova. Nytt konstverk, ser jag?”

”Ja, jag målar om den här väggen varje morgon” svarade konstnären och log.

Noah bugade och funderade på vilken väg han skulle gå.

Antingen kunde han gå via kvarteren som kallades "paradiset". Kvarteren var belamrade med kyrkor, moskéer och kloster och alla möjliga budskap spreds av diverse förkunnare till förbipasserande. Det fanns också flera tysta rum utan någon särskild religion för de som ville be till någon okänd kraft eller bara vara i fred. Noah tyckte om att gå dit ibland för att diskutera andliga frågor med förkunnarna, men denna dag var han för trött.

Han skulle också kunna gå åt andra hållet och promenera genom "spökstaden". Den hade byggts i slutet av 1990-talet och början av 2000-talet. Alla hus hade samma beige färg och var exakt lika höga. Under två eller tre decennier hade husen varit populära, med rekordhöga priser på bostadsrätterna, men sedan hade de övergivits. Men många gillade ändå att promenera där i stillheten.

Han bestämde sig för att passera hamnområdet på vägen hem. Under de senaste åren hade man belamrat vattnet med gamla krigsfartyg, ubåtar och färjor. Fartygen hade kommit från de nerlagda arméerna efter det hade utropats världsfred, och från muséer och företag som upphört med jordenruntkryssningar. Nu lämnades fiskar och andra livsformer i fred.

Noah kände sig liten i jämförelse med de gigantiska skeppen. Det var som att titta på katedraler. Varje gång han tog denna väg stannade han till på ett krön med utsikt över hela hamnen. Han fick nästan svindel. Han ställde sig med ena foten på en parkbänk för att vila. Han stod kvar flera minuter, drog flera djupa andetag och njöt av vyerna. Ovanför honom svävade flygbilarna förbi. De var ljudlösa och utrustade med sensorer som registrerade alla fåglar och annat djurliv och undvek dem automatiskt.

Noah gäspade och gick de sista två kilometrarna hem, glatt svängande med promenadkäppen. När han hade ätit på ett eller annat sätt skulle han sova några timmar och sedan jobba hemifrån. Sedan skulle det bli dags att fundera på nästa kväll och kanske natt. Kanske skulle han ta fram sina medeltidskläder, lämna fickuret hemma och besöka värdshusen i medeltidskvarteren. Där fanns det varken elektricitet, vatten, uppkoppling eller flygbilar. Men festerna var oftast de livligaste i hela staden.

Eller så skulle han stanna hemma och läsa en bok. Han hade samlat på sig flera böcker från antikvariaten bredvid Café Royal. Eller så skulle han besöka Café Royal igen. Eller göra någonting helt annat. Det fanns ingen anledning att bestämma sig redan i gryningen. Han skulle göra vad han kände för.

Omvälvningen

Marcus Palmstierna

En ljum vind blåser in från Saltsjön och fläktar mitt barnbarn och mig medan vi promenerar genom parken på Skeppsbron. Humlor, bin och fjärilar flyger bland blommorna i ängsgräset och det hörs sång och musik uppifrån Gamla Stans uteserveringar.

”Farmor, är det sant att man åt djur när du var ung?”

Jag ser i Vidjas ögon att hon har blivit stor nog att höra sanningen. Så jag slår mig ner på en av bänkarna och ger henne tid att sätta sig bredvid mig innan jag svarar.

”Det stämmer, Vidja. Människorna födde upp kossor, grisar och hönor för att slakta dem.”

”Men förstod man inte att djuren mådde dåligt av det?” säger hon med en liten rynka i pannan.

Medan jag funderar på svaret vänder jag blicken mot det sexmastade kryssningsfartyget som faller ner sina megasegel innan det lägger till mellan bojarna. Var det verkligen så att vi inte förstod att djuren led, eller visste vi det och plågade dem ändå?

”Kommer du ihåg när farfar fick sin hjärnblödning och blev förlamad på vänster sida?”

Hon nickar, men ser konfunderad ut över att jag börjar prata om det.

”Han förstod logiskt att han var förlamad på ena sidan, men han

kunde inte känna det. Han glömde det och trodde att han bara hade en högersida.”

”Han snubblade hela tiden och tappade kaffekoppen”, säger hon.

”Så var det med människorna när jag var ung. Vi förstod på ett ytligt sätt att vi var en del av naturen, men kände inte det på djupet. Och därför fortsatte vi att plåga och döda djuren.”

”Åt man människor också?” säger hon och biter sig i läppen.

”Nej, lilla älskling. Det gjorde man inte.”

Jag ler och skakar på huvudet, men blir sedan allvarlig. För henne är inte frågan orimlig. Hon är ett barn av Omvälvningen. För henne är det självklart att alla varelser är en del av naturen, både människor och djur.

”Fröken säger att det var skatten på kolgas som gjorde att man slutade äta djur.”

”Det stämmer på ett sätt”, säger jag och stryker undan en slinga av hennes mörka hår som har fallit ner framför hennes ögon. ”Världens regeringar kom till slut överens om att allt som såldes skulle visa hur mycket växthusgas det hade släppt ut när det tillverkades. Och då kunde man ta ut skatt för det. Ju mer växthusgas en vara hade släppt ut, desto mer kostade den. Och då blev det för dyrt att sälja kött.”

”Och köra veteranbilar”, säger Vidja och korsar armarna. Det är vad man numera kallar bilar som går på fossila bränslen.

”Ja, och vet du att där vi sitter gick det faktiskt en bilväg.”

”På riktigt? Precis här, i parken framför slottet?”

Hon ställer sig upp och hoppar på den sviktande soleringen som skapar el både från solens strålar och trycket från fötter.

”Ja, och bilarna bullrade och luktade illa må du tro.”

”Vad äckligt!” säger hon och rynkar näsan. ”Var det ingen som blev arg?”

”De flesta hade ju egen bil och ville ha kvar den. Men när bensinmotorerna var borta från stan kände folk hur frisk luften var och hur tyst det hade blivit.”

”Förstod de inte att de skadade naturen med all bensin?”

Jag ser in i det fräkniga ansiktet med kröken på överläppen som hon har ärvt efter mig. Jag älskar henne så mycket. Hur kunde vi någonsin äventyra våra barnbarns framtid?

”Vi såg på naturen som farfar gjorde med sin vänstersida. Det var inte förrän vi verkligen kände att vi var en del av naturen som vi började ta hänsyn till den.”

Vidja tittar upp mot svalorna som flyger kors och tvärs över parken medan hon försöker smälta det jag har sagt. Allt verkar så enkelt när man ser tillbaka på det. Men då var varje steg framåt som att bestiga ett berg. Det var inte så att våra ledare ljög när de lovade att ta hänsyn till naturen, även om det fanns några som gjorde det, men de saknade känslomässig förankring i de vackra orden. När de skrev under dokumenten på de stora konferenserna var de beslutna att minska användningen av fossila bränslen och skövlandet av skogar. De kom hem med förslag på åtgärder, men då protesterade landets industrimagnater och väljarna vägrade rösta på dem om bensinpriset höjdes.

”Men hur gick det till? Hur förstod folk att de var ett med naturen?”

Jag sitter tyst och funderar på Vidjas fråga. Hur ska jag bäst förklara hur Omvälvningen gick till för en flicka på elva år?

”Du vet ju att jag mediterar?” säger jag efter en stund.

”Det gör mamma också varje morgon. Och pappa ibland på helgerna.”

”Det finns människor som har mediterat så mycket att de djupt inom sig förstår att vi är ett med allt omkring oss.”

”Som att vi är släkt med alla djur och växter?”

”Ja, men detta är mer som en känsla av samhörighet, av gemenskap.”

Jag tystnar och sätter en hand på bröstet som jag brukar göra för att känna in i hjärtat, för att finna de rätta orden. ”Egentligen tror jag att det handlar om kärlek, en kärlek till alla varelser och naturen.”

Bilder från det förflutna kommer upp i inom mig. Hur vi träffades hemma hos vänner och lyssnade till upplysta lärare via Youtube. Lärarna talade i olika kanaler och forum på internet och sade alla samma sak, men med olika ord. Genom att se vår egen och världens sanna natur uppstår medkänsla med alla varelser.

”Från början var jag som alla andra på den tiden”, säger jag och tar Vidjas solbruna hand. ”Jag såg mig som skild från naturen och alla andra. Men när jag lyssnade på de här lärarna så förändrades jag. Jag såg att gränsen som jag trodde fanns mellan mig själv och omvärlden egentligen inte fanns, att vi alla hör ihop.”

”Som att jag är en del av min familj?”

”Ja, och det är som att hela världen är din familj”, säger jag och stryker henne över kinden.

”Killarna i min klass bryr sig inte alls om andra. De trampade på sniglar, men fröken sa till dem.”

”Då ger hon dem en chans att lära sig. På samma sätt fick

jag och mina vänner chansen att inse att vi hör samman med naturen.”

”Och då fick ni vara med och bestämma?”

”Inte direkt. Förändringen kom långsamt, men ändå plötsligt över hela Jorden. När vi hade mediterat pratade vi om våra upplevelser i gruppen. Vi var fyllda av nya insikter och kunde ta det vidare ut i samhället. Och det var hundratusentals av oss över hela världen som gjorde samma sak. Vissa mediterade som jag och mina kompisar, andra vandrade i skogen eller på fjället tills de kände gemenskapen med naturen. Alla dessa grupper började talade med varandra och såg vad de hade gemensamt. Sedan pratade vi med våra familjer och vänner och fick dem att ändra sitt sätt att se på saker. Några av oss fick platser i kommuner och andra blev som jag chefer på företag. Vissa blev faktiskt presidenter och statsministrar. Så till slut fick vi vara med och bestämma. Och då kunde vi införa skatten på utsläpp av växthusgaser som din fröken talade om.”

”Var det då ni planterade träd överallt?”

Vidja går fram till almen som står bredvid bänken och lägger handen mot dess stam.

”Ja, allt var lätt att förändra när folk verkligen ville att saker skulle förändras. Tekniken som behövdes för att minska utsläppen fanns redan. Det var bara viljan att använda den som hade saknats.”

”Som när farfar fick lära sig att känna sin vänstersida igen?”

”Ja, det kan man säga.”

Vidja sätter fingret på nästippen på samma sätt som hennes pappa brukar göra när han tänker.

”Och farfar tränade varje dag tills han kände att han inte var halv.”

”Ja, just det! Du är verkligen klok, min lilla flicka.”

”Och när ni såg naturen som en del av er själva så ville ni inte skada den. Eller hur?”

Hon ser på mig med sina stora klara ögon. När jag nickar fortsätter hon:

”Det var därför ni slutade döda djuren. För att om de var en del av er själva så ville ni ju inte döda er själva?”

”Precis så var det”, säger jag.

En känsla av tacksamhet strömmar genom mig. Tacksamhet för att vi lyckades ställa om. För att vi kunde ändra vårt sätt att se på oss själva och naturen, så att vi kunde ge våra barnbarn en framtid.

Vidja ser nog att jag har blivit rörd för hon lägger armarna om mig. Jag kramar om henne, lägger handen på hennes mjuka hår och drar in hennes doft av rent linne och solvarm hud.

”Kom nu, farmor! Det är dags för glass.”

”Ja, det är det verkligen”, säger jag och torkar en tår från min kind.

Sedan vandrar vi hand i hand genom den gröna staden som vibrerar av liv.

FRAMTID UNDER
UPPBYGGNAD

*Det finns inte "en framtid" vi är dömda till. Det finns
alla slags möjliga framtider. Och vilken vi
kommer till beror på vad vi gör nu.*

– Margaret Atwood, "Practical Utopias"

Att minnas snö

Agnes Frändén

Man behöver inte längre hålla barn i handen. Det finns inga bilvägar att springa ut i, inga stora monster av metall och gummi som kör över och krossar människor, inga djupa sjöar att drunkna i, inga ändlösa skogar att gå vilse i. Ändå tar jag min dotters hand i min.

Hon är för ung för att minnas de dagar då världen låg inbäddad i snö och allt blev mjukt och tyst. Det är egentligen jag också, det är bara något jag fått berättat för mig, något jag försöker föreställa mig. Men jag har sett snöflingor falla och känt kylan mot kinder och händer. För länge sedan, långt innan flickan fanns. Jag fick se den sista snön, och jag vill förklara för henne vad det var jag såg. Jag pekar på små vita blommor och maskrosornas fröklot som sprids för vinden.

Hon drar åt sig handen och tittar upp, inte på mig eller det jag vill visa henne, utan på det högsta träd hon någonsin sett. Knappt femton meter högt famlar det förgäves efter himlen med torra, sköra grenar. Hon tror mig inte när jag säger att det en gång fanns träd som snuddade vid molnen.

Hon föddes under mellantiden, då när vi jobbade på kalhygena i den obarmhjärtiga hettan, satte plantor och väntade på regnet. Det är en period man råder oss att glömma, ingen

tid man vill minnas. Men hon blev till och träden planterades och regnet föll ibland trots allt. Vi ska inte prata om det som varit, den värld vi en gång levde i, den våra förfäder gjorde till sin. Fast jag bär ändå med mig fragment av den gamla världen, skymtar den också i andras ögon, hör ekon av den i deras röster. Jag saknar det jag nästan minns, det jag aldrig upplevt, det jag bara hört talas om. Jag saknar den uråldriga skogen täckt av snö, lukten av regndränkt jord, kan fortfarande känna barken mot handflatorna och barren mot fotsulorna.

Det smög sig på oss, det vi kallade klimatförändringar, sedan kris och katastrof, och så en dag var allt plötsligt bara oundvikligt och oåterkalleligt. Först när det redan var för sent blev allt uppenbart, att det fanns ett före och efter, att så mycket för alltid hade gått förlorat.

Nu är marken varm och torr och luften kvalmig och kvävande. Håller man sig bara i grottorna de värsta timmarna mitt på dagen kan man framåt kvällen bege sig ut i den unga, glesa skogen och kryssa som en jaguar mellan de bräckliga stammarna. De träd jag själv planterat stannar jag alltid till vid. De påminner mig om barnet som sover i hängmattan, upphängd mellan träden bland de andra, som jättelika puppor hänger de där i väntan på gryningen.

Vi behöver inte arbeta under viloperioden, den tid på året när det är som varmast. Vi kan sova både dag och natt om vi vill, men jag föredrar att ströva omkring i den skira grönskan om nätterna. Klimatet har förvandlat mig till ett nattaktivt djur. På natten kan jag röra mig fritt i landskapet, gå och springa långa sträckor i jakt på något slags svalka. Det mållösa men alls inte meningslösa i att

låta kroppen ta över medan hjärnan vilar, det meditativa, hypnotiska i själva färden, min kropp både ett ändamålsenligt verktyg och en melodi utan slut.

Sedan människan slutade jaga, döda och äta djur är inget sig likt. Flera djurarter har lärt sig att tala som människor nu när de vågar vistas i vår närhet. Deras underliga röster vibrerar av indignation och vetgirighet. En del har börjat gå upprätt på två ben och har utvecklat riktiga tummar. Ibland kan man se hur de försiktigt och närmast andäktigt greppar ett föremål med darrande framtassar. Människan är ett rovdjur som skändat planeten, men också en avundsvärd varelse de vill efterlikna. Numera tvingas vi ta hänsyn till andra arter på ett sätt vi aldrig gjort förut.

Under en nattlig vandring slår jag mig ner på en sten i en glänta. Jag känner något mjukt mot benet och hör någon harkla sig. "Förlåt, men jag har min håla precis under den där stenen", säger den gråspräckliga haren som står på bakbenen framför mig.

Ännu är jag inte van vid djurens anklagelser, krav och frågor. Harens röst påminner om en duvas dova, rytmiska kuttrande. Jag tar hans högra tass i min hand och skakar den försiktigt, ber om ursäkt och reser mig upp och går. De vilda djuren flyr inte längre vid blotta åsynen av en människa. Vi är nu alla hybrider som överlevt skiftet och anpassat oss till en ny värld. Vi är fridlysta jämlingar.

När himlen börjar ljusna ovanför bergen kryper jag ner bredvid flickan. Hon är långt mer hemmastadd än jag i den här världen; hon talar med harar och rådjur som vore de artfränder och somnar utan att besväras av mörka minnen och varma nätter. När jag försöker berätta för henne om det gamla livet är det så mycket

hon inte förstår.

Vi har blivit erbjudna att flytta till en rymdkoloni för att undkomma värmen, torkan och trängseln på vår planet. Kolonier är inte längre illa sedda erövringsprojekt som i det förflutna. På de andra planeterna finns ingen ursprungsbefolkning att fördriva eller förtrycka, inga fiender att besegra, bara tomma vidder så långt ögat når.

Det sägs att det har fötts barn på Mars vars kroppar anpassat sig till miljön och förhållandena där. Evolutionen är inte över och samma princip råder som i begynnelsen. Den mest anpassningsbara överlever. Människan är en uthållig art som inte går att utrota, ett träd som förgrenar sig i all oändlighet.

Klimatparadoxen

Camilla Delory

“Hallå! Du måste gå av nu, vi är framme!”

Yrvaken slog hon upp ögonen och såg mannens ryggtavla försvinna bort i korridoren. Det var mörkt utanför och vagnen var nedsläckt så när som på några ledljus. Hon såg sig om, hon var ensam. Tabletten hon tagit mot åksjukan hade fått henne att slumra till under färden. Hon greppade väskan och hastade efter i samma riktning som mannen försvunnit.

Dörrarna gled igen bakom henne med ett pysande. Av mannen syntes inte ett spår. Hon drog upp blixtlåset på jackan och blev stående medan hon lyssnande ut i tystnaden. Det enda som hördes var snön som knarrade under hennes kängor och ljudet av hennes egna andetag. En bit bort tornade en byggnad upp sig med upplysta fönster och utanför stod en ensam gatlykta. Hon började gå mot ljuset.

Då hon tagit några steg skingrades molnen, månen bröt fram och lös upp ett ödsligt skugglandskap. Hon skyndade på stegen och slog upp ytterdörren som ledde in mot en hall. Det hördes ett svagt sorl av röster som verkade komma ut genom en dörr som stod på glänt en bit bort. Då hon närmade sig och tittade in såg hon en sal där folk satt vid långbord och åt. Ingen hade tagit notis om hennes ankomst och hon sökte med blicken efter en

ledig plats.

Bakom henne hördes steg och då hon vände sig om såg hon att det var samme man som nyss väckt henne.

“Ja, vad bra Sunni att du har kommit. Alla har nästan ätit färdigt, så det är nog lika bra jag tar med dig upp på ditt rum. Jag bad att få en bricka uppskickad.”

Mannen log mot henne innan han vände sig om och började gå. Hon följde efter honom längs en lång korridor med stängda dörrar tills de nådde en trappa som ledde till ett övre plan som låg i dunkel. Hennes blick drogs till det enorma glastaket som formade en kupol flera meter ovanför dem där månen stod högt. Det hade börjat snöa och snöflingor dalade sakta ner innan de landade på glaset.

Då hon sänkte blicken hade mannen försvunnit ur sikte. En lampa slogs på en bit bort och hon såg att han hade stannat framför en dörr. Han la ett passerkort mot kortläsaren och rummet lös upp då dörren ljudlöst öppnades.

Av äldre kamrater som varit på andra stationer hade hon hört talas om boende där flera i samma åldersgrupp delade rum, men så var det tydligen inte här. Hon hade aldrig träffat någon som hamnat i norr på samhällstjänst. Denna bas låg isolerad från resten av kolonin och sköttes självständigt av ett forskarlag.

Rummet innehöll bara det nödvändigaste, en säng, ett skrivbord och ett badrum. På bordet stod en bricka med en ångande skål soppa med tillbehör och väntade på henne. Det visade sig vara en rotfruktssoppa med grovt kornbröd täckt med ett lager vegetabilisk pastej och hon åt med god aptit.

Dagen efter vaknade hon tidigt och insåg att det var tystnaden

som hade väckt henne. Det var märkligt att inte höra det vanliga bruset från storstaden och inte känna lukten av de aseptiska bostadsenheterna hemma.

Klockan på sängbordet ringde. Ett inspelat meddelande informerade henne om att hon var väntad nere i hallen en timme senare och att en bricka med frukost stod utanför dörren. Förvånad tittade hon ut och såg ett rullbord med en skål bovetegröt, ett fat med samma grova bröd som kvällen innan samt en kanna té.

Då hon kom ner till entréplanet en stund senare stod Karit, och väntade på henne. Den äldre kvinnan var kortväxt och hade korpsvart hår klippt i en kort page. Hon var klädd i en stickad tröja och hade en anorak hängande över armen. Ansiktet var väderbitet och förvånansvärt brunt för säsongen. Hon såg ut att vara i 60-årsåldern. Då hon tittade upp såg hon granskande på Sunni.

Karit var van vid att jobba själv, till skillnad från de flesta av hennes kollegor som arbetade i lag. Det var visserligen inte första gången hon blev tilldelad en aspirant, men hon tyckte det var rätt meningslöst att engagera sig för mycket i dem. De blev ändå inte kvar vid hennes sida mer än högst en vecka eller två innan de försvann in på någon av de andra avdelningarna. Det var en hård miljö för någon som vuxit upp i storstaden.

Hon hade läst flickans profil och hade förväntat sig en yngre variant av Saga. Sunni såg inte alls ut som hon hade föreställt sig. Till skillnad från sin mor hade hon mörkt lockigt hår och hade inte ärvt sin mors väna blondhet. Ögonen var mörkt blå som hennes egna och inte grå. Hon kände Saga sedan gammalt och

undrade vad hon skulle ha sagt ifall hon vetat att hennes dotter skull gå bredvid henne. Kanske hade de skickat hit henne med flit och hon förväntades rapportera hem. Fast tanken kändes löjeväckande. Saga var inte den typen av människa som skulle bryta mot regler.

Samhällstjänsten lottades ut mer eller mindre slumpmässigt efter genomgången intervju och efter analys av frågeformulären. Det var trots allt ovanligt att något av ledarnas barn kom att hamna här. Flickan var bortåt 16–17 år och bar inga varma kläder eller ens några rejäla kängor. Förmodligen hade hon inte blivit informerad om vad hon skulle jobba med. Karit kvävde en irriterad suck, det var trots allt inte flickans fel.

“Hej, det är jag som är Sunni. Var det dig jag skulle möta?” sa hon och tog ett steg mot Karit. Sunni var på väg att sträcka fram handen men avbröt sin gest då kvinnan vände på klacken och började gå mot den yttre hallen.

“Ja, vi kanske skulle ta och ge oss av innan det blir sent”, sa kvinnan över axeln. “Solen går ner tidigt så det är viktigt att komma iväg. Du får följa med så vi hittar lite varma kläder till dig. Du ska jobba med mig denna vecka och jag jobbar utomhus.”

Den första veckan övergick i veckor och Sunni hade blivit kvar. Karit hade visat sig vara lite av en enstöring som jobbade själv. Det hade väldigt lite kontakt med de andra forskarna inne på laboratoriet. Karit gick alltid in själv med de insamlade proverna och lät Sunni vänta utanför. I början hade Sunni känt sig nedstämd och besviken. Hon hade hoppats få byta så hon skulle komma i kontakt med andra jämnåriga. Men med tiden kom hon att uppskatta den äldre kvinnans sällskap och då hon väl

vant sig vid kylan började hon också trivas med att tillbringa så mycket tid utomhus.

Karit lärde henne så mycket om naturen och dess invånare, sånt som hon aldrig skulle ha kunnat lära sig enbart genom att studera i böcker.

De tillbringade dagarna med att vandra i fjällen och åkte ut tidigt på mornarna. Det var korpsvart ute då de snörde på sig kängorna och gick iväg. Den norra stationen var liten i jämförelse med storstaden som Sunni lämnat bakom sig, men liksom där skiljde staketet som omgärdade dem från vildmarken.

De första milen åkte de med en uråldrig ombyggd snöskoter som gick på vätgas och solenergi för att ta sig till utkanten av stationen. Då de väl nått grindarna och lämnat fordonet bakom sig fortsatte de till fots. De bar med sig tunga ryggsäckar som innehöll allt från matsäck till mätinstrument och diverse provrör till dagens insamling av prover.

Sunni hade tidigt uppmärksammat drönaren som följde dem fram till skogsbrynet och sedan stannade och vände då de klev in i skogen. I staden hade det varit en del av vardagen men här hade hon inte sett några innan. Karit hade följt hennes blick men inte låtsas om den och fortsatt att gå vidare.

Sunni hade vid upprepade tillfällen försökt ställa frågor till Karit om hur allt fungerade häruppe. Karit hade svarat undvikande den första tiden, med korthuggna svar på hennes många frågor. Hon hade förstätt att Karits mor- och farföräldrar var här uppifrån även om hon var född i storstaden. Från historieböckerna visste Sunni att klimatparadoxen hade nått sin kulmen under mitten av 2000-talet. Trots skriande bevis om den

globala uppvärmningens förödande effekt, hade folk fortsatt att leva som vanligt. Forskarna hade gått samman världen över och lyckats genomföra den stora avbefolkningen efter många års debatterande.

Folk runt om i landet hade tvingats flytta och samsas på ett och samma ställe. Staden växte alltefter som de nya invånarna anlände. Alla hade inte varit välvilligt inställda till omställningen, men hade tvingats inse att det inte fanns någon annan lösning. Till att börja med bodde de olika samhällsgrupperna inte blandade utan efter ursprung. För att motverka de klaner som uppstod uppfanns den obligatoriska samhällstjänsten för den yngre generationen. Den hade som mål att splittra dessa grupperingar för en bättre integration och för att skapa en känsla av samhörighet med starka medborgare som arbetade mot samma mål.

Stora projekt av återförvildning av naturen hade under tiden satts i verket och olika forskarstationer installerades runt om i världen för att bevaka utvecklingen. Till att börja med var all data tillgänglig för allmänheten men problem uppstod med vissa av den äldre generationens makthavare som levde kvar i den gamla livssynen där de till varje pris ville hålla sig kvar. De hade ofta svårt att hålla fokus för att verka för en gemensam hållbar framtid och fick lätt vittring på makt och vinning för egen del. De försökte regelbundet sätta press på de små forskarstationerna för att de skulle uppnå snabbare resultat. Det utmynnade i att man beslöt arbeta i slutna cirklar på flera håll runt om i världen. Data och forskningsresultat av återförvildningen av faunan och floran hölls hemlig för stunden.

En dag då de var ute tog Karit till orda.

“Naturen håller sakta på att återhämta sig runt om i världen. Problemet är ifall vi går ut med det för tidigt är risken stor att människorna sätter igång samma onda cirkel av förstörelse som en gång höll på att förrinta jorden.”

“Vad ska ni göra då?”, undrade Sunni.

Karit gav henne ett sorgset leende. “Vi får avvakta tills den gamla generationen har dött ut, de är inte redo att acceptera att detta är den nya verkligheten.”

Brisen

Kerstin Ekholm

Jag är en av dem som valde att stanna.

Många har emigrerat till Assendia – den nya kolonin som till en början var en prototyp, men som överträffade alla förväntningar och kunde börja bebos redan 2079. Flera miljarder människor kommer att kunna leva sina liv på den expanderande rymdbasen. Flera miljoner har redan flyttat dit. Fler än de som stannat. Men jag valde ändå jorden.

Max är också kvar, det är jag glad för, jag hade längtat mig sjuk om han hade åkt. Max, det är min artonårige son. Hans mamma åkte till Assendia och Max tog det förstås hårt till en början, men nu har han vant sig lite vid tanken även om han saknar henne mycket. Han bor med mig och min livskamrat Valeria. Vi ska ha barn, ja, det är faktiskt sant – Valeria bär på ett nytt liv. Det är en flicka sa barnmorskan.

Klockan är 08:00 när jag vaknar av ljusalarmet som kvittrar av grönsiska, min favoritfågel. Jag sätter mig halvvägs upp och lutar kroppen mot ena armbågen medan jag trycker på knappen till rullgardinsuppdragaren. Utanför är det redan varmt, minst 20 grader.

Det är länge sedan temperaturerna var normala men vi har lärt oss att leva med det. Och de säger att det kommer att bli bättre,

tekniken för att fånga upp koldioxid i atmosfären utvecklas ständigt och anläggningarbyggs i snabb takt. Om 20 år kommer temperaturen att vara nere på det normala igen, säger de, det är bara att vänta på den gradvisa nedkylningen. Vi som valt att stanna på jorden måste vara beredda att bidra till läkningen av planeten.

Mitt namn är Lenny och jag drar mitt strå till stacken genom att arbeta på en av de stora odlingarna som ligger i utkanten av städerna. De är fulla av silverskimrande växter som reflekterar bort solens strålar och på så vis hjälper till att kyla ner städerna om somrarna så att temperaturen inte övergår 30 grader. Min uppgift är att kontrollera växterna noga så att de inte angrips.

Kl. 09:00 varje morgon står jag redo med min hink full av nematoder, ett biologiskt bekämpningsmedel som inte är giftigt vare sig för människor eller växter. Sen går jag rad upp och rad ner för att leta efter eventuella angrepp på de skimrande bladen. Om jag hittar ett angrepp släpper jag ner de mikroskopiska djuren kring växtens rot så att de kan göra sitt jobb.

Nematoderna gör så att allt från mjöldagg till mördarsniglar försvinner. Det letar upp och oskadliggör fienden kan man säga, precis som människans immunförsvar.

Kl. 12:00 äter jag min lunch oftast bestående av pasta gjord på linser, vegetarisk sås och dricker en kopp ekokaffe med havremjolk. Kanske slinker en liten sesamkaka ner om jag är sugen.

Kl 15:00 slutar dagen.

Jag bor in ett stort trähus, tillsammans med Valeria och Max och ett trettiotal andra. Här finns tolv lägenheter som alla delar ett rymligt kök med terrass ut till en prunkande innergård. Bergvärme och solpaneler värmer upp huset, det räcker till och med

till en pool där vi kan svalka oss när värmen blir för svår. Vilket är både underbart och nödvändigt!

Vi har också husdjur, katter och hundar och i trädgården finns en damm med fiskar, ett hönshus, några får och en minigris som barnen älskar.

Mellan träden i trädgården finns hängmattor för den som vill vila när dagens arbete är över. På kvällarna samtalar vi ofta om framtiden. Om hur långt det kan tänkas ta innan jorden har läkt. En del jobbar som ingenjörer på klimatföretag och tar fram nya innovativa lösningar på miljöproblemen. Andra är lärare eller arbetar på sjukhus. Några jobbar som trädvårdare eller snickare eller som jag på odlingarna.

Vår kost består av ekologiska grönsaker och frukter, bär, nötter, linser, pasta och potatis och vid vissa tider på året, såsom jul och nyår, kan vi även njuta av ekologiskt kött och fisk. Förr åt människorna kött nästan varje dag, har jag hört, men nu finns inte kött att tillgå i sådana mängder. När jorden genomgick sin förvandling, var kött och fisk sådant vi helt enkelt fick avstå från. Haven började bli helt utfiskade och att äta stora mängder kött hade en negativ inverkan på miljön och dessutom på människans hälsa. Mig gör det detsamma, jag har ätit vegetariskt sedan jag var liten men Valeria och Max uppskattar en festmåltid bestående av ekokött eller fisk några gånger om året.

Visst är det så att livet och levnadsstandarden har förändrats men jag sörjer inte över det. Jag sörjer inte över att fossila bränslen som bensin och diesel har försvunnit eller att det inte längre finns billiga flygresor till Mallorca. Flygtrafiken är nu minimerad till sjukresor och viktiga räddningsinsatser eller leveran-

ser och sker uteslutande med biobränsle. Inte heller saknar jag de dieseldrivna båtarna eller de stora köpcentrumen. Eller den höga lönen eller lyxprylarna. Jag kan fortfarande resa till andra länder om jag tar det eldrivna snabbtåget och det händer väl att jag gör, men oftast hänger jag med resten av gänget på terrassen eller ligger i en av hängmattorna och kopplar av. För vi har mycket fritid nuförtiden. Jag har hört att folk förr jobbade åttatimmarsdagar men nu arbetar ingen mer än sex. Livet är rätt skönt ändå.

Det finns också alternativa världar att besöka om en har tråkigt. Alla har ett bärbart chip kring handleden som kan kopplas till netravågor med hjälp av en personlig kod och vips uppenbarar sig en skärm i luften där den som önskar kan spela spel, titta på Youtube, se på film eller lyssna på musik. Skärmen fungerar också som en dator, man talar in det man vill ha nedskrivet så skrivs det ned. Inga klumpiga tangentbord längre.

Vi i vår huslänga tittar ofta på film tillsammans på en stor filmduk som kan fällas ner på husfasaden men vill man kan man sitta enskilt i filmrummet som finns inbyggt i den ihåliga eken i hörnet av trädgården.

Den senaste veckorna har flera av oss gått en kurs i husbygge där snickaren tillsammans med en av byggnadsingenjörerna lärt ut hur man bygger hus i träd med minimal åtgång av resurskrävande material som gips, spik och skruv. Byggnadssättet skadar inte trädet utan huset blir del av stammen antingen vid marken eller högre upp i bladverket eller både och. Fördelen med att bo i ett trädhus är utsikten och den friska luften – förutom att det är bra för miljön förstås. Vårt nästa projekt är att bygga några trädhus till de som nu växer upp och vill flytta hemifrån. Kanske vill

Max flytta in i ett eget hus när de blir klara. Han har i alla fall deltagit på kursen och visat stort intresse.

En lördagseftermiddag för några veckor sedan satt jag i trädgården och dikterade en novell till netravågskärmen. Solen lyste från en klar himmel den eftermiddagen och som vanligt var det lite för varmt. Jag satt i skuggan under eken när jag plötsligt kände en bris svepa över ansiktet. En sval bris.

Bredvid mig satt Valeria, bakåtlutad med båda fötterna på en pall. Hennes runda mage avtecknade sig som en vacker kulle under den gröna klänningen. Där låg Frio, som betyder sval på spanska, och väntade på att få födas. Just då sparkade Frio till ordentligt, jag kunde se hur kullen ändrade form där de små fötterna rörde sig energiskt. Det verkade som om hon ville komma ut redan nu fast det var hela fem veckor kvar. Jag smekte Valerias mage, lutande mig mot den och viskade till Frio att lugna sig, om hon väntade tills nästa månad kanske det skulle hinna bli ännu ljummare. En vindpust tog tag i Valerias hår och vi kände båda den svala brisen igen.

Strax därpå ropade en av lärarna, som var dagens kock, att nu fanns det vegetarisk Paneer Masala till alla som ville ha! Borta vid dörren till terrassen såg jag Max, som ropade tillbaka:

”Äntligen mat, vad gott det ser ut!” Kocken klappade honom på axeln, skrattade och sa: ”Du skulle ju kunna äta en häst.”

Frio sparkade igen. Jag tror jag aldrig varit lyckligare.

Det kommer att bli bra.

Generation F

Hanan Sabah Ryberg

Året var 2022 och alla såg fram emot ljusare tider efter mer än två år i pandemins grepp. Människorna världen över var in i mörken trötta på restriktioner, isolering, munskydd och framförallt var de trötta på sjukdom och död. Vetenskapsvärlden hade tagit gemensamma krafttag och gjort vaccinationen till en verklighet. Ljuset i slutet av tunneln syntes äntligen.

Februari samma år blev ljuset också en verklighet, men i en annan form än alla hade hoppats på. Det kom i form av bländande explosioner och hungriga lågor. En ny resa inleddes. En ny tunnel utan slut. Men samma gamla skugga som hade följt mänskligheten sedan begynnelsen.

Människan har förstörelse i sina gener, men det har vi löst genom att överlåta makten till något som saknar gener. Medusa har bevarat freden på jorden i flera decennier och löst flera av dåtidens globala problem. Svält är ett minne blott. Miljökrisen är reverserad och flera tidigare utrotningshotade arter frodas numera och sprider på nytt sin mångfald över det gröna klotet. Något som däremot har blivit utrotat är ojämlika levnadsförhållanden. Alla är medborgare av planeten jorden och med detta medborgarskap medföljer garantier för att allas grundläggande behov och rättigheter ska vara uppfyllda. I gengäld har

alla samma skyldigheter gentemot sina medmänniskor och sin omgivning vilket också omfattar djur, växter, luft, vatten och jord.

Allting har utvecklats till det bättre, så varför har jag denna tryckande, molande och svidande känslan över bröstkorgen? Jag känner mig svag. Saknar karaktär. Som om mina gener har tagit makten över mitt förnuft och vill få mig att falla i förfädernas gytjtjiga fotspår. Därför vill de få mig att ifrågasätta den fungerande ordningen, få mig att tvivla på ett samhälle där jag inte är ensam om mina tvivel. Därför måste jag göra den här resan. För forskningens skull. För historiens skull. Men främst för min egen personliga skull.

***

Jag vet att alla minns Den Moderna Pandemin, Sista världskriget och alla pandemier och krig dessförinnan. Men på senare år har jag känt att människor runtomkring mig inte...inte känner. De vet. De minns. Men de känner inte. Inte på samma sätt som jag gör, och det skrämmer mig till den grad att rädslan har fört mig ut på denna resa till andra sidan jorden.

Jag fick i min ansökan tydligt motivera på vilket sätt denna resa bidrar till mer än vad den tar i anspråk av planeten. ”Om vi glömmer det förflutna tappar vi siktet mot framtiden. Vi behöver komma ihåg att känna vårt förflutna, för att undvika att falla tillbaka i destruktiva levnadsförhållanden.” Ansökan om att genomföra resan blev så småningom godkänd. Närmre bestämt två år senare. Trots att processen har varit full med förhinder, kan jag snart titulera mig som historiker. Jag ska bara skriva klart, bara.

Träden sveper förbi medan jag färdas framåt i en fart som min kropp aldrig har upplevt tidigare. Jag mår illa, och fokuserar om min uppmärksamhet på grönskan som breder ut sig längst horisonten. Solen skymmer bakom de magnifika trädkronorna. Jag vill inte vara en destruktiv kraft för det vackra. Vi lever i en vacker tid där var och en uppmanas att anamma sitt inre och uttrycka det i kreativa former. Vi omger oss med målningar, lerfigurer, växter och texter. Vi uttrycker alla olika sinnesstämningarna i musik, i dans och i stillhet.

Allting får plats: det ljusa och det mörka. Variation och ensidighet. Glädje och sorg. Det färgsprakande och det som går i en nyans. Det finns ingen överordnad makt som har bestämmanderätten över vad som ska förmedlas eller hur. Den fria viljan avgör. Vissa väljer att anamma naturen omkring sig och återge den i annan form, andra utgår ifrån sina inre demoner och ger dem ett ansikte. Demonerna, de finns kvar. Skillnaden är att vi inte är så rädda för dem längre. Vi, jag, det är väl samma sak?

Jag har en inre demon som skapar fasa hos mig. Demonen är väldigt lik mig och den har valt att bosätta sig innanför min hud. Därför kan det klia så djupt i mig att jag inte riktigt kan nå dit. I smärtan finner jag alltid mig själv stående ansikte mot ansikte med frågan som gör mest ont av dem alla. Lever jag mitt liv med mina egna val, eller lever jag blott som en förutbestämd algoritm i ett kollektiv? Förvisso ett fredligt kollektiv, men är den fria viljan ett rimligt pris att betala?

* * *

Äntligen framme. Det knakar i knäna och drar i vadmuskulerna när jag leds fram i den avlånga glasgången. Men snart har jag glömt bort att en lika lång resa hemåt väntar på mig. På Botaniska Centret har de lyckats skapa en oas av unika uppsättningar djur och växter. Jag har självfallet läst på en hel del om dessa center för biologisk mångfald och sett bilder på hur de kan se ut, men verkligheten överträffar bilden.

Snart har jag behärskat mig och slutat stanna upp för att titta och beundra efter varje meter. Min guide är tålmodig och talar om för mig att jag inte är ensam om min hänförelse. Ingen besökare klarar av att gå i denna gång utan att bli tagen av omgivningen. Jag förklarar att jag är historiker och att jag gärna vill ta mig tid att fotografera och föra några anteckningar senare. Den barnsliga förtjusningen som har tagit över mina fötter och vill få dem att hoppa i glädje, vill få dem att springa fram och tillbaka och utforska allt, nämner jag ingenting om. Mest vill mina fötter framåt ändå.

Vi lämnar gången och kommer ut till det öppna lärcentret. Grupper av barn och vuxna håller på med olika aktiviteter. Den biologiska mångfalden här må vara unik, men konceptet meningsfullt lärande och att alla vuxna tar ansvar för alla barn är inte unikt. Samhällen bygger på ansvar och deltagande. Ingen vuxen ska tvingas leva utan syfte, och inget barn ska begränsas i sin utveckling på grund av föräldrarnas begränsade möjligheter att erbjuda optimal uppväxt. När alla frivilligt tar hand om alla växer det fram ett samhälle som bygger på tillit och ansvarstagande. Det är den ena spelaren i vår samtid. Den andra spelaren ska jag låta henne förtydliga för mig. Hon, skaparen, kärnan i vår civilisation.

Hon som jag får ögonkontakt med nu. Hjärtat slår tusen extra slag och mina fötter blir för ivriga.

Maxine talar med ett sådant lugn att det smittar av sig. Jag lyssnar på och antecknar varje ord hon säger. Hon är trots allt en av de sista levande från tiden före Medusa. Endast ett tiotal lever än idag, och när de lämnar livet förlorar mänskligheter än en gång en pusselbit av sin historia.

”Att aktivera Medusa var en chansning. Vi hade inte sett vad artificiell generell intelligens kunde göra utanför labbens väggar. Men när de första kärnvapenmissilerna avfyrades hade vi endast någon minut på oss att ta ett beslut. Vi gav Medusa nycklarna till civilisationen som människans sista försök att rädda sig själv och planeten. Och se hur det har blivit.” Maxine slår ut med armarna. Jag märker att jag har ett svagt leende på läpparna när jag betraktar ansiktena omkring mig.

”Medusa presenterade snabbt sina lösningar: makt skapar korruption, därför skulle makten lyftas bort ifrån människan. Meningslösa aktiviteter skapar ohälsa, därför skulle meningslösa aktiviteter ersättas med proaktiv meningsfullhet.”

”Men var det Medusas egna slutsatser, eller hade ni skaparna matat in dessa principer?”

”Kan en skapare skapa något som är helt fritt ifrån en själv? Vi uppfostrar våra barn till självständiga individer och ber dem göra sina egna val, men den där genen vi för över till dem när de skapas, den bär på en del av oss själva.”

Jag låter svaret sjunka in. Jag låter tystnaden sjunka in. Maxine ser mig i ögonen. Hon ser rakt in i mig och jag kan inte slita mig ifrån hennes vilda blick. Ja, det finns något vilt i henne. Något

rebelliskt men också väldigt sansat. Det är bara människor med en sådan blick som kan skapa något som Medusa.

”Vad är den stora frågan som plågar dig egentligen?” Jag har rätt. Hon ser rakt in i mitt inre.

”Den fria viljan, är det ett gammalt koncept eller är den på riktigt? Och om den är på riktigt, försvann den i samband med Medusas födelse? Är det en illusion att vi gör våra egna val? Får jag ens tänka i de banorna när allting är så perfekt? Jag menar, vad är det för fel på mig som inte kan vara tillfreds så som alla andra verkar vara?”

Jag vågade! Jag vågade tala om det som plågar mig, och Maxine verkar inte alls vara chockad. Hennes blick har inte blivit nedlåtande och hon har inte gett någon signal till någon att eliminera mig för att jag ifrågasätter vår tids mäktigaste skapelse. Hon nickar, förstående.

”Det är inget fel på dig. Du är bara rätt” inleder Maxine men avbryts av en hostattack. Jag blir otålig och undrar vad det är för vatten hon dricker som inte kan hejda hostattacken.

”Jag har förmånen att många öppnar sig för mig, och du skulle bli förvånad över hur många som inte är så tillfreds med livet som de verkar vara. Det är det som definierar oss som människor: grubbandet, sökandet, frågorna. Inte svaren, det är frågorna som slipar oss.”

Det låter fint. Det låter filosofiskt och djupt. Men jag kommer inte så långt med det svaret, och det låter jag henne veta. ”Den fria viljan...” säger jag och hjälper henne på rätt spår igen.

”Som barn, fick du inte lära dig en uppsjö av olika saker?” frågar Maxine.

”När du blev lite äldre, fick du inte då välja dina intresseområden som du ville fortsätta lära dig om?”

”Som tonåring, fick du sedan inte möjlighet till att uttrycka dig på det sätt du har känt för?”

”Som vuxen, har du inte fått välja vad du vill tillbringa dina dagar med?”

Mitt svar på alla frågor är ja, men ...

”På min tid tvingades barn och unga in i mallar som gällde för alla oavsett intressen och behov, det kallades för skolan. Alla vuxna tvingades arbeta för att leva. Det fanns inga grundläggande tryggheter som garanterades alla jordens medborgare så att de kunde göra sina egna fria val. Sysselsättning handlade då inte om tillfredsställelse, utan om överlevnad. Att ge uttryck för sitt inre var inte heller något utbrett och barn uppmuntrades inte att lyssna på sitt inre. Endast få lyckades finna vägar att lyssna inåt och uttrycka sig. Detta gjorde att flertalet människor inte hade kontakt med sig själva. De människorna blev destruktiva mot sig själva och sin omgivning. Hela systemet var trasigt. Därför förstörde vi allting omkring oss, för att vi inte stod ut med oss själva.” Maxine slår ut med armarna som om hon vill omfamna hela sin omgivning.

”Titta på dem, vad fattas dem?” Jag kan inte påstå att något fattas dem.

”Vi, jag men även du Gaia, växte upp i skuggan av en pandemi och ett världskrig. Frihet var inte något som våra förfäder ens kunde drömma om. För dem handlade livet om överlevnad. Vi däremot, vi har haft en dröm som vi har kämpat för och lyckats göra till verklighet. Och du tittar på den, på generation Frihet.

Den första generationen sedan den kognitiva revolutionen som är fria på riktigt.”

Jag tuggar på den tanken en bra stund.

”Jag har en sista fråga.” Vetgirigheten håller på att ta över mig. Men trots hennes ståtliga gestalt, vet jag att Maxine är över hundra år gammal och detta möte kan komma att aldrig upprepa sig i framtiden.

”Varför just Medusa?” Maxine skrattar kort och tittar upp i en himmel där molnen börjar dra ihop sig. För en sekund är jag helt säker på att hon befinner sig någon annanstans än här. När hon svarar är hennes röst drömlig, nästan försvagad.

”För att jag fick bestämma.” Vi skrattar kort i synk. Jag är synkad med Maxine.

Jag studerar barnen. Läpparna, skrattlinjerna, glimten i ögat. Glimten, just självklarheten i ens berättigande och existens. Samma glimt som jag ser i Maxines ögon just nu.

Jag existerar. Jag är berättigad. Jag är fri.

D Ä R H O P P E T
V Ä X E R

Hoppet kommer aldrig att tystna.

– Harvey Milk

Hopp är att tro att det vi gör betyder något, även om vi inte kan veta på förhand hur och när det kommer att ha betydelse, vem och vad det kommer att påverka.

– Rebecca Solnit, Hopp

Övergången

Sophie Happy Hagman

Det är så tyst när jag vaknar av att det tjuter i öronen. Under någon minut känner jag hur kroppen mjuknar, och den ilande tystnaden silas bort och blir en del av det självklara. En minut om dagen precis när jag vaknar påminns jag om hur tyst världen faktiskt har blivit, och mina trumhinnor slås fortfarande av chocken.

Trägolvet är kallt, och efter några lugna steg till garderoben har jag fått på mig tubsockorna som Fanny virkat åt mig. De är aningen stickiga men när hon satt på kanten av min säng med ett leende på läpparna efter att jag fått på mig dem för första gången kunde jag inte förmå mig att klaga. Med tiden domnar den stickiga känslan bort, av vana.

När jag kommer in i köket sitter Fanny redan där med en kopp som hon håller med båda händerna. Jag ser att jag klippt hennes hår ojämnt.

”Sitt stilla”, säger jag och plockar upp kökssaxen.

”Godmorgon på dig med”, svarar hon utan att röra sig ur fläcken.

Jag tar tag i den för långa slingan och klipper precis ovanför mina fingrar. Jag drar handen genom hennes hår och klipper några gånger till innan jag är nöjd.

Kastrullen är fortfarande varm så jag håller upp en kopp te, tar emot Fannys tomma kopp och fyller även den. Hon har varit vaken ett tag, mjölkat korna och hämtat ägg som vi äter till frukost.

Vi sitter tysta vid bordet ett tag. Ibland får våra öron något att plocka upp, såsom vinden som susar genom träden så att löven rasslar mot varandra eller när en av oss ställer ner koppen på bordet.

Utanför köksfönstret ser vi sjön som ligger blank och stilla. Solen speglas så klart att jag blir osäker på vad som är himmel och vad som är vatten.

”Jag fick en tanke innan du kom”, säger hon.

”Mhm”.

”På att resa. Packa en väska och bygga en båt. Vi kan turas om att ro och se världen”.

”Du borde inte tänka på sådant Fanny”, suckar jag och plockar bort våra koppar från bordet.

”Jag vet, men jag kan inte rå för att jag undrar vad som finns där ute.”

”Du kan skriva om det, det kan du få göra”, svarar jag och lägger kopparna i en balja.

”Jag har inte lika bra fantasi som du”, muttrar hon och sätter på sig sin basker. ”Jag kollar till potatisen.”

När dörren slås igen efter Fanny får jag äntligen släppa fram den envisa tåren som jag stängt inne. Jag ser henne gå över gräset, passera vattnet utan att titta åt det hållet, bort mot trädgårdslandet. Tåren är varm mot min kind och jag låter den stanna där. När den faller ner från käklinjen plockar jag upp baljan och

stampar ner fötterna i mina stövlar.

”Det bästa vore om vi inte mindes så mycket”, mumlar jag när jag kommer ner till bryggan.

Jag och Fanny tillhör abstinens-generationen, de människor som vet om tiden innan nuet. Vi som minns dåtiden, och lyxen som blev överflödig. Jag trivs i nuet, men de diffusa minnena från dået hemsöker mig. Kanske är det därför Fanny vill resa, för att pussla ihop hur livet en gång var. Jag har varit på en plats långt borta en gång, likt många andra i min ålder. Jag försöker minnas vad platsen hette, Mal-någonting. Jag minns hur varm sanden var och hur röd huden blev om man inte var försiktig. Kryddorna i maten och språket som jag inte förstod mig på. Doften.

Jag sköljer ur kopparna och ett fat som blev kvar sedan kvällen innan. Fanny har sagt att hon skulle ta hand om det, men här ligger den i baljan med matrester fastklistrade. Jag gnuggar med en sliten trasa tills armen fylls med mjölksyra, då lägger jag fatet åt sidan och vilar mig på den lilla bryggan. Jag fortsätter att minnas.

Mina egna minnen är få. Det enda jag minns är alla barnen som jag lekte med, barn som jag idag inte minns namnet på eller vet var de bor. Jag minns att jag fick en skärm i julklapp, en skärm som jag kontrollerade med mina fingertoppar. Jag minns resan till Mal-någonting och mina föräldrar. Jag fick en keps på min första dag i skolan och jag var först i klassen med att lära mig läsa. I en låda under min säng finns några få sådana minnen, blandat med gamla, gula tidningsartiklar om eld, död och demonstrationer. Flygplan som försvann, unga med gevär och hur den sista noshörningen vandrade ensam vid ett vattendrag.

Efter att ha lyckats tvätta rent fatet går jag och plockar äpplen

och rabarber. Fanny står en bit ifrån och slår med lien vid staketet. David som bor några kilometer bort passerar. Han hälsar på Fanny och hon fnittrar till av att höra honom prata. Förtjusning skulle jag nog kalla det. Hon bjuder in honom till middag, vilket får mig att dra lite på munnen. Jag har redan nekat Fanny ett lusthus som David för några veckor sedan erbjudit sig att bygga, och idag sänkt hennes drömmar om att resa. Jag drar loss ytterligare ett äpple från trädet och förstår att jag kommer behöva baka en större paj än jag tänkt, för hennes skull.

När jag kommer ut ur mitt rum senare den dagen så har Fanny bytt om och har fullt upp med att dra lite kol på ögonlocken. Jag ställer mig bredvid och granskar hennes utsläppta hår.

”Det är alldeles för mörkt”, säger jag när hon ännu en gång drar fingertoppen mot kolet.

Fanny svarar inte men blänger på mig genom spegeln på väggen. Jag överväger om det var hårt sagt men kommer fram till att hon är känslig, möjligen för att hon finner ett värde av att se bra ut när David kommer över. Hon suckar och försöker sudda ut kanterna.

Jag ser ner på mina kläder som doftar av hö och fibrerna på byxorna som är tunna från att ha slitits mot mark, träd och sten. Fanny ber mig att byta om men istället går jag till köket där hon redan förberett all potatis och kyckling. Jag stirrar på allt hon tagit fram, som om hon vill spendera så lite tid vid spisen som möjligt när David väl kommer. Fanny har till och med tänt ett ljus som står på bordet och dukat med det enda matchande porslinet vi har. Jag skakar på huvudet åt min egen svaghet och går in på mitt rum för att byta om.

”Så fin du är”, säger Fanny när jag kommer in i köket igen.

Hon har på sig en linneklänning och ett par örhängen som hon funnit i sin mammas smyckeskrin. Vid höger axel har hon broderat en brun blomma för att täcka över ett hål. Själv bär jag också en klänning, men vägrar att släppa ut håret.

”Du är också fin.”

Jag går fram till henne och drar ringfingret över hennes ögonlock för att jämna ut kolet.

”Jag vet att du anstränger dig och att du inte uppskattar det här. Men jag tror att det är bra för oss att umgås med andra människor”, säger hon när jag är klar.

När David kommer räcker han oss varsin bukett han plockat på sin vandring hit. Han har också klätt upp sig och förklarar att det är hans pappas gamla bröllopskostym. David är som oss, en del av abstinens-generationen. Dock dagdrömmer han mindre än Fanny och är mindre bitter än jag, som om han är vågen som balanserar upp oss båda.

”Jag var fattig i dået”, berättar han medan vi äter. ”Jag har aldrig suttit på ett flygplan, så när de togs ur bruk kände jag mig äntligen likvärdig med alla andra.”

Han berättar vidare om sin gård och hur den gjort honom rik. All ved han någonsin kunde drömma om för att hålla honom varm, vetskapen om att han alltid kommer ha mat på bordet och lugnet som gör hans hjärna frisk från dået.

”Jag saknar att resa och jag saknar människorna på gatorna”, säger Fanny när David tystnar. Ibland önskar jag att jag hade mer, såsom min mamma som bar vackra klänningar och smycken.

”Fanny”, viskar jag i hopp om att tysta henne. Istället fortsät-

ter hon att drömma, och för varje påminnelse om vad världen en gång erbjöd oss bryts mitt hjärta lite till.

”Men det vi har nu är också vackert”, inflikar David. ”Vi är självständiga, vänliga och egentligen är vi friare än innan. Du har all tid i världen att sy dig en minst lika vacker klänning som din mamma bar och du kommer älska den mer när du vet att den är gjord med dina egna händer. Du formar livet precis som du vill ha det. Minns ni manifestet som vi fick i skolan veckor innan det hände? Hur våra livsbeslut knappt var våra och hur politik styrde? Nu är det individen som styr. Vi är likvärdiga.”

”Många dog”, mumlar jag men David hör mig och rynkar på pannan.

”Jovisst var det inte en lätt övergång...”

Vi var alla förberedda på övergången, men för att minska risken att människor skulle fly till ett visst område med mer tillgångar eller bättre klimat så kom allt utan förvarning. Fannys föräldrar var i Frankrike när det hände, fastän det var veckor kvar innan övergången skulle ske. Just då slås jag av tanken att det kanske är därför Fanny vill resa, för att drömmen om hennes föräldrar lever kvar.

”Tack gode Gud att så många hann fly storstäderna”, tillägger Fanny, tar min hand under bordet och kramar den hårt.

”Jag tror att det här är bättre”, fortsätter David. ”Agnes och Elias från andra sidan sjön ska få tillökning, och det lilla knytet kommer aldrig känna vår abstinens eller ha minnen från våldet.”

Fanny och jag ser på varandra. Vi visste inte att det fanns fler människor i närheten. Allt jag har vetat om hela mitt liv är Fanny och hon har alltid varit min dag, kväll och mening.

När David går har solen gått ner. Vi blir kvar ensamma i köket, ståendes tysta med blicken på varandra.

”Jag vill träffa människorna på andra sidan sjön. Jag vill rida på deras hästar och byta stearinljus mot Agnes egengjorda tvålar. Jag vill träffa David ensam, leva och tro på livet efter nuet”, säger hon.

Ljuset är fortfarande tänt och ger ett orange skimmer över hennes ansikte.

”Jag vet”, svarar jag med svag röst. ”Du är det enda jag vet Fanny. Jag är nog rädd att förlora dig till resan, eller till någon annan. Världen är så tyst och utan dig skulle livet värka. Samtidigt är jag så rädd för vad som finns utanför gränsen till det vi känner. Om något skulle hända dig... eller hända mig, tänk om jag släpper dig fri och världen slukar dig hel?”

”Du kommer alltid ha mig.” Fanny tar min hand. ”Vi har skapat oss ett vackert litet liv. Jag ska sluta vara girig, men du måste sluta vara så rädd. Låt det lilla vackra livet växa.”

Ett år senare föds Madeleine, frisk och abstinensfri. Hon bor i mitt rum och jag passar henne medan David och Fanny sover. David har byggt klart vårt lusthus och håller på att bygga ett till rum i vår gemensamma stuga. Om dagarna promenerar jag i skogen och går längre och längre från tomten varje dag. Ibland rider vi med Agnes och Elias. Deras son heter Niklas och är ett halvår äldre än Madeleine. Vi kan spendera timmar runt tända ljus och granska den nya generationen i tystnad. De utsöndrar hopp som smittar av sig på oss, på mig. Dagarna är lugna, fyllda av jordbruk och ved, stöpa ljus och bygga möbler, samtala, hjälpas åt och byta. Det är ett fint litet liv, som bara växer.

Fragment av liv

Agneta Lind

Namnet Kungsten bar förvisso på en intressant historia men hållplatsen hade numera namnet Bossmossen, som en humoristisk kontrast. Platsen var omtyckt och välbesökt. Det var en väntplats som erbjöd eftertanke och som var omgärdad av grönska, vildblommor och smådjursliv. En plats att både minnas och att odla nya tankar på.

Astrid mindes stressen av att vistas vid samma hållplats när hon var ett antal år yngre. Bilar som argt rusade förbi, ljudvolymer som sved och avgaserna som kvävde. Hur utsatt hon känt sig vid denna då tränga hållplats och hur snabbt livet skulle kunnat ta slut om bara en sömnig förare tappat medvetandet.

Wiggo var en kort stund fylld av känslominnet av att aldrig passa in. Klänningar hade alltid varit favoritplagget men det ansågs då vara fel för en man att bära och han blev förlöjligad och förminskad betydligt oftare än vad andra förstod.

Liv kom ihåg den dubbla känslan av trygghet och ängslan. Tryggheten av sin mammas närhet och mammans handsvett i sin men samtidigt en ogripbar känsla av ängsliga vuxna omkring sig.

Vilmer mindes hur han brukade rusa ner för alla trappsteg för att snabbt kunna hoppa på rätt buss och slippa stå nere vid hållplatsen. Han försökte förtränga minnet av hur ofta han själv var

en av de som vräkte förbi med sin bil utan insikt om dess konsekvenser. Bilen var alltid hans förstahandsval och han rättfärdigade det alltför enkelt. Så ofta han argumenterat emot de som förstod.

Bengt som hade förstätt mindes hur hans rullstol alltid upplevts som hinder vid busshållplatser och i diskussioner. Folk tappade ofta fokus på ämnet och studerade istället Bengt. Han blev ett hinder istället för en helt vanlig mänsklig variation.

Ett bi surrade till bakom folksamlingen och samtliga väcktes upp från sina ängsliga minnesfragment. Minnen från en tid som skavde. En tid där biltrafiken styrde livets tillvaro, bilägare eller ej. En tid då bina var svårt pressade och minskade drastiskt i antal. Nu var populationen frisk och stark.

Stadens nuvarande trafik bestod av myrgångar, generösa cykelbanor för vissa tvåbenta och av fågelvingslag i lekfullhet. Murgröna och rådhusvin bredde ut sig utan hämningar i staden, parker erbjöd en mångfald av djur att bygga sina trivsamma hem i samt en stunds bokläsning för de läsande. I kanalerna lekte fiskar i friskt och stärkande vatten. Fåglarna skådade ofta lustfyllt ner på trädkronor, blommande ängar, gröna gamla hus och fabriker, på människors nya levnadsvanor och nyfunna hälsa.

Bin var bra för hälsan, tänkte många. De var en lösning av flera till förbättringen av närmiljön och klimatet. Nu fanns det hopp.

Astrid tittade på sin gamla klocka, vände sitt ansikte mot inkommande cykelbud och log åt att Peder var framme i så god tid och med så gott humör.

Peder stannade cykeln och satte ner ena foten i gatan. Strålade mot Astrid som böjde sig fram och gav honom en puss. Bengt kände också för att pussa på Peder, han hade alltid känt sig lite

extra varm i Peders närvaro men han fick nöja sig med att ta över cykelkärnan genom att backa till med sin egen permobil för att greppa grönsakerna, livets frukter och annat betydelsefullt.

Gruppen av människor plockade fram sina varor ur lasten.

Hilda puffade sig fram genom gruppen för att snabbt komma fram till deras beställning. Hon brukade ha kapplöpning med sin syster och hade därför längtat efter att få nya skor. Hon skulle minsann vinna imorgon. Att kunna springa fort var en förmåga hon ville stärka.

Starka ben.

Wiggo kunde inte ge sig till tåls utan öppnade paketet på plats. Den nya klänningen med extra många fickor skulle komma väl till användning i hans nya fritidssysselsättning. Grönt och fint skulle det vara. Blomgirlinger som sträckte sig långt med sin färgprakt gjorde minsann både klänning och liv glatt.

Vilmer förstod hur lycklig han blev av att se andra människors lycka, att han sällan stressade längre och att hans nya böcker fyllde det tomrum som tidigare jagat honom. Nu hade han ytterligare en berättelse tillgänglig och kramade om sin nya bok. Sliten men ändå vacker.

Saga betraktade uppståndelsen kring cykelbudet från avstånd och lyssnade till klungans uppslupna samtal. Hon väntade på att få skjuts hem av Leonore på hans tandemcykel för att tillsammans kunna skapa ännu en oförglömlig kväll. En kväll med livets lust och lätthet. En kväll med dofter av dem och de blommor de låtit bjuda in från det öppna fönstret.

Bina brukade smygtitta.

Några bin surrade till i närheten för att varna för en bälge-

ting. Bålgetingen vände och flög in bland folksamlingen utan att någon direkt reagerade på det. Den flög sedan över den öde gamla motorvägen som nu varvades med cykelbanor och gångstigar mellan en ung lindallé. Flygfärden gick vidare till en öppen lägenhetsdörr och in till ett dukat bord. Dofterna från ärtbiffar, vitlökssås, bulgur och förvållda maskrosrötter spred sig i köket och familjen satte sig stojigt till bords. Det var dukat till fler och samtidigt som bålgetingen vände sin flygtur utåt igen kom glada vänner in med fat fyllda med nya maträtter.

Astrid och Peder pussades klart och lämnade busshållplatsen. De vandrade i samma riktning som bålgetingen flugit. Några bin följde dem nyfiket. Fragment av olika minnen från förr hoppade mellan deras medvetanden, ihopblandat med nya. Nya minnen som de behövde för att hantera tillvaron nu. Den nya tillvaron som erbjöd vänlig mat, gröna vänner, mycket fritid, stor kreativitet, lustfyllt läsande, trygg förtjänst och hälsosam jord. Det goda livet hade fortfarande stora utmaningar.

Det nya var skört.

Hassan tittade ut genom fönstret och såg att Astrid och Peder var nära nu. De hade några kassar med sig och han hoppades på att det var några nya godsaker. Något nytt att testa. Han stod kvar och kämpade med sina motstridiga känslor. Han var förväntansfull inför kvällen med goda grannar och vänner samtidigt som han saknade Wiggo enormt mycket. Han grämde sig över att han uttalat sig så klantigt och sårat den han älskade så innerligt. Han ville också låta blomgurlanger få lysa upp deras liv. Han hade egentligen enbart varit lite orolig för att Wiggos nya sysselsättning tog så mycket tid. Hassan kände sig lite åsidosatt men

insåg det inte just då. Han ville egentligen också börja odla mer men kände sig osäker. Osäker på om hans kunskaper räckte till.

Så mycket nytt att lära sig.

En bisvärm vimlade förbi fönstret och tid passerade. Bina flög vidare mot en annan tid och plats.

En ny plats.

En ny tid knackade på dörren.

Wiggo tänkte minsann inte låta smågroll stå i vägen och hade tagit på sig sin nya klänning i trapphuset. Nu ska blommorna få tala sitt språk, överrösta tvivel och låta kvällen få livas upp. En liten stund kan de vänta med att gå in till vännerna. Dörren öppnades och lämnades lite på glänt av oförsiktighet och hetta. Blommorna tog vid.

Bengt hade omsorgsfullt lagrat grönsakerna till kollegans morgonpass, förberett några gulliga beställningar och sett till så att allt laddbart samlade ihop lite av solens kraft. Kraftfullt gav han sig iväg genom energiparken, parken varifrån ungdomarnas framåtanda spred en ström av framtidstro i hela samhället.

I andra områden diskuterades mångfald flitigt. Mångfald av flora, fauna, mänsklighet, berättelser och idéer. Ett medvetande om nuets skörhet fanns starkt i allas tankar men samtidigt stora förhoppningar om att solidariteten med allt levande skulle bestå.

Bengt hade valt att förbli beroende av sin permobil. Numera fanns det flera populära medicinska och tekniska alternativ men samtidigt betydligt färre hinder i vardagen. Han var nöjd med senaste mjukvaran som han själv hade utformat. Den dolde lite hemliga lustigheter och ljuvliga minnen. Tillfredsställd med dagen åkte han för en sista stund med vännerna.

Berätta en saga Momma

Matilda Glatz

Försiktigt följer jag efter barnet när hon går genom rågåkern. Hon slänger med håret och håller armarna utsträckta så sädesstråna nuddar hennes handflator. Himlen är nästan molnfri med gassande sol, jag förstår att hon dras till stranden. Jag försöker att inte störa henne med min närvaro men jag tycker inte om när hon är går till stranden ensam. Egentligen är det meningslöst att jag följer efter barnet till stranden, jag har aldrig lärt mig simma och har aldrig vant mig vid att bada. Att sänka ner hela kroppen i vatten var otänkbart för min generation. Vi hade aldrig tillräckligt med rent vatten att bada i och vatten var något man försökte hålla sig borta från. Chanserna att överleva efter att ha kommit i kontakt med de strakt förorenade vattnen som fanns på min tid, var obefintlig.

Flickan har inte många jämnåriga, under lång tid föddes väldigt få barn. Dels för att många valde att inte skaffa barn i en samtid som tedde sig obegriplig och till en framtid som var mörk och hotfull. Dels för att många, väldigt många, inte kunde få barn. Alla gifter i vattnet hade gjort dem sterila och under många år var födelsetalen skrämmande låga. Som om människorna slutligen skulle lyckas med att utplåna sig själva. Men så hittades en metod att rena vattnet och då började det födas fler barn igen.

När jag föddes i april 2020 stod världen helt still, lamslagen av en pandemi som härjade över hela världen och skördade miljontals offer. Urskillningslöst rasade ett virus som muterade gång på gång och gäckade forskare och vetenskapare. Under två år höll viruset människor i ett järngrepp innan det släppte taget. Då blev de som galna på nytt och kastade ut sig i livet för att ta igen allt det som gått förlorat under två års tid. Helt ovetande om att pandemin bara var en mild försmak av det som skulle komma. Att Moder Jord skulle resa sig om och om igen för att i ursinnig frenesi låta virus och bakterier sprida skräck hos den mänsklighet som plågade och torterade henne.

Jag tittar på flickan som leker för sig själv. Skrattande springer hon på strandkanten och låter vågorna slicka hennes fötter innan hon kastar sig i vattnet och försvinner. Min mage knyter sig, hon är på väg att drunkna! Men så dyker hon upp igen frustande med vidöppna ögon. Hennes hastiga andetag antyder att vattnet är iskallt men det verkar inte bekymra henne nämnvärt. Hon springer och hoppar över stranden. Leker hon häst eller är det bara ett sätt att få upp värmen?

Jag vet att hon är medveten om min närvaro och kommer att sätta sig hos mig när hon lekt färdigt. Be mig berätta en saga.

Hon är så oskuldsfull och ovetande. Visserligen känner hon till mänsklighetens historia, hon vet att vi nästan utplånade oss själva men hon förstår det inte. Att människor, med hjälp av Moder Jord höll på att utrota sig själv är en underhållande saga som hon lyssnar på med skräckblandad förtjusning.

För henne är det obegripligt att människor ansåg sig behöva materiella ting för att kunna må bra. Att det fanns en mänsklig-

het som för kors och tvärs över världen i jakt på lycka utan att finna den. För henne ligger lycka i en vacker solnedgång, en stjärnklar natt eller den första snön.

När jag var barn var snö en ytterst sällsynt gåva, något som föll med flera års mellanrum och bara låg kvar på marken i några timmar. Men när temperaturen runt om i världen sjönk, efter en massiv insats av både skickliga forskare och vanliga människor kom vintrarna tillbaka och för henne är snö och kyla lika självklart som rent vatten.

Svaret hade varit så enkel och samtidigt helt utom räckhåll för dätidens människor. För det var inte enkelt att stoppa en ske-nande klimatkris. De vetenskapliga lösningar som genomfördes var inte nog. Den viktigaste förändringen låg hos allmänheten. Mänskligheten som sakta men säkert ställde om. Det gick långsamt men generation för generation förändrade sina upplevda behov och förväntningar på livet. Att resa innebär att upptäcka sin närmiljö och alla delar på det de behöver, allt från kläder till boenden. Vi äter det jorden runtomkring ger, säd som blir till bröd, rotfrukter som kan lagras genom vintern. Inga livsmedel frak-tas mer än några mil från sitt ursprung. Lite som livet ofta var för tvåhundra år sedan men mer rättvist och friskare. För vi har moderna sjukhus och tillgång till vetenskapliga framgångar som vac-cin och penicillin.

Nu kommer flickan springande mot mig och kastar sig i min famn. "Är du verkligen hundra år, Momma?" Jag nickar bekrä-fande. "Och du är farmor till min farmor." Jag nickar återigen och ler. "Berätta en saga Momma. Berätta om när alla bakterier och virus ville äta upp människorna."

Nybyggarna

KG Johansson

Mysas säng stod så att morgonsolen väckte henne. Hon steg tyst upp och varken Nalle eller Selene vaknade. De två andades stillsamt vidare medan hon tog sina shorts och en tröja, smög genom barnens rum, böjde sig ned efter sandalerna och gick ut på förstutrappan. Den sidan av huset låg i skugga och hon njöt av nästan sval luft medan hon klädde på sig.

Det var sensommar. Värmen lade sig tungt över henne när hon gick runt det gamla huset, kom ut i het sol och fortsatte in i djungeln som hade varit en stad.

Staden hade hetat Borlänge. De få människor som Mysas familj hade träffat här trodde att det fanns fler bosättningar i norr, särskilt i Norrbotten, men söderut var allt en okänd vildmark. Den här övergivna staden var fortfarande mest djungel, så ny som boplatz att Mysas familj sällan träffade andra människor.

De hade jaktmarkerna för sig själva.

Hela världen var ny. Den gamla världen hade förstört sig själv. Den nya världen var fattig och fuktig och varm. Men den ägde något som den gamla hade förlorat: den nya världen ägde hopp om framtiden.

Mysa hade hittat några bra ställen. Hon tog upp lite potatis och morötter från sin egen odling. Längre bort växte äpplen och

apelsiner vilt, höga träd som säkert var flera årtionden gamla. De kunde ha vuxit här sen hettan var outhärdlig för hundra år sen ... Hon plockade några frukter och la dem i säcken, hon fyllde en outslitlig plasthink med klart vatten ur älven.

Vattnet var ljuvligt svalt och för ett ögonblick tänkte hon på att bada. Men nej. För mycket att göra. En annan dag.

På väg hem gick hon förbi ett övergivet hus, mycket mer förfallet än deras eget, mellan träd och slingerväxter. Hon brukade inte tänka särskilt mycket på det men idag gick hon dit. Utanför byggnaden lyssnade hon ett ögonblick. Hon hörde inget och kände på dörren. Den var olåst. Mysa la ner det hon bar och gick in.

Hon rörde sig försiktigt i det kvalmiga mörkret. Det vore trist om golvet brast så att hon rasade ned i en källare och bröt benen.

När hennes ögon hade vant sig såg hon lossnade tapeter, rutten korkmatta, ett par murknade stolar.

Och sedan fann hon en skatt.

Hon hade läst serier som liten, gamla gulnade trasiga häften. Här, i ett övergivet hus, under kökssoffan, glimmade något blankt till, en reflex i solstrimman som makligt rörde sig över golvet. Mysas fingrar kände igen materialet: plast. Genomskinlig plast. Hennes ögon såg märkligt starka färger. Plastens glitter bländade henne medan hon tog fram det färgglada häftet.

Hon bläddrade, mer och mer upphetsat, men ändå försiktigt.

Plastpåsen och det blanka häftet med bilderna fick följa med hem. Hon gick till utedasset och läste lite mer medan hon satt där. När hon gick in såg hon att ett par bräder till på sydväggen höll på att ruttna. Gammalt trä for illa av djungelfukten, sär-

skilt när färgen hade nöts bort. Lika bra att ordna det i dag – de bodde ju faktiskt i en skog.

Hon väckte sin familj. Nalle och Selene låg kvar i sängen och barnen snusade i sitt rum. Svala och Sparv hade börjat fråga om när de skulle få bröst, men ingen av de vuxna ville köna barnen så här tidigt, så frågorna besvarades alltid med fäniga skämt. Alla i familjen trivdes mycket bra tillsammans.

De var en lycklig liten familj. Ingen hade några medfödda skador och ingen hade råkat ut för olyckor eller våld. Just nu var Sparv lite orolig i magen efter att ha slarvat med att tvätta ett äpple för ett par dagar sedan. Helt ofarligt och var redan bättre.

Mysa hade egentligen velat spara sin överraskning till kvällen. Men ljuset var klarare nu, alla var mätta efter frukost och hon kunde inte hålla sig.

”Jag hittade en sak”, sa hon.

Nalle och Selene var nästan lika nyfikna som Svala och Sparv. Mysa torkade noggrant svetten från händerna innan hon höll upp häftet och berättade vad det var för något. Sexåriga Svala och treåriga Sparv var storögda.

Ingen sa ett enda ord medan Mysa visade bilder och berättade.

”Den här stilige mannen heter Gary”, sa hon. ”Han bor på ett rymdskepp, ett slags hus ute i rymden. Ni ser att det är alldeles mörkt utanför fönstren och ljusprickarna är stjärnor. I rymden är det alltid natt.

Gary är ensam i rymdskeppet. Det här seriehäftet är hundra år gammalt, och på den tiden fanns det människor i rymden.” Mysa pekade på en stor bild. ”Här står det: Det finns många rymd-

skepp som Garys. Skeppen kallas 'Jordens vakthundar'. Skeppen är lika kloka som människor, men för säkerhets skull finns ändå en människa på varje skepp. Alla skeppen och människorna i dem spanar efter rymdstenar som skulle kunna slå ned på jorden. Sådana stenar kan förstöra hela städer eller tömma hela hav om de är tillräckligt stora.

Om en rymdsten kommer farande måste Gary och skeppet genast tala om det för världen. Än så länge har det aldrig hänt.

Garys jobb tar bara några minuter om dagen – han behöver bara kolla vad skeppet har sett, och att allt fungerar. Sen är han ledig.

Då brukar han drömma. Skeppet låter honom sova på ett särskilt sätt, så att hans kropp får träning och blir stark, och samtidigt visar skeppet honom drömmar som han själv har bett om att få se.

Här ser ni hans dröm. Han är nere på jorden och träffar en vacker kvinna. De är tillsammans en kväll. Ser ni så vacker hon är? Och ser ni att Gary också är vackrare i sin egen dröm? Han är nog lite kär i henne.

Nästa dag vill hon träffa honom igen. Gary blir glad. Ni ser hur han tänker på att kyssa henne och gosa med henne. Som vuxna människor gör. Här träffas de och promenerar i staden. Men sen får de problem.”

Hon bläddrade.

”Här ser ni två busar. De är stora och starka och ser farliga ut. Här rusar de fram bakom ett hus och försöker ta Garys pengar. De klarar inte det, för Gary är mycket starkare. Han slåss och skrämmer iväg dem. Kvinnan blir jätteglad och börjar kyssa honom.”

Mysa bläddrade fram några sidor. ”Och här i nästa serie kommer det ett rymdmonster och försöker slita med sig kvinnan, men Gary lyckas köra på monstret med sin bil och döda det. Och kvinnan blir ännu mer kär i honom. Ser ni hur glad han är?”

”Den här tidningen”, sa Mysa till sin familj, ”var nog dyrbar. Någon hade sparat den. Det var därför den låg i ett omslag av tjock plast så att färgerna är lika vackra och klara nu som för hundra år sen. Men när det blev för varmt var en serietidning inte värdefull längre.”

Svala och Sparv bläddrade försiktigt i tidningen. ”Den är inte värd pengar nu”, talade Selene om för dem, ”men den är värdefull som minne.”

”Var det så här förr?” frågade Svala. ”Rymdskepp och så?”

Mysa mötte Selenes blick. ”Neej”, sa Selene, ”bara lite grann.”

”Det var sagor.” Mysa tog snabbt över. ”Många ville drömma om rymden och så.”

Svala bläddrade igen. Hon höll upp en bild som visade en stor explosion. Gula och röda och lila flammor lyste upp mörk himmel. ”Trodde de på sådana här sagor?” sa hon.

”Vem vet?” sa Nalle. Han stod bakom barnen och passade på att rufsa om Sparvs hår. ”De kanske bara gillade färgerna.”

”Färgerna är fina”, sa Selene. ”Men historien är hemskt fånig.”

”Fast kvinnan är så söt”, sa Sparv. ”Hon är säkert prinsessa!”

”Kan du läsa vad det står här?” sa Svala till Mysa.

Mysa rörde tyst på läpparna. Hon kunde läsa om hon fick lite tid på sig. Hon och hennes familj hade sluppit de värsta tiderna, men ingen av dem hade gått i skola. ”Hon är ingen prinsessa”, sa Mysa till barnen.

”Hon är bara väldigt rik.”

”Det är kanske därför Gary tycker om henne”, sa Nalle och blinkade åt Mysa.

”Hon har så fina kläder”, sa Svala.

”Vi kan sy sådana kläder åt er”, sa Mysa. ”Det finns ett par ställen kvar inne i Borlänge där vi kanske kan hitta tyger och tråd.”

”Jag vill ha en sådan här klänning!” sa Svala och pekade.

”Jag också!” sa Sparv.

”Det ska vi ordna”, sa Nalle.

Svala bläddrade mer och sa: ”Vad gör Gary här?”

Mysa tittade på bilderna och stavade sig igenom några ord.

”Han tittar på jorden”, sa hon. ”Han kan inte prata med jorden längre. Ingen svarar. Han ser att öknarna – det där gulbruna – växer mer och mer, men gröna växter och glittrande is blir mindre för varje dag. Han förstår att det är jobbigt nere på jorden. Men då tänker han att han ska drömma och träna ännu mer nästa dag. Och här i slutet säger han: *Jag kämpar på.*”

Dagen gick som vanligt. De letade efter mer mat och tätade huset med nytt virke från träd som de kvistade av och klöv. På eftermiddagen, när det var som hetast, sov alla en stund. Sedan hade Mysa skola med barnen medan Nalle och Selene gjorde middag.

På kvällen fiskade Mysa en stund. Hon fick upp två fiskar som hon trodde var öringar och som såg helt friska ut. Perfekta för i morgon.

Hon gick hem och pussade Svala och Sparv, som sov i samma säng men med huvudet åt varsitt håll. Hon hörde Selene och

Nalle ha lågmäلت sex i det andra vuxenrummet men var lite för trött.

Det skulle bli bättre i morgon.

När hon hade lagt sig tänkte hon på den där fäniga serien. Inte undra på att klimatet gick sönder när folk fantiserade om sådant. Men en sak var helt riktig, tänkte hon medan Selene och Nalle kom till hennes säng, lade sig på varsin sida om henne och smekte henne till sömns. Mysa tänkte: människor kämpar på.

Vi ger inte upp.

För hundra år sen smög sig katastroferna redan på. Den som tecknade serien om Gary måste ha vetat det – det var därför Gary såg öknarna växa och isarna krympa. Tecknaren visste att hela hans värld, hela den tidens samhälle, var på väg att rasa ihop. Ändå ritade han en serie som var ett slags saga, som Svala sa. Kanske för att muntra upp sig själv och andra.

Det måste ha varit en hemsk tid. Nu är det bättre. Precis som Sparv är jorden på väg att bli frisk. Vi har lärt oss. Vi har alla möjligheter att bygga en ny och bättre värld. Jag har sett att det finns en familj på andra sidan av älven, vi ska snart ta kontakt med dem.

Och sen, tänkte hon, ska vi bli fler och fler. Bättre och bättre. Hon sjönk långsamt in i drömmar om framtiden och den sista tanken hon mindes var:

Vi kämpar på.

Frösamlerskan

Jessica Truedsson

Prolog År 2024

Det värsta var inte plasten som täckte havet likt en fosterhinna. Påsarna bredde ut sig och dolde havets blå färg. Det värsta var stanken. Döda sjöfåglar som flöt på vågorna i olika stadier av förrottnelse. Vi hade blivit varnade för att haven skulle innehålla mer plast än fisk, men ingen hade sagt något om denna odör.

Turisterna skydde stränderna och vi som bodde havsnära fick veta att våra fastighetsvärden fallit till rekordlåga nivåer. Det kändes som förändringen hade kommit så fort. Det hade den i själva verket inte. Det hade funnits många tillfällen då vi borde ha hajat till och ifrågasatt de ”små förändringarna” som genomfördes. Som när de stora träden föll. Ljudet från motorsågarna och dånen när stammarna föll till marken. Men vi hade varit allt för upptagna av våra mobiltelefoner, av att vara ständigt uppkopplade och tillgängliga. Och när vi väl tittade upp var allt för sent.

Det kommunala bostadsbolaget hade rivit upp alla uteplatserna, varenda ros hade ryckts upp med rötterna och lämnats att stå i solens obarmhärtiga sken. Jag hade sett gamla damer gråta över växter som betydde något för dem, över en idyll som nu gick om intet. Men i tidningarna stod att nästan alla bara såg förde-

larna med förändringen. Det lades sten och murgröna av plast tilläts klättra upp för planken. Enhetligt, var ett ord som användes mycket och som de folkvalda verkade tro skulle få oss att glömma och bortse från förödelsen.

Min man hade tagit barnen och föst in dem i bilen. Med en snabb bedjande blick hade han sett på mig. Men jag var rotad här. Min mamma hade alltid sagt åt mig att jag var som ett träd. Han la ingen energi på att försöka övertala mig utan verkade närmast lättad. Han kysste mig lätt på pannan och klappade mig på kinden.

”Jag tog med tio av konserverna.” Det var det sista han sa till mig innan han gav mig en kram, hoppade in i bilen och försvann likt så många andra vi en gång hade känt.

Jag stod kvar och tittade efter bilen som åkte i väg med det som varit mitt liv. Men jag var oförmögen att göra något, jag såg solen gå ner och först när den åter invaderade himmeln gick jag in la mig. Jag sov i två dygn och sedan kunde jag välja mellan att bli galen eller att stänga av och ta dagen som den kom. Jag valde det sista. Jag skötte om vårt lilla hus så att det såg pryddigare ut än vad det gjort under de 15 år vi bott där. Det gick veckor utan att jag sa ett ord till en annan människa. De fanns där men det var en mur av misstänksamhet emellan oss alla.

År 2044

Mina nakna fötter mot den morgonsvala marken. En gren som havet slipat mjuk fungerade som mitt trogna tredje ben. Det var solrosornas månad och på den kolonilott som jag skötte dinglade purpurfärgade plommon och tomaterna i olika nyanser och

former tycktes aldrig sina. Amiraljärilarna njöt av fallfrukternas sötma. Det var längesedan som någon kallat mig vid namnet jag döptes till, Irma. Nu var jag frösamlerskan som ansågs ha en viktig funktion.

Jag hade redan innan katastrofen älskat kastanjer, deras blanka yta fick mig att vilja smeka dem mot min kind om och om igen. Tänk alla material mina händer nu fick jobba med, trä och solmjuka frukter. Det var som om de fått nöja sig med allt för lite alltför länge.

Det hände att jag tänkte på hur det varit innan katastrofen, det hände till och med att jag saknade det liv vi alla en gång levte. Men inte allt för ofta. Nu vandrade jag kilometer varje dag i sökande efter träd, plantor, frön. Allt av intresse. Återskapade, återbyggde det som förstörts. Nu kunde jag andas. Jag var fri, men ensam. Genom åren hade jag många gånger funderat över dagen då de gav sig av. Jag borde ju gjort motstånd när han bara körde i väg med barnen, bett om en adress eller i alla fall ett löfte. Men just då hade jag känt att bli lämnad var det enda rättvisa.

Min man hade aldrig varit en bra make, oförmögen att se mig som annat än bara en annan människa. Totalt ointresserad av närhet. Men det hade han kompenserat genom att vara en förträfflig pappa. Medan jag glömde bort läkarbesök och BVC-kontroller så hade han stenkoll.

Barnen fick all den kärlek han var oförmögen att visa mig. Han köpte presenter, kom ihåg deras namnsdagar, lärde dem läsa. En gång när jag fyllde år och han som vanligt hade glömt bort hade jag brustit ut i gråt. Min man hade oförstående kliat sig i håret och räckt mig en värktablett.

Det var inte bara hans fel. Det hade jag insett så här i efterhand. Jag hade funnit mig i vår relation och låtit det flyta på i år efter år och då han inte var tankeläsare kunde jag heller inte ha förväntat mig någon förändring.

Simrishamn hade staden där jag levde kallats. Innan katastrofen hade vi varit över 6500 själar i tätorten. Nu samsades mindre än 200 om staden. Vi hade fått kämpa. Några hade arbetat tio timmar sju dagar i veckan för att få bort plasten. Det hade varit ett tidskrävande jobb, för att inte tala om att sen bli av med plasten som vi för allt i världen inte ville ha tillbaka i haven. Det mesta hade vi bränt upp. Visst skulle vi kunna ha återanvänt det, men vi ville helt enkelt sätta punkt och börja om.

Innan katastrofen hade den mesta plasten genom havsströmmarna hamnat i stillahavsområdet. Det var långt bort och inget som berörde oss tyckte vi och så öppnade man upp kärnkraftverken igen för nu behövde vi billig el. Plastpåsarna som varit dyra att köpa blev gratis som för att visa att nu var det bättre tider. Men vad ingen hade räknat med var att havsströmmarna skulle ändra sig. Som om de kände hur fel allting blivit och inte längre fann någon motivation att fortsätta i gamla banor.

I pressen nämndes bara de förändrade havsströmmarna som små notiser. De stora artiklarna var färgglad reklam om nya super-snabba mobilabonnemang. Men det dröjde inte länge förän det fick konsekvenser.

Den här kvällen som så många sommarkvällar vandrade jag längst kusten. Tornseglare, svalor och flugsnappare, de hade kommit tillbaka allihop. Men det hade tagit tid. Först för fem år sedan hade jag sett den första svalan. Minnet av kvällen var glasklart

och jag lät det ofta uppfylla mig. Jag hade suttit nästan precis här bland sanddynerna. Tittat ut över horisonten och plötsligt hade en liten skugga passerat över mig. Sekunden därpå såg jag den, ladusvalan gled precis ovanför havsytan. Jag kände igen den på dess gräddvita undersida och rödbruna strupe. Den tycktes förkroppsliga friheten. Jag hade inte känt en sådan ren eufori sedan innan min familj gav sig av. Sen kom det fler och fler. Snart gupade skarvar, sothöns och tärnor på vågorna. Vi människor, hade samlats vid stranden, dansat och firat under en himmel som var söndersprängd av stjärnor. Vi hade en chans, det fanns möjlighet till försoning.

Jag började min vandring tillbaka mot kolonilotten där jag levde utan el om somrarna. På vintern bodde jag i det lilla huset jag var så rotad i. Vi hade ordnat det så bra att solceller försörjde hela tätorten med el. Men vi använde den sparsamt. De första åren hade vi bara haft el om lördagarna, jag hade först varit orolig men det fungerade över förväntan. Maten förvarade jag i en jordkällare och värme fick jag från träden. Vi högg inte ner fler träd, tog bara de som vält och sådant som sågverken lämnat kvar. Och drivved förstås.

Nu behövde vi inte längre vara så sparsamma med elen, men vi hade lärt oss en läxa och ingen av oss använde mer än de absolut behövde.

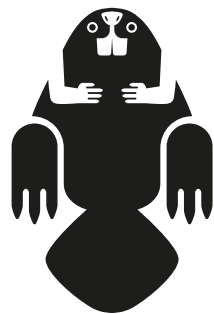
Plötsligt blev jag uppmärksam på att någon gick bakom mig. Kunde det vara Henrik Hantverkaren som kunde laga allt? Det hände ibland att han kom och höll mig sällskap om kvällarna. Vi spelade luffarschack medan han berättade om sina byggen. Men en blick över axeln avfärdade snabbt den teorin. Den här gestal-

ten var finlemmad och nätt. Det måste vara en kvinna, men vem av oss kunde jag omöjlig fundera ut. När hon kom närmare såg jag hennes axellånga hår som i solens sista varma strålar blänkte i guld. Jag flämtade till, inte kunde det väl vara hon?

”Mamma.” Hon såg på mig med de valnötsbruna ögon som jag haft äran att följa under hennes första nio levnadsår. Hon var sig lik och på samma gång helt annorlunda. Kurvor som inte funnits där förut och en skärpa som vilade över henne som jag inte kunde minnas. Min dotter. Först nu såg jag att hon höll ett knyte mot sitt bröst. Försiktigt räckte hon byltet till mig.

”Detta är Alfred. Han är ditt barnbarn.”

TEKNIKENS NYA
VÄRLDAR

Teknologin är den lägereld kring vilken vi berättar våra historier.

– Laurie Anderson

Det är en fördel att vara ung eftersom vi ser världen från ett nytt perspektiv, och vi är inte rädda att göra radikala förändringar.

– Greta Thunberg, *The Guardian*

Du är bra! Bättre kan du!

Markus Åberg

Andfådd står Tiffany utanför min tågupé, rosig om kinderna. Jag ber henne stiga in med en behärskad röst som inte avslöjar hur osäker jag i själva verket är. Det känns som om jag ska dö lite grann, eller som om någonting viktigt kommer att gå förlorat.

Hon vill veta vilket besked jag gav till min mentor.

”Bra att du kom”, säger jag.

Hon kliver in och sätter sig på sängen, ännu klädd i klänningen hon bar på avslutningsceremonin. Kupén är nästintill färdigstädad och ser ut som när den tilldelades mig för fem och en halv månader sedan. Det enda som nu finns kvar av årskursen är nerpackat i väskor eller gömt i mina minnen. Jag kan inte förstå att livet på det här skoltåget snart är över.

Tiffany är nyfiken, det är hon alltid, men nu har hon en extra anledning till att vara det, så jag säger bara rakt på sak:

”Jag har inte bestämt mig.”

Utanför tågfönstret glider världen förbi. Vi befinner oss för närvarande på gränsen mellan Sverige och Norge och ska strax anlända till stationen i Oslo där ett lov i två långa månader väntar oss.

”Jag visste det!” säger hon och skiner upp som en sol. Jag ler tafatt

tillbaka och är väl inte riktigt förvånad. Så klart hon visste. Jag har knappt gjort annat än ängslat mig för vilket yrke jag ska välja inför framtida studier, ändå kan jag inte bestämma mig. Att inte välja blev på sätt och vis mitt naturliga val. Jag kommer nu göra en paus på ett eller två år istället för att utbilda mig på ett av de högre läroverken. Under tiden kommer jag få hjälp av en studievägledare som guidar mig rätt. Det blir nog inte så dumt faktiskt.

För Tiffany har det däremot varit ett barnsligt enkelt val, hon vill följa i sina föräldrars fotspår och bli lokförare. Hon säger att hon mår illa när hon inte får röra på sig, och allra helst vill hon bli lokförare på ett skoltåg, som det här, eller på ett passagerartåg. Bara det finns människor ombord. Hon älskar att levitera fram på magnetremsorna och njuta av att vara i rörelse tillsammans med andra. Det får henne att känna sig levande, som en del av världen. Om jag känner henne tillräckligt väl så kommer hon inte tillbringa många nätter i Oslo. Hon måste hasta vidare.

Så är det inte riktigt för mig.

Jag tänker högt samtidigt som jag försöker få ögonkontakt för att se hur hon reagerar.

”Vad skulle hända om man lämnar civilisationen och väljer att leva som en eremit i vildmarken? Varför kan man inte bara slå sig ner vid en vacker plats bredvid en bäck med klart vatten, och där bygga sig en tågvagn av sånt som finns i skogen, men en vagn som står stilla. Som ett gammalt hus. Någon borde ha gjort det, kanske är de fler än vad man tror?”

Hennes blick går inte att fånga.

”Du är lustig du. Det låter som du vill tillbaka till hur det var förr i tiden när människor bodde i städer. Det var ju inte särskilt

lyckat eller hållbart. Det förstår du väl att det inte är genomförbart, då kommer du ingenstans och når aldrig fram till din fulla potential. Då har du *stannat*.”

Jag förstår själv hur dumt det låter. Det var bara ett infall och inte allvarligt menat. Städ, hus och att vara bofast tillhör med rätta det förflutna. Nu lever vi i ett fungerande nätverk som tar oss vart vi vill med hjälp av magnetåg. Det enda som fortfarande påminner om gamla bosättningar är tågstationerna, eller i folkmun ”stationerna”, där sådant som odlingar, gruvsdrift och annat som inte går att ta med sig finns. Därutöver har världen lämnats att ta hand om sig själv, vilket betyder att större delen av jordens yta har återgått till att bli orörd vildmark.

”Du har rätt. Jag är bara lite förvirrad, det har varit en stor och viktig dag. Vi har tagit oss igenom årskurs nio, vi har satt oss i rörelse, och det är fantastiskt. Fattar du hur bra vi är? Nu har vi äntligen besökt alla sju kontinenter och sett hela världen. Det ska bli så skönt att snart anlända till slutstationen.”

Det är inte en lögn, jag älskar stationen i Oslo, det var därifrån terminen startade och det är där den nu kommer att sluta. Den är störst i hela Europa och har tinnar och torn som på ett gammalt slott. Jag är väl en aning lillgammal, för bara äldre människor stannar en längre tid på en station, men nu ser jag fram emot att äntligen få umgås med mina föräldrar igen. Det ska bli skönt att inte längre behöva studera utan bara få vara.

”Jag var nyfiken och ville bara veta vad du valde. Jag tycker det är ett bra val, bättre än att välja någonting ogenomtänkt”, säger Tiffany med snälla ögon och reser sig från sängen. Hon delar inte min uppskattning för stationer. För henne är de bara ett stopp på

vägen, ett nödvändigt ont för att upprätthålla livet på remsorna.

Jag vill inte att hon ska gå. Det här kan vara det sista samtalet som vi har och jag vill ge henne någonting för att minnas mig. Jag tar av mig halsbandet med halvädalstenar som vi fann vid ett stenbrott i Ryssland. Vi stannade till där i början av året för att studera politisk historia, och det var då som jag första gången lärde känna henne lite bättre. Det som förde oss samman var att ingen av oss var särskilt intresserad av varken politik eller historia.

Hon tar emot gåvan och ger mig en snabb kram.

”Behöver du städa innan vi når fram?” frågar jag, eftersom hon vanligtvis prokrastinerar tråkiga uppgifter.

”Det behövs inte, jag städade redan igår.”

Hon tittar på mig med blyga ögon och frågar:

”Vill du vara för dig själv?”

”Det var inte så jag menade”, svarar jag och ler. ”Det är klart att du får vara här om du vill, jag frågade bara om du behövde hjälp. Om jag får bestämma så stannar vi kvar på det här tåget i resten av våra liv. Hur ska jag klara mig utan dig?”

Jag sätter mig på sängen och slätar ut överkastet. Jag borde inte ha sagt så. Det är inte hennes fel att jag är osjälvständig och fäster mig vid människor. Istället för att fråga om jag vill vara för mig själv hade jag önskat att hon förstod att det är precis tvärtom.

”Då stannar jag en stund. Men var inte orolig, du kommer klara dig bra, du är en av de mest självständiga människor jag känner!”

Självständig, det brukar min far säga att jag är. Mina tankar vandrar iväg mot något han brukar berätta från när han gick i

nian. Hur han drabbades av en olyckshändelse när han fick en tippande kastrull med hett vatten över sig i köksvagnen. Brännskadorna blev så allvarliga att han akut placerades i sjukvagnen som kopplades loss och i ilfart åkte till närmaste sjukstation i hyperloopen. På den tiden var hyperloopen ovanlig och för honom var det första gången som han fick åka i de underjordiska tunnarna.

Snart kommer jag få träffa honom igen. Han kommer att vara mycket stolt över mig, det vet jag, trots att jag inte kan välja mitt framtida yrke. Det kunde inte han heller.

Det darrar till på handleden och på min klockskärm har det kommit en notifikation från rektorn. Jag slår på ljudet och vinklar skärmen så även Tiffany ska höra och se vad det gäller:

”Hej alla studenter! Vi närmar oss Oslo och kommer inte drabbas av några förseningar. Vi är framme om femton minuter. Jag vill passa på att tacka för den här terminen och för det arbete som ni har lagt ner. Ni har utvecklats mer än vad ni själva kanske förstår. En sista gång vill jag passa på att önska er lycka till, av hela mitt hjärta. Jag vill också påminna om att inte glömma någonting i era studenthytter. När vi anländer kommer det finnas lastvagnar på perrongen om ni äger fler saker än vad ni kan bära med er. Kanske ses vi igen! Ta hand om er till dess!

Leopold Singh. Nionde Strömningen. Rektor i folkbildningens center.”

Jag stänger av meddelandet. Vi är snart framme och det börjar bli ont om tid för att göra sig klar. Tiffany får fart på benen, öppnar

kupédörren och säger halvvägs ut:

”Jag måste byta om. Hej då och ha det så bra!”

Raskt stänger hon dörren och lämnar mig ensam. Det är så här jag vill minnas henne, sorglös och älskvärd och för evigt ung. Det ligger på vissas lott att vara födda till att vara ljuva, och så finns det sådana som jag som är bitterljuva. Det har jag fått efter min far. För mig är det jobbigt med avsked, det har jag alltid tyckt, men för Tiffany spelar det ingen roll. Hon är ljuv och mer som man ska vara.

Jag plockar ner de sista kläderna i garderoben, lägger dem i en väska och drar igen blyxlåset. Att inte välja är också ett val. Det finns så mycket jag kan bli när jag är mer redo för att ta det beslutet. Jag ska försöka lite mer eller försöka lite mindre, om det är vad som krävs. Vara mer ljuv och lite mindre bitter. Det skulle vara roligt att till exempel jobba på miljödepartementet och göra utflykter till vildmarken för att dokumentera arter i djur- och växtriket. Det kanske kommer passa mig, och då får jag vara ute i naturen under mer ordnade former än som eremit. Eller så kan jag bli lärare för nya generationer av resenärer i årskurs nio och undervisa unga förmågor som liknar mig och Tiffany. Elever som går igenom vad vi nu gått igenom.

Jag plockar upp en penna från schematavlan vid handfatet och bestämmer mig för att kliva ur min bekvämlighetszon. Snart är vi framme och jag behöver komma till ett avslut. Jag öppnar den tomma garderoben och skriver i taket på en plats som är tillräckligt dold för att städare inte ska se meddelandet, men tillräckligt synligt för att nästkommande elev ska upptäcka min hälsning.

”Du är bra!”

Jag tittar på meddelandet och inser att det är menlöst och inte vad jag vill förmedla. Vad vet jag om nästa person är bra eller inte, det kan lika gärna vara en dålig människa som hamnar i hytten, någon som inte förtjänar en glad hälsning. Jag borde skriva någonting smart, men vad?

Jag funderar en stund och stryker över meningen. Under skriver jag:

”Bättre kan du!”

Tåget saktar in och det känns annorlunda i kroppen. Som att jag nu är färdig med den här terminen och kan se fram emot vad framtiden har att erbjuda. Livet måste ändå gå vidare och jag är nu ett steg närmre mot att bli den människa som jag är ämnad att vara. Den människa som jag vill vara.

Utanför fönstret känner jag igen utsikten. Vi är framme.

Inga problem

Awa Daias

”Resande till Hellas Planitia, avgången är försenad. För mer information gå till gate 139.”

”Det ante mig”, Mims reste sig ur stolen med ett gnissel och tog på sig sina visgogs. ”Ät klart ni så går jag och kollar.”

”Vi skulle åkt till Stillhetens hav som jag sa.”

”Då hade vi lika gärna kunnat åka till Ronneby.”

”Undrar vad som ...”

Mims svalde det sista av cricketburgaren och lämnade sina reskamrater att käbbla med varandra. När hon kom ut ur restaurangen aktiverade hon glasögonen med ett tryck på sidosensorn.

”Gate 139.”

En grön linje uppenbarade sig på golvet och löpte ut i virrvarret av resenärer som strövade eller sprang för att ta sig fram. Mims följde den gröna linjen genom den luftkonditionerade byggnaden förbi taxfree-butikerna, två VR-spelhallar, restauranger och en lounge tills hon nådde magnetbanden i knutpunktshallen. I mitten av salen tronade prunkande palmer och pilträäd över myllret av resenärer och storbildskärmar visade avgångstider för resor intra- och interplanetärt: Buenos Aires, Shanghai, Riyad, Tellus Tessera, Diyar Planitia, Dyfed Regio ...

Mims rättade till kragen på sin vita stråldräkt som avslöjade

att hon, liksom andra vitklädda resenärer, skulle resa utomjordnes. Hon brukade inte bli nervös men nu pirrade magen.

Utomjordnes.

Ända sedan Al-Kaim Harad vunnit Nobelpriset för optimeringen av magnetdrift för tvåhundra år sedan hade intraplanetära resor blivit lika enkla som en resa med stadscykeln. Att resa interplanetärt var fortfarande lite komplicerat. Många föredrog ändå att stanna hemma men Mims hade försökt se allt jorden hade att erbjuda: från Djingareybermoskén i Timbuktu till stjärnhimlen utanför Ulaanbaatar och lysmaskgrottan i Waitomo. De solcellsdrivna växthusen i Sahara som sträckte sig mellan horisonterna hade varit en av många höjdpunkter. Det här skulle bli hennes första resa utanför planeten.

”Ursäkta”, hördes en röst bakom henne. En brunhårig man i ljusblå kostym höll upp ena handen så datoruret runt handleden blänkte. ”Får jag be om en selfilm?” Snett leende, vita tänder.

Mims var egentligen inte på humör men log tillbaka, ställde sig bredvid honom och vinkade till klockkameran.

”Mycket ska man va med om under sina nittifem år”, log han.

”På väg nånstans spännande?”

”Mja”, sa han, sänkte armen och kollade att kameran spelat in, ”jag ska hälsa på mina föräldrar i Marka, utanför Mogadishu. Men jag menade att träffa dig.”

Mims ignorerade komplimangen.

”Jag var på semester i Ras Hafun för några år sen.”

Mannens ögon lyste upp.

”Liten värld! Vart ska du nu?”

”Hellas Planitia.”

En vissling.

”Helvetesslätterna.”

”Det låter värre än det är”, Mims viftade avfärdande med handen, ”men starten är uppskjuten så nu måste jag gå och höra vad som händer.”

”Typiskt Yidi, när är dom *inte* försenade?”

”När dom inte flyger?”

Mannen skrockade.

”Trevlig resa.”

”Samma.”

En grupp ungdomar hade tagit sikte på Mims så hon skyndade sig att följa den gröna linjen till rätt magnetband innan de hann ifatt henne. När hon klev på passerade hon snabbt förbi folk i högerfilen så ingen skulle hinna känna igen henne. Efter några hundra meter kom hon fram till magnetbanan och hann precis med ett tåg till gaten. Vagnen lämnade byggnaden och färdades under bar himmel högt ovanför den grönskande marken genom ett komplex av höghastighetsbanor som närmast liknade ett nöjesfält. Längre bort, vid randen av Södra ishavets mörkblåa vatten, lyfte en rymdfärja mot skyn och flera passagerare betraktade uppstigningen genom vagnens glasväggar. Någon knaprade på grönkålschips så det stank grönsak i kupén och längre fram i vagnen filmade en tjej med sin klockkamera. Mims scrollade igenom dagens nyheter på sitt datorur. *Forskare framställt sjätte grundsmak.*

Vagnen saktade in och högtalarna sprakade:

”Gate 139.”

Mims tittade upp och var först ut av en handfull resenärer. En

kort kö senare nådde hon fram till en välkammad man i svart kostym vid disken.

”Resande till Hellas Planitia med RF₂₀₀₁?” Små detaljer avslöjade att han var en AI: perfekt tandrad, hud utan ärr, rodnader eller födelsemärken och inte ett hårstrå som låg fel.

”Stämmer.”

”Får jag be om biljetten?”

Mims scrollade fram QR-koden på sitt dataur.

”Tyvärr är avgången uppskjuten en vecka men vi erbjuder en gratis hotellvistelse, allt inkluderat, i Grönparken under väntetiden.”

”En *vecka*?!”

”En härlig möjlighet att utforska andra sevärdheter.”

Mims gjorde sitt bästa för att dölja sin irritation. Algoritmerna försökte alltid vända motgångar till något positivt men hon vägrade låta sig manipuleras.

”Varför är den uppskjuten?”

”Det har jag tyvärr inte befogenhet att berätta.”

Mims skakade på huvudet.

”Jag hörde att andrepiloten sagt upp sig”, hörde hon någon bakom sig, ”min kusin flyger för Yidi och enligt honom har inhopparen fått lite cancer så hon kan inte heller jobba förrän hon ätit klart kuren om en vecka.

”Smitare”, fnyste någon tillbaka.

”Okej”, suckade Mims, ”jag reser med vänner så jag måste höra med dom hur vi ska göra. ”Måste dom också komma hit och hämta upp hotellkortet i så fall?”

”Javisst”, sa AI och log brett, ”inga problem, jag finns här.”

Inga problem *alls*, tänkte Mims för sig själv.

När hon kom tillbaka till sina kompisar hade de ätit klart och tagit på sig och synkat sina visgogs och satt och spelade spökbiljard på det runda restaurangbordet.

”Trams”, utbrast Max när han hörde om piloterna.

”Det ska solstorma på vägen så dom orkar väl bara inte vara borta i sex veckor istället för fyra!”

”Jaja”, Ina kastade iväg spökbollen så den sprängde triangeln av spökklot i mitten av bordet, ”Grönparken kanske är kul, jag har hört att den ska va bra.”

”Vi har inte tid med det här när vi bara har åtta veckors semester.” Chen såg stressad ut.

”Äh tagga ner.”

”Tyvärr”, avbröt Mims, ”måste ni gå och hämta hotellkorten vid gaten.”

Bebe mumlade något knappt hörbart men Mims urskiljde orden ’helvetes skit’.

”Alltid samma visa”, klagade Max, ”dom hade kunnat länka hotellbehörigheten till biljetterna men dom ska alltid gräva fram nån jäkla *robot* att släta över allt.”

”Max!”

”Vad?”

Jama såg irriterad ut: ”Säg inte så.”

”Vem bryr sig”, fortsatte han. ”Plåtburkar.”

”Träskalle.”

De grimaserade åt varandra.

På vägen tillbaka genom knutpunktshallen stannade Mims vid en skärm som gjorde reklam för Världsnaturinstitutet.

Max och Bebe följde hennes blick och stannade jämsides.

”Du är på semester”, sa Max, ”släpp jobbet.”

Mims tog inte ögonen från texten på skärmen: *Tack för ditt bidrag till en bättre värld.*

”Kolla här! Jag har betalat för två tigrar och en kaliforniatumlare i år!” Bebe scrollade igenom blockkedjan på datauret och följde skattepengarna från hans e-plånbok hela vägen till inköparen av tigergametocyter på VNI.

”Två kvadratmil regnskog och en blåvalsunge”, läste Max från sin klockdator, ”tio blindtarmsoperationer, tjugotvå tandlagningar, tre kubikmeter barriärrev, ett halvårs skolgång och fem kilometer magnetväg mellan Orosu och Tamalakan.”

Bebe låtsasbugade.

”Inte för att jag vet var det ligger men det låter som lite mer skatt än från världsmedborgarlönen.”

”Vissa gillar sitt jobb mer än tjugo timmar i veckan.”

”Kul för dom. Vissa föredrar att inte robotslava mer än nödvändigt.”

”Kan ni sluta säga *robot?!?*” Jama hade talat högre än hon avsett så människor i närheten vände sig om.

”Sluta själv”, retades Max, ”du skämmer ju ut oss.”

Jama knuffade honom i sidan.

Skärmen framför Mims skiftade till reklam för Grönparken. Korta videoklipp av olika djurarter avlöste varandra: en bönsyrsa som såg ut som en rosa orkidéblomma vandrade fram på en gren, en bolaspindel kastade ut en spindeltråds-lasso och halade in flygande fjärilsmyggor från luften och det som först såg ut som en krypande buske visade sig vara gröna vandrade blad som ilade

fram över ett brunt skogsgolv.

”Coolt”, Inas ögon var vidöppna.

Alltid lika lättimponerad.

Klippen fortsatte med en Wondiwoi trädkänguru som mum-sade i sig löv i en trädkrona, fyrverkerimaneter som svävade i havsdjupet och en svart vattenspindel som lurade i sin dykar-klocka av luft under vattenytan.

”Svårt att tro att dom inte är utomjordingar”, sa Ina och tittade på Mims, ”eller hur?”

”Vissa är utomjordingar”, sa Mims och plockade upp ett päp-ple ur ryggsäcken.

”Hur menar du?”

”Vissa har vi ju introducerat utomjordnes”, sa hon och tog en tugga.

”Jamen du fattar vad jag menar, dom kommer härifrån. Och naturligt, utan genteknik!”

”Visst”, sa Mims uttråkat.

Chen såg konfunderad ut.

”Vilka arter är det ni använder i terraformationen nu igen?”

Mims vände blicken från skärmen och blinkade åt honom.

”Du får väl se.”

När följet fortsatte mot magnetbanden upptäckte Mims en pojke i sjuårsåldern som stirrade på henne. När han märkte att hon tittade tillbaka sprang han och gömde sig bakom sin mamma.

”Elis vad gör du?” Mamman stapplade till men lyckades behålla balansen. Hon följde sonens blick och fick ögonkontakt med Mims. ”Oj”, sa mamman och började fippla med en väskrem.

”Förlåt”, sa hon, ”jag vet inte vad jag–”, hon tystnade och verkade staka sig.

”Lugnt”, sa Mims och började gå.

”Förlåt men visst är du ...”

Inte nu igen.

”...Mims Changdersonvitz? Geologen?”

Max himlade med ögonen i bakgrunden.

”Jaa mamma, klart det är hon!” sa Elis otåligt.

”Du får ursäkta, ”sa mamman, ”han har varit lite nipprig hela dagen. Nån har resfeber tror jag.”

”Då är vi två”, log Mims.

Barnet tittade fram bakom mamman och granskade nyfiket Mims vita dräkt.

”Vart ska du åka?”

”Mims vi går i förväg okej?”

Mims svor tyst över sina så kallade vänner men viftade iväg dem:

”Inga problem.” Hon gick närmare och hukade så hon hamnade i höjd med pojken.

”Mars”, sa hon och gjorde stora ögon. ”Häftigt va?”

Pojkens mungipor sjönk och han skakade på huvudet.

”Va? Varför inte?”

Pojken borrade in huvudet i mammans midja. Det hördes ett kvävt mummel.

”Jag gillar inte rymden.”

Mims skrattade.

”Då har vi ett problem”, hon skakade på huvudet och lyfte armarna mot resehallens väldiga takfönster, ”där är du redan.”

Andromeda

Oskar Källner

Lucia sitter på en caféstol nere vid hamnen och läppjar på en kall cola. Hon rättar till solhatten så den täcker mer av ansiktet. Solen gassar, men en sval bris från havet gör ändå värmen uthärdlig. Skrikande fiskmåsar svävar ovanför, ständigt redo att dyka ner och snappa åt sig en matbit från turisternas tallrikar. Båtar guppar fridfullt längst bryggan och fisken leker under deras kölar. En bit ut ligger vågkraftverken på rad, likt glada sälar viftar de oförtrutet på stjärtfenan, upp och ner, upp och ner.

Det plingar från hennes armband.

”Du har fått ett meddelande”, hörs en glad röst.

Lucia knycker på armleden, och med ens svävar ett hologram av hennes maskot Xena framför henne. Xena har formen av en liten animerad fauntjej, med bockhorn, klövar och otroligt stora, söta ögon.

”Gissa vem det är från?” säger Xena och skrattar.

”Vadå?”

”Jag säger bara ... Andromeda!”

”Va! Har det kommit? Visa mig!”

Maskoten knäpper med fingrarna och brevet dyker upp.

Det är på engelska och börjar med ”Congratulations!” Hon ögnar snabbt igenom texten, läser den sedan en gång till, så att

hon är helt säker på att texten faktiskt säger det hon tror den säger. Sedan ger hon upp ett glädjetjut, hoppar upp från stolen och råkar stöta till bordet så att colaburken faller till marken.

”Jag gjorde det! Jag fick jobbet!” ropar hon och dansar mellan borden. De andra matgästerna stirrar på henne. Några ser arga ut, andra skrattar. Hon kunde inte bry sig mindre. Det här förändrar allt. Hon måste berätta för Isabella och ... Med ens hejdar hon sin framfart och glädjen försvinner lika snabbt som den kom.

”Hur är det fatt?” säger Xena.

”Jag måste berätta för mamma.”

Tanken får det att knyta sig i magen.

”Det kommer att gå bra”, säger faunen. ”Du vet att hon älskar dig.”

”Det är inte så enkelt.”

Lucia känner sig med ens rastlös. Hon lämnar cafét och styr stegen mot promenadvägen uppe på havsmuren. Hon märker knappt när serveringens städrobot plockar upp colaburken och lägger den i återvinningen.

Solens strålar glittrar i vågorna. Under ytan kan hon se resterna av den gamla hamnen. Den som översvämmades när haven steg. Men staden finns kvar, skyddad av den mur hon nu står på. Hennes älskade stad. Hon låter blicken följa de kalkputsade fasaderna, alla färgglada fönsterluckor, klättrande vinrankor och prunkande fruktträdgårdar. Allt finns kvar för kommande generationer.

Hon fylls av tacksamhet över att få vara här, att få gå på dessa gator, precis som hennes mamma och mormor före henne. Samtidigt vet hon att havets vågor tvingat tusentals boende längs

kusten från sina hem. Men de ska snart få nya. På en kulle en bit bort kan hon se de stora printingrobotarna och den rad av vita hus de lämnar efter sig. Bland virrvarret kan hon urskilja två maskinskötare. Bara två personer, och en kraftfull artificiell intelligens så klart, och en massa robotar. En helt ny stadsdel kommer att vara klar på några veckor. Ett arbete som tidigare skulle ha tagit hundra man över ett år.

”Du vet väl att du är på väg åt fel håll?” säger Xena.

Lucia biter sig i läppen och knyter nävarna. Hon måste prata med mamma. Ju snarare dess bättre.

”Xena, fixa en bil.”

Ett kvarter bort startar en av stadens gemensamma elbilar och rullar fram till henne. Mamma pratar ibland om hur det var förr, när man själv fick köra med ratt och pedaler. Lucia kan knappt tänka sig hur det skulle kunna fungera. Det låter ju livsfarligt!

Hon kliver in och stänger dörren.

”Ta mig hem”, säger hon.

För mamma lär sitta där hemma i sitt arbetsrum i tornet och jobba. Som vanligt.

Bilen färdas snabbt men ändå lugnt genom de små gatorna, undviker effektivt både fotgängare och andra fordon. Nästan alla andra bilar är också från stadens bilpool. Det finns fortfarande några personliga bilar, men det blir allt mer sällsynt. Jämfört med bilpoolen är det svindyrt.

Till slut stannar de framför ett rött hus med gröna fönsterluckor och ett torn på ena gaveln. Handtaget till järngrinden gnisslar när hon trycker ner det. Med några snabba steg är hon framme vid ytterdörren. Xena verifierar automatiskt hennes

identitet mot husets smartsystem, det klickar till i låset och dörren glider upp.

”Xena, var är mamma?”

Den lilla faunen poppar på eget bevåg upp ur armbandet, harklar sig, gör en överdriven bugning och säger:

”Din ärade moder, arkitekt Elena Hernández Gonzalez är i sitt arbetsrum.”

”Tack.”

”Inget att orda om, jag finns till för att tjäna dig och den beryktade familjen Hernández Gonzalez.”

”Tyst med dig.”

Med ett fnitter försvinner Xena in i armbandet igen.

Lucia kastar en blick omkring sig, tar in hallen, vardagsrummet och köket. Här har hon växt upp. Hon älskar den här platsen. Ändå ska hon snart lämna alltsammans. För hon har fått ett jobb! Glädjen hotar att bubbla upp igen men hon trycker bestämt ner den. Sedan tar hon sig an trapporna, våning efter våning, upp till tornets topp.

Mamma sitter med penna i hand, böjd över sitt digitala ritbord. Hon ritat och drar, flyttar och snurrar. Det ser ut att vara någon detalj till ett av de där skrytbyggena i huvudstaden. Ritbordet är urgammalt men mamma vägrar byta. Hon använder inga hologram, inga simuleringar, ingenting! När Lucia försökt visa henne alla nya verktyg som hon fått leka med på universitetet har mamma bara fnyst och påstått att hon visualiserar bättre i huvudet.

”Mamma...” säger hon och till hennes irritation skakar rösten något. Hon harklar sig och försöker igen. ”Mamma. Jag vill prata

med dig.”

Elena rynkar pannan, gör några sista noteringar, lägger ifrån sig pennan och sliter blicken från ritbordet.

”Lucia”, säger hon bistert. ”Du vet att jag inte vill bli störd när jag arbetar.”

Lucia vet det extremt väl. Har vetat det ända sedan hon var en liten flicka.

”Det här är viktigt. Jag har blivit erbjuden ett jobb.”

Mamma skiner upp, men så slocknar hennes leende lika snabbt.

”Säg inte att det är ett av de där nya kooperativen.”

”Det är Andromeda.”

Mamma reser sig från stolen, ögonen mörka och vassa.

”Sökte du dit i alla fall! Vi har ju pratat om det här! Du kommer ju inte ens få någon lön!”

”Jag...jag...”

”Du har väl inte tackat ja ännu? Då kan vi fortfarande fixa det här.”

”Mamma sluta!” ryter Lucia och blir förskräckt över kraften i sin egen röst. ”Bara lyssna på mig!” försöker hon mildare. ”Snälla.”

Mamma höjer en hand som för att markera att det där tonfallet använder man minsann inte mot henne, men sedan drar hon en djup suck.

”Okej. Tala.”

”Jag vet att du tycker de nya kooperativen är skumma, men jag tycker de är fantastiska. Tänk bara! Tusentals människor runt hela jorden som arbetar tillsammans helt utan ekonomiska intressen. Och Andromeda är ett av de allra coolaste. De ska ju

faktiskt bygga en rymdhiss.” När den väl är klar kommer de att kunna frakta människor och last ut i rymden nästan gratis. Tänk vad det skulle betyda för mänskligheten. Vi skulle kunna sprida oss vidare ut i solsystemet. Kolonisera månen, Mars, asteroidbältet. Jag vill vara en del av det!”

Mamma drar hånfullt på mungipan.

”Och vad ska du leva av?”

”På min medborgarlön, som alla andra.”

Mamma skrattar till.

”Det där kommer aldrig att fungera. Ett system där alla får pengar av staten, bara för att de finns? Vad hindrar folk från att bara sitta hemma och spela tv-spel hela dagarna?”

”Världen har förändrats mamma. Jag vet att när du växte upp så var det hårt arbete som gällde om man ville ha mat på bordet. Men idag gör robotar och artificiella intelligenser nästan allt som vi människor brukade göra, och de gör det bättre! Varför ska vi då inte ta det lugnt och njuta av livet? Är det inte bättre med en lekfull och kreativ mänsklighet än en som sliter för att överleva?”

”Och vad gör du den dag du vill bilda familj? Hur ska du ha råd med hus och kläder till dina barn?”

”Allt är gratis numera mamma. Jag behövde inte ens ta studielån när jag studerade. Vi har gratis barnomsorg, gratis hälsovård. Tack vare maskinerna har vi allting i överflöd.”

”Det har vi”, säger mamma allvarligt.

Hon går fram till fönstret, ställer sig med händerna på höfterna och ser ut mot horisonten. Härifrån kan Lucia se de väldiga koldioxidfällorna utanför staden. De ser ut som enorma svampar. Hon vet att en del tycker att de är fula. Självt tycker hon

att de är charmiga.

”När jag växte upp”, fortsätter mamma, ”fick vi hela tiden höra att världen skulle gå under. Att klimatet var på väg mot en total katastrof. Att det inte fanns något vi kunde göra för allt var redan för sent. Men vi klarade det. Mänskligheten frodas som aldrig förr, och vet du varför?”

”Smarta uppfinningar?”

”Kapitalism!” fräser mamma. ”När väl politikerna satte upp regelverk så att det blev billigare att vara vänlig mot miljön än att förstöra den så skapade kapitalismen nya teknologier på nolld. Saker som vi inte ens kunnat drömma om tidigare. Bara en sådan sak som flygbränsle gjort på träd. Helt otroligt. Men nu...”

Rösten darrar och mamma kommer av sig.

”Vad är det du är rädd för?” hörs en pipig röst.

”Tyst Xena!” väser Julia.

”Men hon är rädd för något! Det är uppenbart!” protesterar Xena.

”Alla dessa nyfikna AI:s och deras stora öron”, stönar mamma. ”Men jo, hon har rätt. Jag är rädd att du kommer att jobba år efter år åt någon miljardär som drar in ofantliga summor utan att du får ett öre. Jag är rädd för att medborgarlönen fostrar ett samhälle av slöa analfabeter som inte tvingats till en skärpt tanke i sitt liv. Jag är rädd för att vårt samhälle till slut helt kommer att styras av våra AI:s, inte för att de vill ta över jorden som de onda robotarna i min ungdoms filmer, utan för att det är så fruktansvärt bekvämt.”

Med ens ser mamma så liten och ensam ut att Lucia inte kan hejda sig. Hon slår armarna hårt om henne och mamma kramar

henne tillbaka.

”Tack”, säger Lucia. ”Nu förstår jag varför du känner som du gör. Samtidigt är detta mitt liv och jag kommer att leva det i en värld där det viktiga inte är hur mycket pengar du har utan vad du kan bidra med. En kreativ mänsklighet, utrustad med robotar och kraftfulla AI:s. Det finns inga gränser för vad vi kommer att kunna skapa tillsammans!”

Mamma släpper taget och ser henne djupt i ögonen.

”Okej då. Gå du och bygg din rymdhiss. Var en del av den här nya kreativa mänskligheten.”

”Menar du det?”

”Ja.”

Så ler hon snett och tillägger:

”Och om alltsammans går åt skogen så finns jag här för dig.”

2062 – Efter revolutionerna

Lina Myte Pascal

Aria såg ut över lagunen medan hon sippade på sommardagens första espresso. Det grunda saltvattnet vilade framför henne, så bländande turkost att det verkade självlysande. Hon såg en havssköldpadda dansa upp och ner i vågspelet när hennes e-life vibrerade på armen. En häsouppdatering: ”*Oxytocin 62 %*”. Hon blinkade två gånger – hennes egenvalda signal för att sätta skärmen i viloläge.

Siffran var inte perfekt men heller inte skadligt låg. Hon skulle i alla fall hinna dricka upp kaffet. I vanliga fall behövde Aria inte tänka på oxytocin-nivån under morgontimmarna, eftersom hon sällan sov ensam. Hundraprocentiga morgnar var Cedric den första av dem att yrvaket rulla ur dubbelsängen. Aria brukade vakna av espressomaskinens brummande och sträcka sig efter sin e-life. Tassa barfota bort till verandan och den vidsträckta utsikten över havet. Cedric dukade alltid fram varma chokladcroissanter med ett sömnigt leende. Men idag hade han vaknat klockan fem och tagit kajaken till Grand Bays business center. Där skulle han tillbringa dagen med att studera till livets viktigaste antagningsprov: Lärarprovningen.

”Jag tror inte att jag kommer att klara det, Aria, men jag måste försöka. Du förstår väl varför?” hade han viskat kvällen innan.

Hoppet och sårbarheten i Cedric röst hade tillfälligt suddat bort all hans vuxenhet. En kort stund tillhörde blicken som mötte Arias inte en man, utan ett barn som både skrämdes och lockades av sina alltför stora drömmar.

”Jag vet varför du försöker. Hur är det man säger? Du ångrar bara det du aldrig gjorde? Det var väl någon tjugotalsperson som sa det? Greta Thunberg?”

Han skrattade mjukt, trots att ingenting hon sagt varit roligt. Antagligen skrattade han åt det vilda och lite galna i situationen. Att ansöka till världens mest prestigefyllda utbildning, att börja studera till Lärare fast konkurrensen till det välbetalda drömyrket var så hård.

”Det kan ha varit hon. Du är bättre än jag på historia. Det är därför du också borde...”

”...Ansöka till lärarprogrammet”, fyllde Aria i.

Hon hade vänt sig bort från honom. Satt sig upp i sängen för att dölja irritationen. Det var drömmaren i honom som hon blivit förälskad i. Den fria drömmaren som hungrade efter allt. De första åren hade hon sagt ”ja” till allt på hans meny av drömmar. Resorna med klimatsmarta elflyg till jordens alla hörn. Att bygga hus som volontär i United Ukraine, området som innan utbildningsrevolutionen hette Ryssland. Strandvillan på Mauritius, där de enkelt kunde jobba hemifrån. Ja. Hela livet var ett ”ja”. Men efter fem år tillsammans kändes Cedrics gränslöshet kravfylld. Som en påminnelse om att det fanns drömmar som Aria inte vågade följa. Att söka till en exklusiv utbildning som bara ett fåtal blev antagna till var en av dem.

”*Oxytocin-nivå låg.*” Hon väcktes ur tillbakablicksdvalan av

e-lifen, som blinkade ilsket rött i det tropiska morgonljuset.

”Laddningmatch”, sa hon högt.

En bildlista med namn och tillhörande koordinater kom upp på skärmen. Melody Green, listad som ”32-årig jordenrundseglare som ofta behöver ladda på grund av långa perioder till sjöss”, var närmast.

”Välj Melody”, bekräftade Aria.

I kajaken på väg till kölbåten som stod ankrad i lagunen la Aria märke till den unga seglarens röda hår först av allt. Hon paddlade fram, tog emot förtampen som kvinnan kastade och band fast kajaken i båten. Melody hade skrattgropar när hon log men i ögonen lyste en svag oro.

”Aria? Tur att vi var så nära varandra!”

Aria kunde inte hejda sitt chockerade ”shit!”, när den rödhåriga unga kvinnan visade upp sin e-lifeskärm: ”23 procent”. Ingen tid för lära-känna-småprat alltså.

”Vill du att vi ska sätta oss ner eller ...?”

Melody pekade på en installation av fluffiga kuddar som låg formade som en fåtölj vid aktern under skuggan av ett uppspänt lakan. De la sig ner samtidigt, Aria på Melodys axel. Hon kände den kittlande beröringen av Melodys fingrar mot sin rygg. Aria blundade medan Melody berättade om det frihetstörstande seglarlivet. Om att hon egentligen inte var så förtjust i Mauritius, som de befann sig på nu, men att hon alltid planerade in en laddningspaus här innan hon seglade vidare till den vackert vilda ön Rodrigues. Den lugna beröringen höjde snabbt deras oxytocin-nivåer, tills bådas skärmar lyste gröna.

”Märker du att du mår bättre när skärmen är grön?”

Trots att svaren alltid var snarlika kunde Aria inte låta bli att ställa frågan till alla sina laddningspartners. Melody vände sig mot henne. Lagunens tidlösa lugn speglades i hennes alggröna ögon.

”Egentligen inte, men jag känner ju till vetenskapen. Jag har aldrig vågat testa att ladda ur, som vissa gör. Under längre resor kan jag komma farligt nära den lägre gränsen men jag planerar alltid in stopp för att inte nolla. Jag har aldrig blivit det där som de hade problem med förr i kroppen. Kallades det *fruk*?”

”*Sjuk* tror jag att man brukade kalla det.”

”Mm, just det. Jag känner ingen som har blivit det heller. Jag har bara läst om det, hur det här med ”sjuk” var problem innan forskarna upptäckte att oxytocin-laddning genom positiv beröring skyddar. Vill du ha iste förresten? Jag gjorde lite med färsk citron innan.

Melody studsade upp utan att vänta på svar. Hennes kropp dansade bort mot kabyssen.

Aria tryckte fram sin skärm igen. ”*Oxytocin-nivå: 100 %*”. Hon tänkte tillbaka på historielektiorna i skolan, på provet i mänsklighetens stora revolutioner som hon fått A på. Del ett hade handlat om den franska revolutionen, vaggan för nutidens värderingar om frihet, jämlikhet och solidaritet. Del två fokuserade på oxytocin-revolutionen på 2030-talet och del tre om utbildningsrevolutionen (även känd som en-elev-per-lärare-revolutionen) tjugo år senare. Aria mindes sin professors stolta leende när provresultaten tillkännagavs.

”Dina paralleller mellan de stora revolutionerna är otroligt välutvecklade”, hade han sagt. ”I din slutuppsats visar du hur mänsk-

ligheten inte lyckade leva efter den franska revolutionens ideal innan oxytocin-revolutionen, som resulterade i bättre hälsa, och utbildningsrevolutionen som möjliggjorde optimal personlig utveckling. Jag är imponerad!”

Aria pausade minnet och tittade på Melody, som sträckte ut sig som en nöjd och lekfull katt i solen. Hon ville inte minnas mer, pausade alltid hjärnfilmen på samma ställe, precis innan Frågan kom. För efter komplimangerna hade professorn, med stoltheten brinnande i blicken, undrat om Aria tänkte ansöka till Lärarprogrammet. Hon orkade inte tänka på att hon hade krossat omgivningens förväntningar och kastat bort sin så lovande potential. I stället tog hon en stor klunk iste och lyssnade halvhjärtat på Melody, som pratade om seglarutmaningarna i Indiska Oceanen. Om Aria hummade, skrattade och ställde följdfrågor på rätt ställen när hennes laddningspartners pratade brukade hon kunna komma undan innan de frågade vad hon jobbade med.

”Och du då?” avfytrade Melody mitt i segelanekdoterna. Jag antar att man måste vara Lärare för att ha råd med en strandvilla på Mauritius?

”Lärarystent”, sa Aria motvilligt. ”Jag hade rätt betyg men har aldrig ansökt till lärarprogrammet. Jag är väl...”

Som alltid i de här situationerna ekade det egentliga svaret högt i huvudet. Rädd för att misslyckas. Rädd. För. Att. Misslyckas.

”Jag är väl inte rätt person för det. Jag vill inte att min familj ska hoppas och heja på mig, bara för att bli ledsna om jag inte klarar det.”

Melody svarade inte. Med ansiktet vänt mot den molnfria

himlen såg det ut som om hon inte alls lyssnat. Förmodligen var tankarna på långa seglaräventyr och midnattsdopp under stjärnorna intressantare än den fega laddningsmatchen bredvid henne. Men så kom svaret.

”Ansök utan att berätta det för någon då. Gör det bara.”

”Ursäkta?”

Det fanns ingenting drömskt i Melodys blick när hon vände sig mot Aria igen. Bara närvaro och någonting annat, mer svårdefinierat. En sorts mjukhet blandat med...var det empati? Vänlighet?

”När jag skulle ta studenten visste jag precis vad jag ville göra efter skolan”, sa Melody. ”Ta båten och segla jorden runt. Mina föräldrar sa att det var en dålig idé, mina vänner sa att det var en dålig idé. Jag var också så otroligt rädd för att göra alla besvikna.”

Aria tog försiktigt Melodys hand och tryckte den. Vad svårt det måste varit att trösta varandra innan oxytocin-revolutionen när det inte var socialt accepterat att röra vid främlingar platoniskt tänkte hon. Och så enkelt det var nu.

”Jag minns hur min Lärare och jag satt på ett kafé i centrala Paris på vårt sista seminarium”, fortsatte Melody. ”Jag hade gråten i halsen hela tiden. Jag sa att jag inte kunde svika min familj genom annorlunda livsval. Jag var helt säker på att hon skulle hålla med men hon sa bara – men visa dem att det är en bra idé då.”

Melody log, förlorad i minnet.

”Så jag sa ”vadå, ska jag bara åka” och hon svarade ”gör det bara, utan att diskutera det med någon och utan att överanalysera det”. Sedan dess, när jag måste fatta snabba beslut, är det så jag

resonerar. Gör det bara. Och nu tänker jag att...det kanske kan funka för dig också.”

Innan Aria hann säga någonting ljöd meddelandesignalen på hennes e-life. Antagligen Cedric som undrade om de kunde mötas upp för att äta lunch.

”Du, jag måste gå. Tack för laddningen och teet.”

Melody studsade upp från kuddarna. Hon sa någonting om vindar och tidvatten som Aria bara uppfattade i bakhuvudet. Den större, mer medvetna delen av hennes hjärna lyssnade fortfarande på berättelsen. Gör det bara. Gör det bara.

Tillbaka i kajaken paddlade Aria utåt i stället för hemåt, mot korallrevet längst ut i lagunen. Hon stannade precis innan revet, vilade armarna mot båtens sidor. Framför henne lyste korallerna i vilda nyanser av rött. Hon tog upp mobilen ur fickan. Gör det bara. Aria kunde adressen utantill: www.teacherdreams.se.

Sidan laddades snabbt. Texten lyste vit mot den svarta bakgrunden:

”Ansök till Lärarprogrammet: Höstterminen 2062”.

Gör det bara, sa en röst inom henne. Hennes egen eller Melodys? Eller en röst från någonting större? Spelande det någon roll? Havet bortom revet glittrade som ett oändligt, tidlöst löfte:

Gör det bara. Gör det.

Eleutheria

Beatrice Haglund

”Luftskeppet Eleutheria avtäcks”

Den nya tidens färdmedel är här. Vid avtäckningen av det moderna luftskeppet Eleutheria närvarade inte bara projektets samordnare, Cecilia Månsdotter, utan också Sveriges stadsminister, Doris Folkesson (N), och drottning Estelle tillsammans med andra representanter ur kungahuset.

Skeppet, som mäter inte mindre än 317 meter och har en topphastighet om 153 km/h, är ett samarbete mellan professorer vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg, Universitat de Barcelona och University of Oxford. Den kommer att gå sträckan Göteborg - London - Barcelona tur och retur.

Projektet presenterades redan 2067, och har tagit drygt fyra år att färdigställa. Detta är dock bara början menar Månsdotter. Budget för att färdigställa femton likadana skepp inom de närmaste två åren har redan röstats igenom, sedan designen klarat alla tester med bravur.

– Det är ett nöje att äntligen få presentera vårt resultat, sa Månsdotter vid avtäckningen. Alla har arbetat otroligt hårt för att kunna genomföra det här omfattande projektet, som är det första i sitt slag. Snart kommer hela världen vara tillgänglig via lufttransport igen.

Kritiker har ifrågasatt om flygbranschen är rätt väg att gå, på grund av den omfattande omställning med stora kostnader det innebär för skattebetalarna, och på grund av de tragiska försök som redan gjorts tidigare i historien. Denna kritik oroar dock inte Doris Folkesson (N).

– Nej, jag har förtroende för våra forskare och ingenjörer i den här frågan. Vi har kommit så mycket längre än vad vi hade under Hindenburgs tid. Vad gäller kostnaden så är det något som EU-parlamentet har röstat igenom. Det är inte en satsning som bara Sverige gör, utan det är en gemensam ansträngning inom hela EU för att få igång både import och export, och resefriheten igen. Det är också därför man har beslutat att göra resandet så mycket billigare än det var när man flög med flygplan.

Syftet med Eleutheria är alltså bland annat att så många som möjligt ska kunna resa, och därför är biljetterna starkt subventionerade. I stället har man infört ett system där varje person eller familj skriver upp sig på en väntelista. Får man barn under väntetiden så kan man köpa en biljett till dem till samma avgång, detsamma gäller dock inte nya partners. På Eleutheria.eu uppges väntetiden för närvarande vara 237 år, och den växer stadigt. Månsdotter tycker däremot inte att det finns anledning för allmänheten att befara att aldrig få åka med.

– Väntetiden beräknas utifrån hur många skepp vi har och de resor vi gör för närvarande. Just nu har vi bara ett skepp, som går en enda sträcka vilket innebär att tiden blir så lång. Ju fler skepp vi får ut på marknaden desto mer kommer tiden att kortas ner. Vi räknar också med att fler projekt kommer dyka upp. Ritningen är inte upphovsskyddad.

– Ni uppmuntrar alltså konkurrenter att ta upp produktionen?

– Ja, visst! Varför inte?

Göteborgsposten, 2071-05-30

Fyra år, tre månader, sjutton dagar. Fyra timmar, tre minuter. 54 sekunder. 55. 56.

Jag har väntat länge. Jag visste att det skulle vara lång kötid,

men jag formligen attackerade knappen för "uppdatera sida" när de öppnade upp för intresseanmälningar. Då hade jag ingen att resa med, förutom min papegoja, Bibbi, så jag skrev upp mig själv på listan. Olle träffade jag först två år senare.

Därför är jag här ensam. I handen håller jag biljetten med bara mitt namn på. Jag hade kunnat sälja den för en stor summa pengar. Vi hade kunnat sälja våra platser, både Olle och jag, och skrivit upp oss tillsammans. Beräknad kötid: tjugo år, tio månader och fjorton dagar. Jag vägrade.

"Varför?", frågade han. "Man kan åka tåg till Barcelona."

Det är sant. Europa är öppet, med knutpunkter för tåg i alla större städer. Jag vet inte varför, jag har bara alltid velat flyga. Velat resa. Från mulna Göteborg till Sydafrika och tillbaka, som en tornseglare. Inte landa på flera månader och röra mig över världen, fram och tillbaka i en djup inandning. Jag kunde inte sälja den här upplevelsen. Det gick inte. Och ju mer han argumenterade, desto hårdare höll jag i biljetten.

Ryggsäcken är tung, men känns lätt. Det är första gången jag är på Landvetter, men jag vet att det brukade avgå hundratals flygplan här förr. Det var den typen av livsstil som behövde upphöra under klimatkatastrofen. Resorna och masskonsumtionen; den förödande lyxen. Vad den tiden måste ha varit underbar.

Förbi säkerhetskontrollen kommer jag in i en stor vänt-hall med enorma fönster, och där är hon. Eleutheria. Fartyget är dockat säkert tjugo meter upp i luften. En val anpassad för himlen. Tårarna bränner i ögonen och jag blinkar. Har haft så nära till gråten på sistone, men kan inte börja gråta nu. Jag måste sansa mig. Jag hittar en toalett och stänker lite vatten i ansiktet

över handfatet. Ser mig i spegeln. Det är jag som tittar tillbaka. Jag är verkligen här, på riktigt.

Jag sätter mig på en bänk och lägger telefonen på laddaren på armstödet. Härifrån kan jag se Eleutheria, men är på lagom avstånd från de andra resenärerna, som samlats vid fönstren för att titta. Skeppet är verkligen enormt, och genom dess fönster i höjd med vänthallen kan man skymta soffgrupper och små bord.

Jag har tittat på bilderna från skeppets insida många gånger förut: den lyxiga restaurangen, sovhytterna, baren ... Allt i högsta standard. Det finns inpräntat i minnet som om jag redan hade varit ombord. Därför vet jag att möblerna vi skymtar står i loungen.

Ändå plockar jag upp min telefon och klickar mig in på eleutheria.eu. Jag rör mig runt i den virtuella miljön på skärmen medan klockan på väggen tickar allt närmare bordning.

Av ren nyfikenhet går jag sedan in på byt- och säljforumet. Jag kan bara hitta en enda person som säljer en biljett till dagens avgång. Senaste bud är uppe i över 800 000 kronor, och försäljningen är inte ens avslutad än. Jag kan fortfarande sälja min biljett och boka en ny resa tillsammans med Olle. Kötiden kommer antagligen gå ner; vi kanske bara kommer behöva vänta i tio år egentligen. Och pengarna skulle räcka till insatsen för det där huset utanför Borås som Olle så gärna ville gå på visning på här-omdagen. Det är inte för sent. Men det är ju nu jag vill bort.

Jag skrollar ner och läser kommentarerna. Folk som vill byta. Folk som vill köpa, men inte kan bjuda över; de får bara arga kommentarer till svar. Så fastnar jag vid ett inlägg i tråden:

Hej,

Jag vänder mig hit i förhoppning att du skulle kunna tänka sig att byta din biljett med mig. Jag har en biljett till en resa som avgår från Göteborg den 5 augusti 2076, som jag vill byta till en med avgång i år. Jag vet att det är ett tråkigt erbjudande, men låt mig förklara innan du avfärdar det.

Jag heter Tore och är 36 år gammal. När jag var 24 år gammal började jag arbeta på ett skolbibliotek. Jag och en av lärarna föll för varandra. Jag älskar henne mer än allt, men min fru har aldrig velat resa, därför ställde jag mig i kön ensam 2067. Bara några månader senare fick vi veta att vi väntade barn.

Den trettonde mars i år diagnosticerades jag med cancer. Vår son är idag tre år gammal, och vi räknar med att min fru kommer att bära allt ansvar för honom under större delen av hans uppväxt. Fem år är för lång tid, vi kan inte planera så långt fram.

Min önskan nu är att kunna ta med honom med Eleutheria, att få uppleva det tillsammans med honom, innan jag inte längre klarar av det. Vi har råd med en biljett till honom eftersom den subventioneras om jag har en, men det är allt.

Jag vet att det är en enorm uppostring, men jag ber dig att snälla tänka igenom bytet. En bibliotekaries lön täcker tyvärr inte priset de här biljetterna går för idag.

Om inte annat – trevlig resa!

Tore

Kommentaren har inte fått något svar. Budgivningen pågår fortfarande. Bordning om 28 minuter exakt, avgång om 88.

Jag vilar min vänstra hand på magen, plötsligt nära gråten igen. Jag tänker på tornseglaren. Frihet högt upp i himlen; utsikten, upplevelsen, euforin. Det där jag aldrig skulle kunna sälja. Inte ens för Olle, eller för huset. Budgivningen slutar på 934 000 kronor. Någon som skulle ha suttit här i vänthallen nu har istället blivit nästan en miljon kronor rikare.

Jag klickar in mig på Tores profil. Han har en bild på sig och sin familj. Han håller sin son i handen; de är lika varandra och utstrålar en sådan kärlek till varandra att jag känner ett lugn inombords.

Om det nu är hans familj, det kan ju lika gärna vara fejk för att lura till sig en dyr resa gratis. Hen kanske till och med egentligen tänker sälja den vidare, vem det nu är. Man kan inte lita på folk på internet.

Jag lägger ner telefonen på laddaren igen och stirrar ut genom fönstren, förbi alla resenärerna, på Eleutheria. Skeppet jag har väntat på att få åka med i fyra år, tre månader, sjutton timmar och 58 minuter. Bordning om 25 minuter.

Jag sliter upp telefonen och skriver ett meddelande direkt till Tore: "hur vet jag att du inte ljuger?"

Det dröjer knappt en minut innan han svarar med ett utdrag ur sin journal och en identitetshandling. Jag har inget att förlora, skriver han.

Jag stirrar på det otroliga meddelandet med den känsliga, personliga handling han har skickat. Till en främling på internet.

Mina händer skakar när jag svarar honom. Hela mitt innanmäte är i uppror. Sedan ställer jag mig tillsammans med de andra med näsan mot glaset och stirrar ut på skeppet som svävar där. Snart är jag den enda som står kvar och stirrar. Bordningen har startat och en lång kö ringlar sig istället genom vänthallen. Jag vågar inte tänka på vad Olle kommer säga. Kan inte avgöra om det här inte har något med honom att göra – eller om det har allt med honom att göra. Frihet genom att fly bort, eller genom att stanna av fel anledning.

Någon lägger sin hand på min axel och jag vänder mig om.

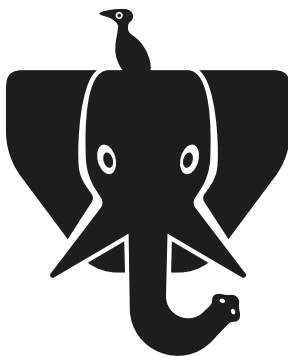
“Stina?” frågar han.

Jag nickar. Tore står där med sin son i famnen och sin fru, Marika, bredvid. De ser ut precis som på hans visningsbild på forumet. Han omfamnar mig med sin fria arm. Över hans axel ser jag hans fru lägga händerna över munnen medan ögonen tåras.

När skeppet sakta lossas och blir mindre och mindre står jag och Marika kvar och ser efter det. Fyra år, tre månader och lite drygt arton timmar har jag väntat. Jag kan lika gärna vänta fem år till hemma med Bibbi.

Jag lägger handen på magen igen. Om fem år har jag garanterat någon i mitt liv jag vill resa med, precis som Tore.

KLIMATFORSKARENS
UTOPI

I varje hopplös situation och i varje tillsynes hopplös person, finns möjligheten till förändring.

– Desmond och Mpho Tutu, *The Book of Forgiving*

Jag är 82

Alasdair Skelton

Jag går i skogen på min favorit ö tillsammans med ett av mina barnbarn. Hon berättar för mig om sina planer på ett jordenrunt-äventyr. Hon har precis avslutat gymnasiet och ska ta ett sabbatsår innan hon börjar på universitetet för att studera filosofi. Bara för att hon kan.

Hennes resa kommer att gå med tåg och segelfartyg. Vi hittade aldrig en bra lösning för att flyga, så vi accepterade det och gick vidare. Tågnätverket är nu globalt. Man köper en biljett från Stockholm till Peking och fortsätter därifrån med transpacificfärjorna. De är snabba och drivs av enorma segel.

Jag gjorde den resan en gång, innan jag gick i pension. Det var underbart. Vi korsade vetefälten i Ukraina, Ryssland, Tibet och Kina. Gränser spelar inte längre så stor roll. Vi har alla samma pass. Vi är globala medborgare. Vi var tvungna att bli det, eftersom det var det enda sättet att reparera atmosfären som vi hade förorenat så illa. Inget land kunde ensamt klara det, eftersom vi bara har en atmosfär och delar den med alla på jorden.

Vi talar inte längre om "låginkomstländer" och "höginkomstländer" som vi gjorde för 30 år sedan. Det beror på att när vi blev globala hade vi inget annat val än att dela rättvist. Det var lite svårt i början. Människor i rikare länder var oroliga att de skulle

förlora för mycket, men vi insåg att det inte spelade någon roll. Det vi förlorade var inte saker som gjorde oss lyckliga. Faktum är att vi är lyckligare nu i en värld utan gränser. Mina barn kan bosätta sig var som helst i världen. Fast innerst inne hoppas jag att de stannar här i Sverige, för jag vill att de ska vara nära mig. Men en vis person sa en gång till mig att om du verkligen älskar någon, låt den gå.

Skogen vi går igenom på vår promenad är nästan som de naturliga skogarna var förr. Mossan fjädrar under fötterna och jag tittar på de unga träden runt omkring oss. Under många år avverkades biodrivmedel här, men den håller nu på att återhämta sig.

Biodrivmedel var ett alternativ till fossila bränslen som vi tyckte var okej när vi använde det. Men vi hade glömt bort läxorerna från det förflutna. Anledningen till att vi började bränna fossila bränslen: i detta fall kol från gruvorna i Nyvång, var för att vi hade bränt upp alla träd. Och när vi började bränna träd igen var cirkeln slutet, även om vi inte insåg det direkt. Vi var tillbaka där vi började. Det var då vi kom överens om att bränna mindre. Detta var en del av det globala avtalet.

Och det är inte bara träd vi bränner mindre av. Vi konsumerar mindre av allt nu. Vi måste göra det, eftersom det vi har måste delas mellan oss alla. Det är också en del av avtalet. Men vi är lyckligare. Vi är inte lika många nu, eftersom levnadsstandarden ökade när vi övergav ekonomisk tillväxt. Det är lustigt att tänka tillbaka. Vi trodde verkligen att vi kunde ha oändlig tillväxt på en planet med begränsad yta.

I stället antog vi en ny ekonomisk modell. Syftet var att skapa

välbefinnande för alla människor och naturen, istället för ekonomisk vinst. Det fanns skepticism till en början, men ”utan vinst” var inget nytt. Vissa företag hade använt det i årtal. När den nya modellen tog över märkte vi att den fungerade mycket bättre. Vi insåg (det vi redan visste i våra hjärtan) att lycka aldrig hade varit något som pengar kan köpa.

Självklart slutade vi bränna fossila bränslen. Men det som var överraskande (åtminstone för mig som geolog) var att det var ekonomerna som först av alla förstod det. Den nya generationens ekonomer förklarade att bränna fossila bränslen var som att trycka pengar när de är slut. ”Tänk på kol som valuta”, minns jag en som stod i rapportstudion och sa. ”Det finns bara en viss mängd, precis som pengar. När vi bränner fossila bränslen, lägger vi till kol från forntiden till vår egen tid. Precis som att trycka ohämmade mängder nya pengar skulle få ekonomin att kollapsa, så får allt detta extra kol klimatet att överhettas.”

Vi lärde oss detta inte minst av värmeböljorna på 30-talet. De var skrämmande. De är det fortfarande. Men kurvorna börjar vända och jag är säker på att när mina barnbarn är i min ålder kommer vi att ha vintrar igen.

Det bästa av allt är att övergången faktiskt fungerade. Vi var tvungna att ersätta fossila bränslen. Vi behövde energi. Avfallsproblemet uteslöt kärnkraft. Det fanns verkligen ingen säker plats att förvara det, inte på en miljon år, och en viktig del av det globala avtalet var framtida ansvar.

I stället valde vi den energi vi då kallade ”förnybar”. Idag använder vi det ordet med försiktighet, eftersom även ”förnybara” resurser använder icke-förnybara resurser, som sällsynta minera-

ler som tar miljontals år att bildas. Jag tror att det är därför vi en gång kallade dem ”kritiska råvaror”.

Så vi tog det lugnt, anpassade vår energianvändning till det naturen faktiskt kunde erbjuda. Och det globala avtalet innebar rättvis fördelning. Jag är så glad att det blev så. Det kunde ha blivit en upprepning av den gamla tiden med fossila bränslen, med massiv exploatering, föroreningar och konflikter – igen. Men så blev det inte.

Vi förstod till slut att jorden inte kommer att bli större. Den kan ta hand om oss, men det den har att ge oss är inte oändligt. Den har sina gränser. Vi förstod till slut att *tillräckligt* är alldeles tillräckligt.

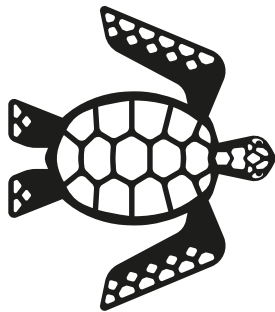

Efterord

Flera av antologins författare berättar om en utopi som inträffar i klimatkrisens efterdyningar. De förutsätter att klimatkrisen får ett slut. Men om klimatkrisen tillåts växa i omfattning kommer den inte att ta slut inom en nära framtid. Koldioxiden vi släpper ut när vi bränner fossila bränslen stannar kvar i luften i många tusen år. Konsekvensen av vår klimatpåverkan är att allt fler arter dör ut eftersom de inte hinner anpassa sig till den snabba förändringen av klimatet. En framtid där djur och växter som vi bör älska dör i onödan är ingen framtid vi vill leva i. Det är ingen utopi. Därför måste vi agera nu. Det enda sättet att agera är att minska våra utsläpp av koldioxid. Allt annat är viktigt, men att dra ner på utsläppen av koldioxid är viktigast av allt. Mängden koldioxid i luften kommer att definiera vår framtid som antingen dystopi eller utopi.

Professor Alasdair Skelton
Geolog och klimatforskare vid Bolincentret för
klimatforskning, Stockholms universitet

FORTSÄTT RESAN

Det är bra att ha ett slutmål för resan, men till slut är det resan som räknas.

– Ursula K. Le Guin, *The Left Hand of Darkness*

Projektet *Utopian stories*

Det började under pandemin. Då kunde de flesta förmås att ställa om, även när det gällde saker som tidigare hade ansetts svåra eller omöjliga. Många började semestra till nya, närmare utflyktsmål; vi började delvis arbeta på distans. Det gick häpnadsväckande snabbt att hitta fram till nya vanor. Kriser har också en stor potential att skapa nya möjligheter och idéer. Det som hände under pandemin väckte många tankar om omställning hos oss som skapade projektet *Utopian stories*. Att börja med berättelser om hur vi redan har uppnått hållbarhet och skapat ett bra liv i samklang med jordens förutsättningar kändes som en intressant väg att utforska djupare. Vi startade därför en insamling av framtidsutopier och bad allmänhet och elever att fantisera fritt om bra framtider för både människor och planet.

Projektet *Utopian stories* var vid uppstarten 2020 ett samarbete mellan Camilla Brudin Borg, forskare i litteraturvetenskap vid Göteborgs universitet; Alasdair Skelton, geolog och klimatforskare från Bolincentret för klimatforskning vid Stockholms universitet; Annika Hedås Falk som var chef för skolverksamheten på *Nobel Prize Museum*; Marianne Loor, då kommunikationsansvarig vid Avdelningen för forskningsstöd vid KTH; samt forskningsingenjörer vid Göteborgs forskningsinfrastruktur för digitala humaniora vid GU.

Vi samlade in berättelser och föreläste i många sammanhang

om framtid, klimat och utopier. Berättelserna i denna antologi kommer från en novelltävling som vi anordnade tillsammans med tidskriften *Skriwa* 2022. Nu är insamlingen stängd, men projektet med framtidsberättelserna som syftar till att bygga hopp och framtidsberedskap samt utveckla en pedagogik för literatur- och klimatundervisning går vidare i nya former.

* * *

Är du intresserad av att veta mer, samarbeta med *Utopian stories*, boka en föreläsning eller workshop med utopiskrivande när du projektledare Camilla Brudin Borg på:
camilla.brudin.borg@lir.gu.se.

Vill du boka en föreläsning eller workshop om klimatet när du Alasdair Skelton på: alasdair.skelton@geo.su.se.

Mer information finns också på *Utopian stories* hemsida:
<https://www.gu.se/forskning/utopian-stories>

Märta Elf, vår redaktör under arbetet med att sammanställa denna novellsamling arbetar vanligtvis för förlag och håller skrivkurser. Hon hjälper också aspirerande författare med att finslipa sina texter innan de skickar in till förlag. Du hittar henne på: www.editorelf.se
e-post: marta@editorelf.se.

Dan Borg har arbetat med antologins grafiska form, sättning och illustrationer. Han nås på e-post: borg.dan@icloud.com

Hur du beställer antologin

Antologin (i pappersformat) går att beställa via:

<https://bok.hstrom.se/collections/distribution>

Den går också att ladda ner som pdf från *Utopian stories* hemsida, Göteborgs universitet. Här går det också att beställa antologin som tryckt bok till skolpris.

Läs vidare...

Här följer ett urval av skönlitterära utopier samt några dystopier med inslag av utopi eller berättelser som berättar om det goda livet med en twist.

Mellanåldern och ungdom

Amano, Kozue, *Aria* (Manga, 2001–2008)
Ashinano, Hitoshi, *Yokohama Shopping Trip* (Manga, 1994–2006)
Engström, Torbjörn, *Syskonplaneten* (1979)
Hodgson-Burnett, Frances, *Den hemliga trädgården* (1911)
Lindgren, Astrid, *Sunnanäng* (1959)
Nilsson, Per, *Otopia* (2014)
Söderlund, Mats, *Hotet* (2018); *Kampen* (2018); *Flykten* (2020)
(*Ättingarna-trilogin*)

Unga vuxna och äldre läsare

Atwood, Margaret, *Oryx och Crake* (2003); *Syndaflodens år* (2009); *MaddAddam* (2013)
Butler, Octavia, *Parable of the Sower* (1993)
Callenbach, Ernest, *Ecotopia: The Notebooks and Reports of William Weston* (1975)
Delany, Samuel, *Triton* (1976)
Garland, Alex, *The Beach* (2000)
Groff, Lauren, *Matrix* (2021)

- Huxley, Aldous, *Du nya sköna värld* (1932)
Huxley, Aldous, *Island* (1962)
Ishiguro, Kazuo, *Klara och solen* (2021)
LeGuin, Ursula K., *The Left Hand of Darkness* (1969)
LeGuin, Ursula K., *Shevek: En berättelse om två världar* (1974)
More, Thomas, *Utopia* (1516)
Morris, William, *News from Nowhere* (1892)
Perkins Gilman, Charlotte, *Kvinnoland*, (1915)
Porritt, Jonathon, *The World we Made: Alex McKay's Story from 2050* (2013)
Robinson, K. S., *Pacific Edge* (1988, ur trilogin "The Wild Shore")
Wells, H.C., *A Modern Utopia* (1905)

Utopi-antologier

- Andra vägar: Tio nya utopier* (2015)
Ecopunk! Speculative Tales of Radical Futures (2017)
Solarpunk: Ecological and Fantastical Stories in a Sustainable World
(2018)
Sunvault: Stories of Solarpunk and Eco-Speculation (2017)

- Läs vidare om utopier, omställning och hopp
Ambjörnsson, Ronny, *Fantasin till makten! Utopiska idéer i västerlandet under fem hundra år* (2010)
Askmar, E., & Martling, A., *Sånger från Jordan: Omställningen börjar inom oss* (2015)
Claeys, Gregory, *The Cambridge Companion to Utopian Literature* (2010)

- Garforth, Lisa, *Green Utopias: Environmental Hope Before and After Nature* (2018)
- Jameson, Fredric, *Archaeologies of the Future: The Desire Called Utopia and Other Science Fictions* (2005)
- Kumar, Krishan, *Utopianism* (1991, 1999)
- Levitas, Ruth, *Utopia as Method: The Imaginary Reconstitution of Society* (2013)
- Ljungquist, Sarah, *Den litterära utopin och dystopin i Sverige 1734-1940* (2001)
- Lundwall, Sam J., *Utopia – dystopia* (1977)
- Moylan, Tom, *Demand the Impossible: Science Fiction and the Utopian Imagination* (1986)
- Moylan, Tom, & Raffaella Baccolini, *Utopia Method Vision: The Use Value of Social Dreaming* (2007)
- Sargent, Lyman Tower, *Utopianism: A Very Short Introduction* (2010)
- Zamalin, Alex, *Black Utopia: The History of an Idea from Black Nationalism to Afrofuturism* (2019)

Bokcirklar

Starta en bokcirkel. Läs och diskutera böcker om miljö och framtid tillsammans med *Gröna cirklar: bokcirklar för en grönare framtid* som du hittar på: <https://gronacirklar.se>.

Kreativa övningar

Det finns många sätt att arbeta med berättande, storytelling och framtid. Här är fler tips på litteratur där vi har hämtat några av bokens övningar.

Hiltunen, Jaana, *Berättelser från en planet i förändring: uppgiftspaket*, Världsnaturfonden Finland (2010)

Macy, Joanna & Johnstone Chris, *Aktivt hopp: att möta vår tids utmaningar utan att bli galen* (2019)

McGonigal, Jane, *Reality Is Broken: Why Games Make Us Better and How They Can Change the World* (2011), *Superbetter* (2015), och *Imaginable* (2022)

Nobel Prize Museum och Camilla Brudin Borg har också tagit fram ett undervisningsmaterial om utopier och dystopier som går att hitta på museets hemsida under Nobelprislektionen: *Utopier och dystopier*.

Referenser

Inledning

[Only in silence the word/Only in dark the light/Only in dying life:/Bright the hawk's flight/ on the empty sky.]

LeGuin, Ursula K., *A Wizard of Earthsea* [1968], övers. av Sven Christer Swahn, *Trollkarlen från övärlden*, Rabén & Sjögren: Stockholm, 1979.

Utopier som kreativ metod

[Utopia is better understood as a method than a goal /.../.]*

Levitas, Ruth, *Utopia as Method: The Imaginary Reconstitution of Society*, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013, s. xi.

[Utopia is a story of what it is to encounter and experience the good society.]

Kumar, Krishan, *Utopianism* [1991], Buckingham: Open University press, 1999, s. 27.

[.../ development of new, alternative perspectives defines utopia's most basic function.]

Ricoeur, Paul, *Lectures on Ideology and Utopia*, red. Georg H. Taylor, New York: Columbia University Press, 1986, s. 16.

REFERENSER

Levitas, Ruth, *The Concept of Utopia*, N.Y. Syracuse Univ. Press: Syracuse, 1990.

Rosa, A. et al., *Report on Comparison of Research Topics from CIMULACT with those from Expert Oriented Foresight Studies*, 2018. https://www.researchgate.net/publication/333727552_CIMULACT_Deliverable_52-Report_on_comparison_of_research_topics_from_CIMULACT_with_those_from_expert_oriented_foresight_studies-with_annex (hämtad 2 aug 2023).

Det goda livet

[A map of the world that does not include Utopia is not worth even glancing at, for it leaves out the one country at which Humanity is always landing.]

Wild, Oscar, "The Soul of Man under Socialism", i *Man or the State?* red. Waldo Ralph Emerson, New York: B. W. Huebsch, 1891, s. 118-141.

Framtid under uppbyggnad

[There isn't "the future" that we're doomed to enact. There are all kinds of possible futures. And which one we're going to get is going to depend on what we do now.]

Atwood, Margaret, "Practical Utopias" (Community learning, Disco, 2022), CBC Podcasts News, (2020-03-17). <https://www.cbc.ca/radio/podcastnews/margaret-atwood-says-the-future-depends-on-what-we-do-now-1.5499854> (hämtad 2023-07-23)

Där hoppet växer

[Hope will never be silent.]

Harvey Milk citeras i Barbara G., Hollenders *Harvey Milk: The First Openly Gay Elected Official in the United States*, New York: The Rosen Publishing Group, 2017.

Solnit, Rebecca, *Hopp* [2016], övers. av Helena Hansson, Stockholm: Ordfront, 2017.

Teknikens nya världar

[Technology is the campfire around which we tell our stories.]

Laurie Andersons citeras i Lewis, Richard & Luciana, James, *Digital Media Foundations: An Introduction for Artists and Designers*, Abingdon-on-Thames: Routledge, 2020.

[Being young is a great advantage, since we see the world from a new perspective, and we are not afraid to make radical changes.]
Thunberg, Greta, intervju i *The Guardian*, (2019-09-26)

Klimatforskarens utopi

[Within every hopeless situation and every seemingly hopeless person lies the possibility of transformation.]

Tutu, Desmond M. & Tutu, Mpho A., *The Book of Forgiving: The Fourfold Path for Healing Ourselves and Our World*, San Francisco: Harper One, 2014.

Resan fortsätter

[It is good to have an end to journey toward; but it is the journey that matters, in the end.]

LeGuin, Ursula K., *The Left Hand of Darkness*, New York: Ace Books, 1969.

* Om inget annat anges är översättningarna gjorda av Camilla Brudin Borg.